

200 RSD BiH 3.50 BAM; Hrvatska 19 HRK; Makedonija 150 MKD; Crna Gora 2.00 EUR; Slovenija 2.80 EUR; Austria, Greece 3.00 EUR; Germany 3.50 EUR; Switzerland 6.00 CHF

VREME

15. novembar 2012.

broj 1141

Intervju:
Ljuba Popović,
slikar

PREKOMPOZICIJA VLASTI

OPSADA BEOGRADA

Društvena pokretljivost ▶ Lift u kvaru

BIRAM
BELVILLE
AKCIJA!

JESENJA PONUDA
JEDNOSOBNIH I PORODIČNIH STANOVA

Od 1.550 eur/m² neto uz dodatne pogodnosti

Belville prodajni paviljon, Jurija Gagarina bb
pon - pet 09 - 20h / subota 10 - 15h, 011 20 90 770 / 771

BELVILLE
Dobrodošli!
www.belville.rs

izdavač

NP "VREME" d.o.o.
Trg Republike 5, Beograd

direktor

Stevan Ristić

pomoćnik direktora

Vojislav Milošević

finansijski direktor

Daniela Vesić

glavni urednik

Dragoljub Žarković

odgovorni urednik

Filip Švarn

pomoćnik glavnog urednika

Aleksandar Čirić

sekretarijat

Mirjana Kalezić

redakcija

Dejan Anastasijević,

Aleksandar Anđić (foto@vreme.com),

Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević,

Sonja Čirić, Zora Drčelić, Jovan Dulović,

Slobodan Georgijev, Jovana Gligorijević,

Nebojša Grujić (kultura@vreme.com),

Andrej Ivanji (svet@vreme.com),

Jelena Jorgačević, Zoja Jovanov,

Tatjana Jovanović, Slobodan Kostić,

Jasmina Lazić (medjuvreme@vreme.com),

Zoran Majdin, Radmilo Marković,

Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec,

Milovan Milenković, Milan Milošević,

Tamara Nikčević, Teofil Pančić,

Saša Rakezić (strip@vreme.com),

Mirko Rudić, Tamara Skrozza,

Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov,

Dragan Todorović, Tanja Topić,

Momir Turudić, Biljana Vasić,

Miloš Vasić, Marija Vidić, Ljubomir Živkov

dokumentacija

Dragoslav Grujić (arhiva@vreme.com)

Jelena Mrđa (foto@vreme.com)

tehnička redakcija

Ivan Hrašovec (ur.), Vesna Srbinić,

Tanja Stanković, Vladimir Stankovski,

Slobodan Tasić; korektori: Ana Čuk, Marija

Halupka, Stanica Milošević;

lektori: Katarina Pantić, Živana Rašković,

Ivana Smolović; daktilograf: Zorica Nikolić

internet izdanje

http://www.vreme.com

Marija Vidić (urednica)

Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata

(prodaja@vreme.com)

Nikola Čulafić, Milan Radović

računovodstvo

Slavica Spasojević

marketing

(marketing@vreme.com)

Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com

telefon redakcije: 011/3234-774

telefaks: 011/3238-662

štampa

Rotografika, Subotica

ISSN 0353-8028

COBISS.SR-ID 16907266

04 Međuvreme

08 Prekomponovanje vlasti: Opsada Beograda

10 Zoom: Mišković pod presom

14 Portret savremenika: Jovan i Milan Krkobabić

18 Priča o Razvojnoj banci Vojvodine:

Tuča oko posrnuće banke

21 Politika afera: Mlaćenje prazne slame

22 Istraživanje:

Klasno-slojna pokretljivost u Srbiji 2012.

26 Intervju: Miloš Milovanović,
pomoćnik ministra poljoprivrede28 Stanje u društvenim naukama (2):
Pišu sami sebi o sebi

29 Vreme grčke privrede u Srbiji

37 Nuspojave: Politika "tripovanja"

38 Ljudi i vreme

KULTURA

42 Intervju: Ljuba Popović, slikar

46 Pet najvećih srpskih pevača narodne muzike:
Koliko toga stane u jedan ljudski glas

50 Esej: Moja poslednja Jugoslavija

54 Intervju: Dubravka Ugrešić, književnica

58 Knjige: "Makijaveli" Koste Čavoškog

60 Pozorište: Kraj drame

61 TV manijak: Pesmom do snova

SVET

62 Kina: Smena generacije na čelu KP

66 SAD nakon izbora:
Prokletstvo drugog mandata

MOZAIK

68 Tenis: Dobra godina

70 FK Crvena zvezda: Nove boje za crveno-bele

72 Poslednji beogradski bombondžija:
Šećerlema od radnje

74 Moj muški život: Ružne žene

75 Pošta

76 Strip: Učimo poljski pomoću foto-stripa

78 Vreme uživanja: Svemir

Razvila se žestoka politička debata u kojoj se finansijskim pokazateljima jedne "još žive" banke baratalo kao u obdukciono sali

Piše: Dimitrije Boarov

U poslednje vreme nekako sve što drži do sebe zavolelo je intimno jedan nekada prezreni muzički žanr i one koji ga nose – njegove pevače. Pred vama je jedan izbor pet najboljih pevača narodne muzike iz Srbije

Piše: Đorđe Matic

Je li afera Petreus samo predigra za ono što ćemo gledati u nastavku Obaminog predsednikovanja

Piše: Ljiljana Smajlović

Na naslovnoj strani: Aleksandar Vučić i Dragan Đilas
Foto: Milovan Milenković

Poplave u Veneciji 11. novembra 2012. Vodostaj je iznosio 149 cm iznad normale.

Foto: Manuel Silvestri/ Reuters

15/11/12 - 21/10/12

proгноza vremena

14/11/12
<http://www.meteos.rs>

min°C	max°C	četvrtak	petak	subota	nedelja	ponedeljak	utorak	sreda
Beograd	4 10	4 11	5 12	5 14	6 14	5 12	5 11	
Vojvodina	2 11	2 10	2 12	4 13	3 13	4 11	3 11	
centralna i južna Srbija	3 9	3 9	3 11	3 13	4 14	2 13	2 12	

14/11/12
<http://www.meteos.rs>

U četvrtak i petak relativno nepovoljna biometeorološka situacija usloviće blage tegobe kod većine meteoropata i hroničnih bolesnika. Za vikend i početkom iduće sedmice povoljnija situacija, samo se astmatičarima i srčanim bolesnicima savetuje oprez, pogotovo u jutarnjim satima kada će biti svežije, a ponegde i maglovito.

broj nedelje

20

Posle imenovanja za direktora niškog JKP "Tržnica", Ljubomir Kostić ima više od 20 funkcija. On je stečajni upravnik u 20 preduzeća, suvlasnik privatne firme i samostalni preduzetnik, javlja B92.

foto: Tanjug

KLIMATSKE PROMENE

Ranjeni region

Kako će promene klime uticati na naš region? “Trenutni adaptivni kapacitet Srbije na klimatske promene prilično je skroman”, kažu u Centru za unapređenje životne sredine, nevladinoj organizaciji koja zajedno sa lokalnom kancelarijom Svetskog fonda za zaštitu prirode (WWF) predvodi Klimatski forum u Srbiji.

Ova lokalna mreža inače okuplja 17 članica, među kojima se, za razliku od drugih država regiona, nalaze isključivo organizacije iz nevladinog sektora, kao i pojedini privrednici, dok predstavnici države jedva da učestvuju u radu ove mreže koja se poslednjih godina bavila procenom ranjivosti na klimatske promene u regionu. “Elite, političke i ekonomske, čini se da i dalje ne prepoznaju ozbiljnost situacije”, navodi se u izveštaju ovog projekta koji je pod rukovodstvom Crvenog krsta Austrije okupio partnere u Hrvatskoj, Srbiji, Crnoj Gori i Makedoniji.

Sudeći po tom izveštaju, a na temelju čuvenog Četvrtog izveštaja Međuvladinog panela za klimatske promene, kao i Prvoj nacionalnoj komunikaciji Republike Srbije, naš region je vrlo osetljiv na klimatske promene. Prema takozvanom EBU-POM regionalnom klimatskom modelu, a prema dva scenarija, porast temperature bi mogao na godišnjem nivou dostići od 2,4 do 3,8 stepeni Celzijusa. Količina padavina će opasti, tako da se očekuju mnogo češći sušni periodi. No, najgore je što ovi klimatski modeli predviđaju veću učestalost ekstrema, odnosno mnogo više prirodnih katastrofa.

Koliko je Srbija spremna za suočavanje sa učestalijim nepogodama? Prema podacima iz izveštaja Klimatskog foruma u Srbiji

su u poslednjoj deceniji, najčešće nepogode bile poplave, zatim zemljotresi i potom ekstremne temperature. Od njih je nastradalo 12 osoba, ali je gotovo 100.000 bilo pogođeno njihovim efektom. U skladu sa Hjogo protokolom, Srbija je započela opsežniju reformu spasilačkih službi, osnovan je Centar za vanredne situacije i kroz saradnju sa regionom su učinjeni prvi koraci ka onome što klimatolozi nazivaju adaptacijom.

O ovim i sličnim iskustvima u adaptaciji iz svih zemalja moglo se čuti na završnom samitu Klimatskog foruma Jugoistočne Evrope koji je u oktobru održan u hotelu “Dubrovnik” u Zagrebu. Učesnici su mogli da saznaju puno o platformi koju je usvojila Hrvatska, kao i o pozitivnom primeru Makedonije koja je organizovala specifičan sistem javnog uzbunjivanja. Većina učesnika smatra da je nakon više propalih pokušaja da se smanji emisija CO₂ u toku poslednje dve decenije, što se inače naziva mitigacijom, došao trenutak da se mnogo veća pažnja posveti prilagođavanju na klimatske promene koje su postale neminovnost. “Adaptacija umesto mitigacije”, jeste poruka koju ekolozi i eksperti sve češće šalju sa ovakvih skupova.

No, ima i drugih viđenja. “Adaptacija je važna, ali moramo i dalje da mislimo na mitigaciju”, kaže Andreas Bekman iz Svetskog fonda za zaštitu prirode (WWF). “To jeste izazov za budućnost. Očigledno je mnogo problema sa kojima moramo da se suočimo ako želimo da smanjimo emisiju CO₂. No, to može biti i prednost. Rešavanje problema uvek dovodi do novih šansi za razvoj”, smatra Bekman.

S. BUBNJEVIĆ

► novogovor

Targetiranje

Kad se za nekog kaže da je *targetiran*, to bi trebalo da znači da je obeležen kao meta za praćenje ili za odstrel (engl.: *target* – meta), tipovan. Reč je povezana s rečima nakana, namera i umišljaj, često i sa rečju nameštaljka.

Targetiranje bi izgleda moglo da ima veze sa našim rečima nišanimi, usmeriti, uperiti, upraviti, uzeti na oko, uzeti na nišan, gađati, najmiti se, navaliti na nekoga, uperiti oružje, postaviti nekoga pred nišan, sa namerom, težnjom ka nekom cilju, namerom i nakanom. Reč je očito povezana s metom i nišanjem i svojim varijacijama govori o uticaju ratne prošlosti na naš mentalitet.

U žargonu ima malo sinonima za *target* – to je neko koga treba ukloniti s asfalta. Biti nekome meta znači napeneliti se.

Sada *targetiranje* preko blogera reč ulazi u svakodnevni život: “Probao sam na Fejsu da *targetiram* ženske profile, ali odbili su me...” i “Gosn. Đorđe će se verovatno naći uvrđen, opet napominjem, *ne targetiram* ga kao individualca...”

Ekonomisti znaju za *targetiranje inflacije* uz slobodno formiranje kursa. Mnoge države su primenjivale to *targetiranje*, pa zapale u krizu.

TARGET je jedan transevropski platni sistem.

U medijsku upotrebu *targetiranje* ovde dolazi preko propagande. Ovi prevaranti iz marketinških organizacija stručnjaci za *targetiranu* reklamu uz hipnotičke reči planiram, *targetiram*, *mediaplaniram*, *evaluiram*, *profiliram*... savetuju klijente da segmentiraju tržište na grupe potrošača, koji se međusobno razlikuju po potrebama, a onda, da se svaki od njih *targetira* diferenciranim proizvodima – kako bi ih se prevarilo i navelo da kupe nešto što im ne treba...

Neki tvrde da sada postoje i “rešenja koja integrišu strukturisane podatke o korisnicima i nestrukturisane podatke sa društvenih mreža radi unapređenja efikasnosti *targetiranja* korisnika”...

U političkoj propagandi *targetiranje*, *targeting* (ciljanje) jeste i određivanje ciljnih grupa, odnosno pronalaženje onih birača koji su učesniku u izborima najlakše dostupni. *Targetiranje* je metoda kojom se određuju prioriteti i gde se usmerava kampanja – radi masovne političke obmane.

U vojnoj terminologiji *targetiranje* je odabiranje objekata koje treba uništiti.

Ne igrate se tom rečju kombinacijama poput *target+Iran*, sećate li se kada smo nosili *target* na grudima?

MILAN MILOŠEVIĆ

Kako je Fejsbuk izabrao Obamu

Dajte mi svoje Fejsbuk prijatelje i pobeđiću na izborima. Ova parafraza Arhimeda pokazala se kao izuzetno tačna na upravo završenim izborima za predsednika SAD, ako je suditi po tekstu koji je objavio magazin "Tajm". Njihovim novinarima dozvoljen je pristup informacionom centru Obaminog štaba nekoliko dana pred izbore, kada su članovi štaba već bili sasvim sigurni u uspeh.

A početak, pre godinu i po dana, nije obećavao. Jer je sve izgledalo kao da su u Srbiji. Spiskovi sigurnih i potencijalnih birača nikako nisu bili usklađeni sa spiskovima aktivista i spiskovima onih koji doniraju novac kampanji. Prvi posao tima bio je da naprave jedinstven spisak i da ubuduće sve rade po njemu, izbegavajući da istu osobu napadaju sa više strana, stvarajući tako utisak da kampanja ne zna šta radi. Kao što obično i ne zna.

U Americi je nešto malo više od polovine stanovništva na Fejsbuku, oko 170 miliona, a tamo su pre svega mladi birači i oni koji prvi put glasaju. Trebalo je i njih pronaći i podstaći.

Tako da je kampanja počela da poziva ljude da je lajkuju, ako im se Obama sviđa kao predsednik. Lajkovanjem biste postali "prijatelj" kampanje, a prijatelji mog prijatelja su moji birači, zaključili su stratezi. To znači da je kampanja dobijala uvid u spisak vaših Fejsbuk prijatelja koji je potom ukrstila sa svojim spiskom kako bi kod vas pronašla neopredeljene birače iz takozvanih "sving" to jest *klimavih* država. A to su one koje na kraju odlučuju o predsedniku.

Kada bi te likove locirali, Obamini fejsbukovci bi vam poslali njihov spisak uz molbu da s njima kontaktirate i pozovete ih da glasaju (ako nisu registrovani, da se prijave), ako je moguće da glasaju i pre samog dana izbora (ranije glasanje, dozvoljeno u većini američkih država), da tom prilikom zaokruže Obamu i da daju neki dolar. Naravno, dobrodošli su i da lajkuju kampanju i da i sami uđu u kolo.

Procenili su da će vaš rođak ili školski drug iz Ohaja radije da se odazove vašem nego njihovom pozivu, kao i da ćete vi imati više vremena da ga ubeđujete da glasa za Obamu, kao i da mu bolje poznajete slabe tačke.

Potom su pratili ponašanje prijatelja i njihovih prijatelja, komentare, lajkove, donacije i tako stvarali model ponašanja. Noću su kroz sistem puštali simulaciju izbora i gledali gde škripi, u kojim državama im pobjeda nije sigurna. Onda su novac iz kampanje preusmeravali tamo gde je najpotrebniji, a oglasima su gađali baš one birače koji se lome, umesto da bacaju na gomilu, pa ko se upeca.

Kampanja je sebi zacrtala da prikupi milijardu dolara (rekordna suma), ali to bi bez internet uplata bilo potpuno nemoguće, naročito bez donacija od dvadesetak dolara tu i tamo. Uspeli su u tome, dobili izbore i sada im samo preostaje da mirno slušaju kako je uticaj interneta i društvenih mreža precenjen.

PREDSEDNIČKI IZBORI U SLOVENIJI

Druga šansa za Boruta Pahora

Činilo se da izbori održani u nedelju 11. novembra prosto ne mogu da budu dosadniji. Formalno nestranački, a levo orijentisani predsednik Danilo Tirk, prema svim istraživanjima javnog mnjenja, vodio je protiv socijaldemokratskog izazivača Boruta Pahora. Vladalo je opšte mišljenje da je Pahorovo vreme prošlo. Kao premijer je prošle godine doživio debakl: njegov reformski program koji je striktnom štednjom trebalo da se izbori sa budžetskim deficitom je propao, parlament mu je izglasao nepoverenje, na izborima koji su usledili njegove socijaldemokrate izgubile su dve trećine poslaničkih mandata, u kampanji mu partija i nije baš pomagala. Ali su istraživači javnog mnjenja opet pogrešili. Pahor u drugi krug predsedničkih izbora, koji će biti održan 2. decembra, ulazi sa 40 odsto osvojenih glasova, dok je favorizovani Tirk dobio 36 odsto. Kandidat vladajućih konzervativaca Martin Zver morao je da se zadovolji sa samo 24 procenata osvojenih glasova. Slovenci su odlučili da im pored desne vlade nije potreban i desni predsednik. Tirk je bio "pomalo razočaran". Njegov izborni štab razlog što su izbori najednom postali neizvesni vidi u ekstremno niskoj izlaznosti od 47,7 odsto. Dok jedni misle da će u "finalu" Tirkove pristalice u većem broju izaći na birališta i da je slab "prolazni rezultat" posledica toga što se smatralo da je stvar zapravo završena i pre nego što je počela, drugi smatraju da su dublji uzroci za Pahorovo "političko vaskrsenje".

Pokazalo se da "državničko držanje" nije dovoljno da bi se pridobilo poverenje Slovenaca u jeku najveće privredne krize od osamostaljenja. Posrnulom, nekada

"najboljem đaku" Evropske unije preti budžetski protektorat omrzute Trojke – Evropske komisije, Evropske centralne banke i Međunarodnog monetarnog fonda. U takvoj situaciji, piše bečki "Standard", Slovenci očigledno hoće predsednika koji bi mogao da prevaziđe jaz nastao između leve i desnice, a koji simbolizuju predstavnik "stare leve" Tirk i njegov konzervativni protivnik Janez Janša. Oni predstavljaju "staru" Sloveniju, piše "Standard", a ugledni stručnjak za međunarodno pravo Tirk nije uspeo da uspostavi atmosferu sporazumevanja i pomirenja, što, doduše, sa nekim (Janšom) ko "instrumentalizuje istoriju" da bi skrenuo pažnju sa krize, nije lako.

Tek, ako je suditi po prvom krugu predsedničkih izbora, Slovencima je dosta toga. Pahor se u izbornoj kampanji predstavio kao dinamičan čovek, spreman na dela, išao je, na primer, da žanje sa seljacima, a njegov slogan "Samo zajedno možemo da uspemo" zvučao je verodostojno pomirljivo. Tirk, sa druge strane, beskompromisno kritikuje vladu Janeza Janše. Analitičari smatraju da bi zbog toga birači Martina Zvera mogli da budu skloniji predstavniku "nove leve" Pahoru, ako uopšte u drugom krugu izađu na birališta. Unapred otpisani Pahor nije mogao da prikrije zadovoljstvo. Već samim tim što su posle njegovog prošlogodišnjeg poraza ovi izbori postali neizvesni, on se vratio na političku scenu.

A. IVANJI

Nelt uvodi SAP-ova poslovna rešenja

Od ponedjeljka 5. novembra, posle više od godinu dana intenzivnih priprema, kompanija Nelt je u svom poslovanju počela da primenjuje rešenja kompanije SAP, koja spada u vodeće svetske proizvođače poslovnog softvera.

Poslovni procesi koji su u Neltu obuhvaćeni implementacijom SAP-ovih softvera jesu finansije, kontroling, upravljanje ljudskim kapitalom, upravljanje nabavkom i zalihama, upravljanje prodajom i poslovno izveštavanje.

“SAP je obezbedio poslovni softver koji će kompaniji Nelt pružiti stabilnost u razvoju i omogućiti dalji rast, kao i sistemsko unapređenje i standardizaciju procesa rada. U godinama koje dolaze, SAP-ovim sistemom ćemo zaokružiti i konsolidovati poslovanje u svim kompanijama koje pripadaju Nelt grupi u regionu Zapadnog Balkana”, rekao je povodom početka primene SAP-ovih rešenja u Neltu generalni direktor ove kompanije Miloš Jelić.

Implementaciju SAP-ovih rešenja u Neltu radila je partnerska kompanija SAP-a S&T Srbija.

R. V.

Čas konsultovanja 65 dinara

Sindikata prosvetnih radnika i profesori srednjih stručnih škola ogorčeni su zbog odluke koju je Ministarstvo prosvete donelo 31. oktobra, a koja se odnosi na visinu školarine za vanredne učenike. Kako kažu, ona predstavlja novo poniženje za prosvetare i degradaciju profesije, a zbog toga se najavljuje čak i bojkot prijema vanrednih učenika.

Prema novoj odluci, bruto cena časa konsultativne nastave iznosi 65 dinara, pa u Uniji sindikata prosvetnih radnika Srbije smatraju da ministar Žarko Obradović ovom odlukom krši Zakon o zagarantovanoj zaradi, jer je, kako kažu, kao član Socijalno-ekonomskog saveta i sam učestvovao u donošenju minimalne cene rada od 115 dinara neto.

Predsednik Foruma srednjih stručnih škola i profesor u Frizerskoj školi u Beogradu Milorad Antić kaže za “Vreme”

da je iznos od 65 dinara za bilo koji čas smešan. “Tu cenu plaća učenik u pošti i nama donosi uplatnicu. To je otprilike oko 40 dinara neto, odnosno 40 dinara je iznos koji profesor dobija kada se odbije porez”, ističe Antić i dodaje da će veliki broj ljudi ovu odluku bojkotovati. On kaže da “onaj ko je pisao ovu odluku očigledno nema veze sa obrazovanjem i ne zna kako funkcioniše škola”. Prema Odluci o utvrđivanju visine školarine za vanredne učenike srednjih škola, školarina iznosi 3000 dinara za sve tipove srednjih škola. Ispit košta 600 dinara, osim za specijalističko i majstorsko obrazovanje gde iznosi 1500 dinara. Maturalni ispit košta 2100 dinara, specijalistički 5500. Čas konsultativne nastave za specijalističko i majstorsko obrazovanje je 100 dinara, dok je za sve ostale 65 dinara, navodi se u odluci. Obnova godine košta 1000 dinara.

MARINA ILIĆ

Vip ekomotivacija i dalje traje!

Zameni stari telefon za novi uređaj, uz 5.000 din popusta

060 1234 www.vipmobile.rs

Samsung Primo

~~4.990 din~~

1 din

uz Standard 100
za 590 din mesečno

Nokia Asha 201

~~4.990 din~~

1 din

uz Sigurica 1000
za 500 din mesečno

LG Optimus L3
powered by Android™

~~4.990 din~~

1 din

uz Smart 400
za 990 din mesečno

Donesi bilo koji stari mobilni telefon i dobićeš 5.000 dinara popusta na bilo koji uređaj iz Vip postpaid ponude!

Promocija važi do 30.11.2012. ili dok traju залиhe, uz određene postpaid tarife i korišćenje novog uređaja uz ugovornu obavezu od 24 meseca. Iznos naknade za aktivaciju uređaja može biti snižen do maksimalno 1 dinar.

Druga priča **vip**

Prekomponovanje vlasti

Opsada Beograda

Na prvi pogled ne deluje da su demokrate uznemirene najavama naprednjaka da će otvarati slučajeve korupcije u Beogradu. Uglavnom ponavljaju da su te priče puštane i u predizbornoj kampanji pa da su se građani ubedljivo opredelili za Đilasa. I da se sad to ponovo pokreće da bi se javno mnjenje pripremilo za “mešetarenje” u gradskom parlamentu

U ČVRSTOM ZAGRLJAJU:
Socijalisti sa Đilasom
Foto: Nenad Milosevic/Tanjug

“Otvaranje slučaja Đilas” najavio je predsednik Skupštine Srbije lično. Teško bi inače bilo pomisliti da bi se Nebojša Stefanović, čak i kao šef beogradskih naprednjaka, bez Vučićevog befela usudio na protestnu šetnju do Starog dvora, tj. gradske skupštine, ne bi li saopštio da će SNS raspravljati o vlasti u Beogradu. Teško da bi Vučićev trbuhozborac smeo da na svoju ruku daje izjave poput one: “Mi želimo i dalje da saznamo kako se upravlja ovim gradom i da istražimo sve slučajeve korupcije u Beogradu.”

Tako je izjava vicepremijera Aleksandra Vučića, sutradan, kako je “bespredmetno” dalje razgovarati o promeni vlasti u Beogradu jer demokrate i penzioneri imaju većinu, uglavnom pročitana kao još jedna u nizu zajedljivih poruka Milanu Krkobabiću, novom direktoru PTT-a, da ako on kaže da naprednjaci nemaju većinu u gradskom parlamentu, onda Vučić tu nema šta da doda, jer je Krkobabić “sigurno dobro obavešten čovek”.

Zajedljivost Vučićeva može imati dva razloga. Prvo, ko ozbiljan veruje da je PUPS ključna poluga za rušenje Đilasa? Šef trenutno najjače stranke u Srbiji, Aleksandar Vučić kao neko ko pretenduje na ozbiljnost bar zbog onoliko bezbednosnih i dr. funkcija koje obavlja – sigurno ne. Drugo, ima neki đavo i u rečima jednog đilasovca, kako nije lako Vučiću uveče da zaspi kada zna da mu je sve te funkcije zaradio, i postavio ga na mesto jednog od dvojice najznačajnijih ljudi u Vladi Srbije, Tomislav Nikolić svojom pobedom na izborima, a da je on jedinu trku koju je vodio – izgubio: “Đilas ga je potukao sa 12 odsto.” Pa mu je možda ton svaki put kad se seti Đilasa podignut za oktavu više nego što bi trebalo da bude? Valjda je i zato imao potrebu da na izornoj skupštini SNS-a obeća kako će naprednjaci jednog dana imati i svog gradonačelnika Beograda.

Tako, Vučić je prelomio, iako nigde nije rekao da će promeniti vlast u gradu, a neubedljiv je i kad kaže da neće. U stvari, obaraće Đilasa koliko mu bude potrebno. Možda ne uskoro u parlamentu, ali aferama – sigurno. Jedan beogradski naprednjak koji je pristao da govori za “Vreme”, reče to ovako: “Treba neko konačno da otvori ‘slučaj Đilas’. Da uradi sve ono što je planirao tim Borisa Tadića u borbi protiv tajkunizacije stranke, da je sad već bivši predsednik DS-a imao hrabrosti za megdan. Mi se ovde borimo protiv tajkunizacije države, što je teže.” Hoće li borac protiv korupcije i kriminala Aleksandar Vučić imati više sreće od Borisa

Tadića u obaranju Đilasa ili će i on pristati na nagodbu? Nećemo još dugo biti u neizvesnosti. Otkako je biznismen Miroslav Mišković, vlasnik “Delta holdinga”, transparentno odlučio da se povuče iz netransparentnog vlasništva u dnevnom listu “Press” kao najveći pojedinačni vlasnik tog lista, neki tabloidi dobili su vetar u jedra u raskrinkavanju “medijske mafije” čije su perjanice, otkriva nam Kurir, Miroslav Mišković i Dragan Đilas. Tako, sve će biti objavljeno na vreme.

Počela su i medijska pretresanja uvek aktuelnih slučajeva u kojima postoji “osnovana sumnja na korupciju”. Gradska opozicija spremna da preuzme vlast u gradu (DSS i SNS), ponovo u medijima pokreće stara pitanja i nerešene slučajeve. Ukratko, Most na Adi, Bus Plus, rekonstrukcija Bulevara kralja Aleksandra, famozni beogradski metro... te “pljačke kroz javne nabavke u javnim preduzećima”, kako stoji u jednom od saopštenja SNS-a, neke su od afere “koje su obeležile prethodne godine u Beogradu”.

ŠTA DAČIĆ ZNA O KORUPCIJI?: I nije tu ništa novo, reći će za “Vreme” Đorđe Vuković, programski direktor Cesida i politički analitičar. Nije baš siguran Vuković da razume zašto bi stranke na takav način komunicirale kada postoje državne institucije, na koje upravo stranke na republičkoj vlasti sada imaju mogućnost da utiču? “Ne znam šta je od tih priča o korupciji, konkretno u gradu, tačno a šta nije, jer se one u većem i manjem intenzitetu pojavljuju već nekoliko godina. Te afere se izbacuju na dnevnom nivou. Sadašnja vlada je na samom svom početku, u prvih sto dana izbacila nekih petnaestak afere. Samo jedna drugu prekrivaju. Na kraju ne znate ni šta je bilo od tih afere, ni da li je nešto procesuirano, da li se vidi kraj bilo kojoj od njih? Postoje mehanizmi kako se nešto može dovesti do kraja. Ne vidim da to treba da bude predmet političkih dogovora. Ako imaju većinu u gradu nek prave novu vlast, ako nemaju onda imaju institucije sistema ukoliko ozbiljno sumnjaju na korupciju. U svemu tome koalicioni partneri naprednjaka koji sada hoće da prave novu vlast na gradskom nivou, čine tu vladajuću većinu u Beogradu, i činili su je prethodne četiri godine. Sa njima se te stvari mogu mnogo lakše istražiti”, kaže Vuković.

On se pita i zašto bi SPS čuvao vladajuću većinu u gradu, ako na republičkom nivou čini vladajuću većinu s drugom koalicijom, i želi da ispita sve te afere? Kao što je DSS znao sve šta

je bilo u gradskoj vladi do pre četiri godine jer su bili na vlasti u Beogradu od 2000. do 2008, tako isto, kaže Vuković, i SPS zna šta se događalo poslednje četiri godine u Beogradu: "Dakle, ako je bilo korupcije u gradskoj vlasti onda to zna SPS. Pa zar da u vladajućoj koaliciji jedna stranka makne pare a drugi ostali kratkih rukava? To ne biva. Većina tih medijskih priča i afera se ne dokaže nikad. Ako im neko traži ma kakav dokaz, bilo šta, oni se obruše na njega: *Ti si s njima u kolu, ti si se nakrao para...*"

MATEMATIKA: Ni sagovornici "Vremena" ne misle da je kod PUPS-a ključ za "otvaranje Dilasa" u gradskom parlamentu. Valja podsetiti da Skupštinu Beograda čini 110 odbornika i to 50 sa liste "Dragan Dilas – izbor za bolji Beograd", 37 "Pokrenimo Srbiju", 13 koalicije SPS-PUPS-JS, 9 iz DSS-a i jedan "odbegli" DSS-ovac, zasad "samostalac" u parlamentu. Na Dilasovoj listi je 45 demokrata i 5 SDPS-ovaca Rasima Ljajića, a od 13 odbornika koalicije socijalista, penzionera i Palminih, socijalista je 7, penzionera 4 i dva odbornika JS-a. Prošle nedelje je odborničku grupu DSS-a napustio Goran Mandić. Podneo je ostavku na sve stranačke funkcije i odsad će, kaže, nastupati kao samostalni odbornik. Andreja Mladenović, šef poslaničke grupe DSS-ovaca, brže-bolje je demantovao da će još neko od preostalih devet da krene za Mandićem. Ali počela su gradska govorkanja o pravljenu nove odborničke grupe "Građanske alternative" koju bi činili deo odbornika DSS-a i još neki iz drugih odborničkih grupa. Pritekli bi, priča se, u pomoć Draganu Dilasu, bude li mu potrebno, ako neko od postojećih Dilasovih saveznika – izda. Dilas se, dakle, neće predati bez borbe.

Penzioneri s kojima su demokrate pred konstituisanje novog saziva Skupštine grada u junu potpisali koalicioni sporazum, dosad su bili vrlo isključivi kad je o gradskoj vlasti s naprednjacima bilo reči. Nisu hteli da čuju da ostave Dilasa. Ipak, ovih dana su malo omekšali. Profir Rančić, odbornik PUPS-a izjavio je da će penzioneri sesti sa naprednjacima i videti šta oni nude veza za vlast u Beogradu.

E sad, ako PUPS ne bude želeo da napusti demokrate, odbegli Mandić pravi problem novoj koaliciji o kojoj se spekulisalo mesecima unazad jer SNS, SPS-JS i DSS više ne bi imali ni tanku, ali ipak većinu od 56 odbornika. Nego samo 55, što je nedovoljno za preuzimanje vlasti. Onda bi Vučić morao da porazgovara s Ljajićem i objasni mu da onaj njegov stav od letos da će izaći iz republičke vlade ako se bude menjala vlast u Beogradu, možda i nije tako nepromenljiv. Nova koalicija bi u tom slučaju sa Ljajićevom strankom imala 60 odbornika, a ako bi im prišli i penzioneri 64. Pod uslovom da niko više ne napusti odborničke grupe nove koalicije, u opoziciji bi bilo samo 45 demokrata i jedan bivši DSS-ovac, "samostalac".

Đorđe Vuković veruje da su od poteza PUPS-a važnije neke druge stvari: "Treba napraviti koaliciju koja je vezana sa DSS-om. Dalje, postoji broj odbornika koji neće poslušati ono što je nalog stranačke centrale. Dakle može ▶

► zoom

piše: Dragoljub Žarković

Mišković pod pre

Držim se pretpostavke nevinosti da bih vam pokazao koliko vas takav moj pristup nervira. Onoliko koliko vas nervira, toliko smo se svi privikli na atmosferu hajke i medijskog linča. I tačno toliko državni organi godinama ne rade svoj posao

DA SAM JA pisao saopštenje Miroslavu Miškoviću, napisao bih: "Ja sam većinski vlasnik 'Pressa', pa šta?" Nije po zakonu kažnjivo biti vlasnik medija.

Miškovićev doprinos tobožnjoj vladinoj borbi za transparentnost vlasništva nad medijima deluje žalosno smešno u trenutku kad ta ista vlada netransparentno pokušava da preuzme upravljanje medijima.

Pruženu ruku Aleksandar Vučić hoće da odgrize i to je njegov prirodni instinkt.

Neznalice, zlonamerni i pokvarenjaci često povezuju "Vreme" s Miškovićem. Gde bi nama bio kraj da nam je kao u slučaju "Pressa" poklonio svoj vlasnički udeo i još prihvatio da plati za dugove za koje je dao garanciju. Ali, ovde to nije slučaj. Niti ima šta da nam pokloni, jer nema vlasnički udeo, a svoje dugove vraćamo sami.

Mi branimo neke principe i kad Miroslav Mišković od njih odstane. Koja je muka njega naterala, nije baš najjasnije. Ali, kad počne da se udara na porodicu i kad se vladina politika nasloni na puštanje tuđe krvi, nije lako biti najbogatiji Srbin u siromašnoj Srbiji.

Šta to radi Vučić? Reketira Miškovića, upozorava ga ili pokušava da prikrije i svoj stav o Kosovu i činjenicu da je u prvih sto dana uradio uglavnom sve pogrešno, pokrivaajući sve te nedostatke medijskom hajkom na Miškovića?

Prethodni pasus nisam ja napisao, nego Branko Pavlović, beogradski advokat, istaknut i u borbi malih akcionara protiv Miškovića. Tekst je objavio na sajtu "Novog standarda" i prenosimo ga, u daljem delu teksta, gotovo u celosti:

"Za trenutak ostavite po strani to što ne podnosite Miškovića i razmislite potpuno racionalno: Mišković je potpisao neki nezakonit papir ukoliko takav uopšte postoji? Besmisleno. Pa čemu mu onda služe svi direktori preduzeća, koji odgovaraju silnim direktorima holdinga, koji odgovaraju Miškoviću. Čemu onda služe advokati i najuglednije svetske revizorske kuće. Između Miškovića i nekog, hipotetički govoreći, nezakonitog papira stoji najmanje pet hijerarhijskih stepenika. I nigde tu izvesno nema Miškovićevog potpisa. Dakle, ono što Vučić najviše može da ima kao informaciju teorijski jeste da se vodi neka istraga protiv nekog direktora koji nije ni video

som

FOTO: V.Mitic

Miškovića, osim na slici, i srećan je ako ga primi direktor koji jednom godišnje može da vidi Miškovića u prolazu.

Toliko o papirima. Još je gore u pogledu hipotetički mogućeg davanja mita. Šta je, kao, Mišković išao da miti nekog u opštini da mu izvrši konverziju zemljišta? Pa kakve su to priče? Sve i kada bi mita bilo, između onog koji daje mito i Miškovića ima najmanje 15 stepenika.

Držim se pretpostavke nevinosti da bih vam pokazao koliko vas takav moj pristup nervira. Onoliko koliko vas nervira, toliko smo se svi privikli na atmosferu hajke i medijskog linča. I tačno toliko državni organi godinama ne rade svoj posao.

I, stvarno, šta to radi Vučić? U medijski linč je krenuo pre deset dana. Ako je krenuo u medije, što je i inače (sada zaista, nezavisno od Miškovića, potpuno pogrešan pristup – zapravo nasleđen od Tadić-Rakić-Homen varijante – nedopustivo, naročito za visokog predstavnika izvršne vlasti, znači da je u tom trenutku morao postojati makar jedan dokaz, podoban za službeno procesuiranje Miškovića. A ništa se nije dogodilo. Dakle, ili nikakvog dokaza nema protiv Miškovića, što je gotovo izvesno (put do njega može voditi samo preko procesuiranja većeg broja odgovornih lica na nižim nivoima) ili Vučić upozorava Miškovića i daje mu vreme da reaguje ili prosto hoće da ga reketira. Nema drugog racionalnog objašnjenja.

Hajdemo sada da obrnemo analizu. Ako dokazi ukazuju na odgovornost Miškovića, onda se nadležnim državnim organima obezbede uslovi da u što većoj tajnosti nastave da rade na predmetu sve

dok nisu sigurni da su prikupili dokaze koji će im izvesno obezbediti uspeh u sudskom postupku. Zašto Vučić postupa suprotno?

I na kraju da raspravimo još dve stvari.

Društvo mora da ohrabruje bogataše da budu još bogatiji. Zato što nema razvoja društva ukoliko se ljudska pohlepa ne stavi u pogon društvenog razvoja. Najbolji primer je Kina. Nikad ne bi postigla ovoliko smanjenje siromaštva da nisu dozvolili da Kinez u Kini može biti milijarder. I da ga svi uvažavaju.

I drugo, svako hoće da kupi džabe. Zahtev nas građana mora biti okrenut ka onima koji raspolažu državnom imovinom, donose propise, sklapaju ugovore – sve na štetu države i društva. Oštrica odgovornosti mora biti okrenuta ka njima. A naročito ka onima koji su zaduženi da gone takav kriminal (policija i tužilaštvo pre svih), a to ne čine. I, naravno, protiv onih koji podmićuju predstavnike države.

Interes Srbije je da bogati ljudi investiraju u Srbiju. Da državni organi rade savesno i po zakonu. Ako ima dokaza – da Mišković odgovara pred nadležnim državnim organima, a ne u medijima.

A šta bi onda radio Vučić? Naročito zbog toga što on sa hapšenjima ne sme da ima nikakve veze. Morao bi da se bavi državnim poslovima, od Kosova pa nadalje, a prvo bi morao bitno sebe da promeni. Da bi uopšte mogao da odgovori zahtevima svog stvarnog posla.

To je, naravno, mnogo, mnogo teže nego biti svakoga dana bezobalno u medijima, ali mudrije, sada kada svi znamo kako je Tadić prošao sa istom političkom matricom na kojoj danas pliva Vučić.”

Pavloviću, skoro ti je svaka na mestu.

biti da centrale nisu sigurne u to da će biti ona-ko kako su planirale, onda je veća blamaža da se u to uđe pa da ne bude ništa. PUPS je lažna priča, nisu penzioneri problem. Na kraju, Đilas bi možda mogao da sa nekim odbornicima, možda i ponekim iz PUPS-a, sačuva većinu i istrpi pritisak naprednjaka. Na kraju, jeste u interesu vladajuće koalicije da što više smanji uticaj čoveka koji će voditi DS, jer bi DS konačno trebalo da bude najopasniji protivnik iz opozicije sadašnjoj vlasti.” Zato je, iako je priča o smeni gradonačelnika Beograda bilo i ranije, logično što je to pitanje ponovo pokrenuto kada je postalo jasno da Đilas preuzima DS.

VLADAVINA KOALICIJA A NE NARODA: Oni koji misle da bi promena vlasti u Beogradu bila nelegitimna, i da bi to bilo prekranje izborne volje građana – nisu u pravu, reći će za “Vreme” profesor dr Vladimir Goati. Njegovo je mišljenje da bi to bilo loše za Beograd jer mu se čini “da grad nikad tako nije napredovao”, ali “to ne bi bio udar na demokratiju”: “Demokratija je između ostalog većinsko odlučivanje. Ako prikupite većinu glasova, to je legalna smena. Demokratija jeste vladavina naroda, ali – posredovana koalicijama. Posle Drugog svetskog rata u evropskim zemljama su u devedeset odsto slučajeva bile koalicione vlade. To znači da neki saveznik, neki partner u vladi može da izađe a drugi da uđe. Tu se ne ide protiv volje naroda, to je brojčani odnos. Koalicije unose strahovitu neizvesnost ko će da vlada, setimo se 2008, pri istom odnosu snaga u biračkom telu, SPS je mogao da se okrene tada SRS-u i onda bi se išlo na jednu stranu, okretanjem ka DS-u otišlo se na drugu stranu... Moguće je dakle prekomponovanje koalicione vlade u Beogradu kao što je moguće i na nivou Republike a da se ne povredi taj princip većine koja vlada.”

Goati, međutim, za Stefanovićevu izjavu o istraživanju korupcije u Beogradu kaže da je eksplicitna pretnja, što nije u njegovoj nadležnosti jer je on predsednik Skupštine Srbije: “Mnogi ljudi na vlasti ne znaju šta nose njihove funkcije, jer očito nemaju iskustvo vladanja, što im treba oprostiti. Predsednik skupštine, taj spiker parlamenta koji u Britaniji kad ustane svi moraju da sednu, on ima platu ministra, ne jede zajedno sa ostalim poslanicima, potpuno je neutralna ličnost. Ovde je to znak totalnog neznanja. Ali ima vremena da se čovek obuči...”

Ima demokrata, međutim, koje veruju da bi mandat Dragana Đilasa, kao vođe DS-a, teško mogao početi bolje nego da ga SNS smeni sa

Promena gradske vlasti iz ekonomskog ugla

Cena “gradskog rata”

Ako dođe do “gradskog rata” verovatno ćemo gledati lošiji prevoz, vrtiće, socijalne usluge itd. Ali, verovatno ćemo gledati lokalne i republičke izbore znatno ranije od zakonske četiri godine

Piše: Dr Zoran Đorđević

U Beogradu se stvara približno polovina nacionalnog dohotka Srbije, iako tu živi tek oko četvrtine stanovništva naše zemlje. Poreze koje plaćaju Beograđani i firme koje tu rade najvećim delom se direktno slivaju u republičku kasu, a onda Republika, po mehanizmu i dinamici koja sama utvrđuje, uplaćuje deo prihoda u gradsku kasu. Neke takse i porezi, kao na primer takse za korišćenje građevinskog zemljišta, isticanja firmi itd., uplaćuju se direktno u gradsku kasu, ali su u poslednjih 100 dana doneti zakoni i uredbe kojima su ovi direktni gradski prihodi drastično skresani.

Iako su od 2008. do 2012. Gradom i Republikom upravljale gotovo iste koalicije, praktično funkcionisanje se veoma mnogo razlikovalo. Na nivou Republike često smo imali utisak da se odluke teško donose i još teže sprovode, a u Beogradu su okončane ili započete brojne investicije (mostovi, infrastruktura, obnova i izgradnja vrtića), popularne akcije (dopuna porodiljama do pune plate, plaćanje dodatnog pokušaja veštačke

oplodnje, uklanjanje nekih naselja), važni strateški potezi (privođenje kraju planova regulacije koji će pokriti celu teritoriju Grada, projekat metroa). Čak su neke nepopularne i nespretno izvedene akcije, kao što su seča platana na Bulevaru i BusPlus karte, na kraju uspešno realizovane.

Na izborima 2012. i na republičkom i na gradskom nivou dotadašnja vladajuća koalicija je osvojila veći procenat glasova nego 2008, ali je raspored glasova unutar koalicije bio sasvim drugačiji. U Republici su bolje prošli oni koji su imali manje odgovornosti za rad Vlade, a u Gradu oni koji su neposredno vodili Grad.

KO ĆE VLADATI BEOGRADOM: U ovom trenutku postoji nekoliko scenarija daljeg “vladanja Beogradom”.

Prvi je, dosta verovatan, ali nikako siguran, da na vlasti ostane aktuelna koalicija. Ako ona ostane u korektnim odnosima sa Republikom, gledaćemo sve ono što smo gledali i do sada: popularnog i moćnog gradonačelnika, nove inicijative, uspešan završetak pristupnih saobraćajnica Mosta na Adi i severne obilaznice oko Beograda, povećanje investiranja u Beograd kroz novu industrijsku zonu i na lokacijama koje će biti aktivirane usvajanjem prostornih planova koji pokrivaju celu teritoriju Grada... Najveći problemi će biti isti kao do sada: besparica, odnosno kašnjenje u plaćanju po gradskim i opštinskim ugovorima, odnosno

mesta gradonačelnika Beograda. Učinilo bi to od njega žrtvu i potpuno mu otvorilo prostor za početak ozbiljnog opozicionog delovanja koje i inače demokrate širom Srbije čekaju u niskom startu.

Ta bi opcija i takav scenario razočarali mnoge Beograđane, podigli glasove da se na taj način menja izborna volja građana pa bi, mada profesor Goati tvrdi da je to netačno, demokrate na tome mogle da malo podignu svoj, poslednjih meseci prilično devastiran rejting. A i novi lider stranke bi mogao da se u punom kapacitetu posveti stranci i opozicionom

delovanju. Učestvovanje u vlasti s koalicionim partnerima glavnih konkurenata na političkoj sceni Srbije otupelo bi mu opozicionu oštricu, veruju dojučerašnji tadićevci. Mada, kako pričaju poznavaoци Dragana Đilasa, i ako ostane gradonačelnik neće ćutati kao dosad, ponašać se kao opozicioni lider. Ako može Pajtić u svom ataru, što ne bi mogao i Đilas u svom?

Oni pak ne veruju da bi Đilas voleo da bude smenjen s mesta gradonačelnika Beograda, jer bi izgubio važnu polugu moći i vlasti, bio bi ranjiviji. Ali da će se u tom slučaju ići na iznovevanu volju građana, potvrđuju: “Da li mogu da

u finansiranju gradskih javnih preduzeća. Ako Grad bude uspeo da poveća svoje prihode kroz aktiviranje investitora, Beograd može biti priča o uspehu u vremenima krize.

Moguća je i varijanta da na vlasti ostane aktuelna gradska koalicija, ali uz loše odnose sa republičkom vlašću. U ovom slučaju Republika ima mnogo načina da zagorčava život Gradu: republičke uplate mogu da budu manje i da mnogo više kasne, krediti za potrebe Grada mogu da predugo čekaju na garanciju Skupštine Srbije, direktni gradski prihodi mogu da još više budu smanjeni odlukama Republike. U ovom slučaju Beograd će postati "bojno polje" za buduće izbore. Beograd će funkcionisati dosta lošije nego što bi mogao a stranačni prvaci će se nadmetati ko je za to kriv. U ovakvom razvoju događaja Grad će biti prinuđen da se mnogo više nego do sada okrene donatorima i finansijerima iz Evropske unije. Gledaćemo kako se prizivaju evropske vrednosti i evropski novac, a možda i neku verziju "grejanja za demokratiju". Republičkoj vladi takve priče mogu zasmetati na njenom putu ka evropskim integracijama, ali će najviše trpeti građani Beograda, bar do sledećih izbora.

Sledeća po verovatnoći je mogućnost da republička koalicija preuzme Beograd. Kako će u takvom scenariju odbornička većina biti "tanka", gledaćemo sednice Skupštine grada koje će imati problema sa kvorumom, većinom,

preoštrim raspravama, itd. Kako će tadašnja opozicija raspolagati sa mnogo kapaciteta, iskustva i informacija, veoma je verovatno da će na tim gradskim raspravama biti mnogo prilika na kojima će nova gradska vlast izgledati nedovoljno sposobna.

U ovom razvoju događaja, dosta značajnih projekata će biti ukinuto, pauzirano i usporeno. Uzroci mogu biti raznovrsni: nedostatak para i pored dobre saradnje sa Republikom, nedostatak vizije i sagledavanja događaja na duži rok i, verovatno najviše, nedostatak čvrstog liderstva. Malo je verovatno da će nova koalicija moći da iznedri jakog lidera, tako da će Grad verovatno patiti od nedostatka "snage volje" i "jasnih pravaca". Koordinacija između Grada, skupštinskih sekretarijata i javnih preduzeća će najverovatnije mnogo više zavisiti od međusobnih odnosa pojedinih lokalno moćnih ljudi nego od nekog plana i strategije.

Na kraju, možda ćemo u Beogradu gledati "veliku koaliciju". Ona na nivou Beograda može biti formirana na dva načina. Možda ćemo gledati kako SNS ulazi u gradsku vlast po sličnom sistemu kao što je u prethodnoj gradskoj vlasti učestvovao LDP: nezvanično, uz direktorska mesta u javnim preduzećima. A postoji mogućnost da gledamo kako DS i SNS sami isprobavaju funkcionisanje svoje velike koalicije, pre nego što je sprovedu na republičkom nivou. U obe varijante ćemo gledati i očuvanje "jakog liderstva" u Gradu, uz povremena međustranačka trvenja, tako da će glavni pravci razvoja grada i čvrsta koordinacija gradskih tela verovatno biti sasvim dobro očuvani.

ŠTA DA RADE BEOGRAĐANI: U svakom slučaju, treba sačekati do polovine decembra ili Nove godine. Onda ćemo znati da li ćemo prisustvovati "gradskom kompromisu" ili "gradskom ratu".

Kada bi trebalo da dam preporuke svojim

prijateljima, koji rade i glasaju u Beogradu, najverovatnije bih rekao sledeće: "Ako dođe do 'gradskog kompromisa', verovatno se neće mnogo toga promeniti i naredne četiri godine ćemo gledati kohabitaciju gradske i republičke vlasti, slično kao što smo u Parizu gledali Žaka Širaka (1977–1995, i u Londonu Borisa Džonsona. Ako dođe do 'gradskog rata', verovatno ćemo gledati dosta lošiji prevoz, vrtiče, socijalne usluge itd. Ali, verovatno ćemo gledati lokalne i republičke izbore znatno ranije od zakonske četiri godine."

A kada bi me moji klijenti, koji razmišljaju o investicijama u Beogradu, pitali šta da rade, verovatno bi dobili sledeći odgovor: "Ako dođe do 'gradskog kompromisa', sada je vreme da u Gradskoj direkciji za zemljište počnete da se raspitujete za lokacije na kojima su rešeni imovinski odnosi, konverzija zemljišta i infrastruktura, pa na osnovu podataka koje dobijete, napravite računicu. Veoma je verovatno da će Grad, zbog opšte besparice, prodavati zemljište spremno za gradnju po povoljnim cenama, samo da bi doveo investitore i naplatio novac za opremanje zemljišta. Ako doživimo 'gradski rat', kupujte njive u Krnjači, Ovči i Borči koje ćete tada moći da povoljno dobijete i sačekajte koliko bude potrebno da se gradska planska dokumentacija završi a severna obilaznica poveže Zemun sa Pančevom."

Nas istorija uči da se političari ovog podneblja mnogo lakše opredeljuju za "rat" nego za "kompromise". Ako nam ovog puta razvoj događaja pokaže da je moguće obrnuto i desi nam se "kompromis" umesto "rata", prisustvovali ćemo još jednom značajnom koraku na putu Srbije u Evropsku uniju. U suprotnom, protivnici prijema Srbije u EU će imati još jedan argument kada kažu da se evropske vrednosti još nisu dovoljno primile u Srbiji.

Autor je direktor konsultantske kuće EU Build

PREKO MOSTA PA U ŠUMU: Dragan Đilas

Foto: Nenad Milosevic/Tanjug

promene vlast, pa mogu, ali koga će da stave za gradonačelnika, Sašu Antića? Da gradonačelnik bude ispred stranke koja ima 7 odbornika od 110, to je podrška 6,4 odsto. Ljudi su glasali da gradonačelnik bude Vučić ili Đilas, ko je u Beogradu glasao da gradonačelnik bude neko drugi iz SNS-a, iz DS-a, ili Saša Antić? Može da se desi..."

Na prvi pogled ne deluje da su demokratizacije uznemirene najavama naprednjaka da će otvarati slučajeve korupcije u Beogradu. Uglavnom ponavljaju da su te priče puštane i u predizbornoj kampanji pa da su se građani

ubedljivo opredelili za Đilasa. I da se sad to ponovo pokreće da bi se javno mnjenje pripremilo za "mešetarenje" u gradskom parlamentu. Na pitanje da prokomentariše Stefanovićevu izjavu da će SNS istražiti slučajeve korupcije u gradu, Dragan Đilas je za "Vreme" kratko odgovorio: "Stvarno ne komentarišem takve besmislice."

A možda se Vučić i Đilas nagode? Ionako su još letos u Briselu viđeni kao novi lideri "velike koalicije".

Zora Drčelić
i Dokumentacioni centar "Vreme"

U ime oca i sina

Ako se jednog dana bude pravila lista najsnalažljivijih partija u gustom džungli srpskog višestranačja, Partija ujedinjenih penzionera Srbije (PUPS) sigurno će se visoko kotirati. Od osnivanja 2005. godine na izborima se nije pojavljivala samostalno, ali je uspela da čak dva puta, 2008. i ove godine, kao član koalicije sa Socijalističkom partijom Srbije i Jedinstvenom Srbijom bude važan šraf u sastavljanju republičke vlade

Da u takvu poziciju dođe partija kojoj su se mnogi u početku podsmevali, sigurno su najzaslužniji dva čoveka, Jovan Krkobabić i njegov sin Milan, predsednik i potpredsednik stranke, sinonimi PUPS-a. Veštim kombinovanjem, upornošću i žestokom borbom, Krkobabići su uspeli prethodnih godina da za sebe i partiju obezbede neka važna i lukrativna mesta. Deluje da je u svemu tome ipak veću ulogu imao Jovan Krkobabić, koji se prvi u porodici otisnuo u političke vode, i to u odmaklim penzionerskim godinama.

PENZIONERI KAO SUDBINA: Rođen je 27. februara 1930. godine u selu Koljanima kod Sinja, u Drugom svetskom ratu bio je u partizanima, kasnije je diplomirao, magistrirao i doktorirao na Fakultetu političkih nauka u Beogradu. Pre nego što je počeo da se bavi politikom, osim 18 godina staža u Institutu "Vinča", ostatak radnog veka posvetio je penzionerskim problemima i temama. U zvaničnoj biografiji na sajtu PUPS-a navodi se da je, između ostalog, bio član skupštine Penzionog i invalidskog fonda, sekretar Republičke zajednice penzijskog i invalidskog osiguranja (RZ PIO), da je 1971. godine bio osnivač i direktor RZ PIO samostalnih delatnosti, i prvi put uvodi penziono osiguranje za glumce, pevače, slobodne umetnike, advokate, sveštenike i druge građane koji obavljaju samostalne delatnosti, i da je 1985. osnovao i RZ PIO zemljoradnika. Izgleda da je još tada poistovetio sebe sa penzijskom problematikom, u biografiji mu piše da "ostaje upamćen kao čovek koji je za 20 godina rukovođenja Fondom, svakog prvog u mesecu isplatio

sve penzije svim svojim penzionerima bez i jednog jedinog dana zakašnjenja", kao da je penzije isplaćivao iz svog džepa, umesto države. Pensionisan je 1989. godine, ali se u PIO fond

vratio 1994. kao predstavnik Saveza penzionera Srbije i postao predsednik Upravnog odbora Fonda; 1996. je postao predsednik Saveza penzionera Srbije.

Prvi politički koraci bili su igra “na sigurno”. Bio je član Saveza komunista Jugoslavije, a od sredine devedesetih postao je član SPS-a. Na izborima 1997. izabran je za republičkog poslanika i poslanika u Veću građana u Saveznoj skupštini kao sedmi na Jedinствenoj listi SPS–JUL–ND–Slobodan Milošević. Ponovo se pojavio na političkoj sceni 2005, kada je osnovan PUPS, čiji predsednik postaje sledeće godine. Mada je pre izbora 2007. godine tvrdio da PUPS ima 400.000 članova i da će na izbore izaći sami jer su “svesni da će lako ući u parlament i tamo štititi svoje interese”, odbacujući bilo kakvo vezivanje za političke stranke i političare, na izborima se ipak pojavio na jedinstvenoj listi PUPS – Dr Jovan Krkobabić i Socijaldemokratska partija (SDP) – Dr Nebojša Čović. Koalicija nije prošla cenzus, ali sličan kiks nije se ponovio, već na sledećim izborima PUPS je bljesnuo u koaliciji sa SPS-om i JS-om.

POBEDONOSNA KOMBINACIJA: Krkobabić stariji nije se obazirao na podsmeh onih

koji su pričali da se za penzionere bori još od Sparte, ni na optužbe za demagogiju. Od prve kampanje se obraćao pozamašnom korpusu penzionera (oko 1.700.000 u Srbiji), obećanjima o poboljšanju njihovog položaja, odbrane od spoljašnjih i unutrašnjih faktora koji bi hteli da smanje ili čak ukinu penzije, predviđanjem katastrofe za penzionere ukoliko on ne bude deo vlasti. Pre izbora 2008. proslavio se izjavom: “Garantujem vam ovom sedom kosom i ćelavom glavom da će prvi zakon u Srbiji biti povećanje penzija za 50 odsto”; obećavao je da će prosečnu penziju podići na 70 odsto prosečne zarade; tokom kampanje 2012. je izjavio: “Pitanje je života ili smrti... Glas za PUPS je glas za vas i vašu decu. Ukoliko PUPS ne bude na javnoj sceni, biće dovedena u pitanje isplata penzija već u junu, jer postoje i opcije koje smatraju da penzije treba ukinuti.” Sigurno je da su katastrofična Krkobabićeva predviđanja privukla bar deo glasova srpskih penzionera, koji su se nahnatali straha u poslednjih

dvadeset i kusur godina, što očigledno znaju i koalicioni partneri PUPS-a.

Kada je tročlana koalicija 2008. ozvaničila saradnju sa Demokratskom strankom na lokalnu i u Republici, PUPS je dobio pet mandata, a Jovan Krkobabić je, kao najstariji poslanik, predsedavao konstitutivnom sednicom Narodne skupštine. Mesec dana kasnije bio je izabran za potpredsednika Vlade, mada je pre toga tvrdio da ga ne interesuju funkcije i da je karijeru odavno napravio. Posle izbora 2012, shodno povećanju koalicionog kapaciteta, funkciji potpredsednika Vlade dodao je i mesto ministra za rad i socijalnu politiku, mada je opet pre formiranja Vlade novinarima pričao da su govorkanja da traži taj resor “potpune besmislice”. “Ne tražimo ni od kog ništa. Mi smo na izborima dobili poverenje građana da preuzmemo odgovornost za vođenje naše politike. Niti od nas neko nešto traži, niti mi tražimo, niti ovde ima ko šta da daje”, rekao je tada Krkobabić, dodajući, međutim, da će “pregovori biti ravnopravni ili nas u njima nema”. Šta je to zna-

čilo, videlo se kada je u septembru Milan Krkobabić postao direktor javnog preduzeća “PTT saobraćaja Srbija”. Mediji su pisali da je za mesto Jovan Krkobabić vodio žilavu borbu sa koalicionim partnerima, da nije odstupio ni stopu dok nije isterao ono što je hteo.

Milanova politička zvezda počela je da sija uz oca. Rođen je 1952. godine u Kačarevu, Ekonomski fakultet završio je u Beogradu, u zvaničnoj biografiji piše da je ►

Vreme je za novu državu.

Kažu da tamo možete
naći sreću.

tridesetogodišnje stručno iskustvo stekao ra-
deći na bankarskim i finansijskim poslovima,
od bankarskog pripravnika do generalnog di-
rektora finansijske organizacije, mada zlobni-
ci tvrde da bi u profesionalnu karijeru mogao
da upiše i samo reč "sin". U politiku se uklju-
čio tek kada je osnovan PUPS, u kome je za-
menik predsednika stranke, Jovana Krkobabi-
ća. Kao i otac, Milan je zaštitnik penzionera,
siromašnih, izbeglica, nezaposlenih. Ulazak
u koaliciju sa DS-om na republičkom i lokal-
nom nivou 2008. značio je i mesto zamenika
gradonačelnika Beograda za Milana Krkoba-
bića, ali je kapitalna dobit usledila tek posle
ovogodišnjih izbora.

O DEPARTIZACIJI I DRUGIM DEMONIMA:

Upitan šta je sa predizbornim obećanjima o de-
partizaciji, Krkobabić mlađi je rekao da PUPS o
tome nikada nije pričao. "Profesionalizam da,
kvalitet rada da, transparentnost rezultata da,
ali ne i departizacija koja je bila marketinški po-
tež jedne političke opcije pred ove izbore", izja-
vio je ciljajući na G17 plus Mladana Dinkića, ak-
tuelnog ministra finansija i privrede Srbije. Do-
dao je da je to bila "Dinkićeve tema za preska-
kanje cenzusa, motka da se preskoči prag", i da
će vreme i rezultati njegovog rada pokazati da
li je on pravi čovek za mesto direktora "Pošte".

Slično kao on misle i ostali činioци vlasti,
premijer Srbije Ivica Dačić izjavio je da nigde
u svetu ne postoji departizacija i da Krkoba-
bić na funkciju direktora "Pošta Srbije" nije
postavljen zato što je partijski činovnik, a šef
poslaničke grupe URS-a Vladimir Ilić rekao
je da ne vidi ništa sporno u njegovom izbo-
ru za direktora jer "profesionalizam ne isklju-
čuje da neko ko je političar nije istovremeno i
profesionalac".

I kada štite prava penzionera i siromašnih i
kada brane državnu politiku, izjave starijeg i
mlađeg Krkobabića su skoro identične. Obo-
jica tvrde da je PUPS u potpunosti zadovoljan
radom Vlade u prvih sto dana, jer je održano
obećanje o sigurnosti isplate penzija i plata za-
poslenih u javnom sektoru, obezbeđeno da više
od 500.000 penzionera u Srbiji dobija 13. pen-
ziju; da ta stranka podržava vladu u tri ključne
tačke – borbi protiv korupcije i organizovanog
kriminala, otklanjanju socijalnih tenzija i po-
kretanju privredne aktivnosti i da su "prvi ko-
raci ohrabrujući po sva tri osnova". "Šta reći za
sto dana rada Vlade, kada na početku zateknete
praznu kasu i probleme koji iz toga proizilaze?
Ali, ipak smo nešto uradili", rekao je Jovan Kr-
kobabić, zaboravljajući poput još nekih kolega

ministara da je sedeo i u prethodnoj vladi, za
koju kažu da je probleme proizvela.

Jovan Krkobabić ističe i da republička vlada
deluje vrlo sigurno, jedinstveno i da misli "da
sada nema i da u skorijoj budućnosti neće biti
razloga za neka prekomponovanja". Iz tih reči
pomalo izbija zebnja koja pokazuje da nema
opuštanja za PUPS, jer se u nekim računicama
vladajuća većina u republičkoj skupštini može
iskomponovati i bez poslanika PUPS-a, što sla-
bi poziciju partije. Tu ne pomažu samoohra-
brujuće reči da su se "građani za protekle če-
tiri godine uverili da nema te političke snage i
stranke koja tako predano, potpuno i beskom-
promisno brani njihove interese kao što to čini
PUPS". Sam Krkobabić je posle ovogodišnjih
izbora izjavljivao da "ne treba isključiti nijed-
nu varijantu u Srbiji jer postoji na stotinu na-
čina da se formira buduća vlast." To se odno-
si i na republički, ali i na lokalni nivo, gde je

► Kao i otac Jovan, Milan je zaštitnik penzionera, siromašnih, izbeglica, ne- zaposlenih... Ali je kapi- talna dobit usledila tek posle ovogodišnjih izbora

Beograd najmasniji zalogaj.

ODBRANA I POSLEDNJI DANI: O dosadaš-
njoj saradnji u Beogradu Krkobabići su govorili
i govore sve najbolje. Krajem avgusta je Milan
Krkobabić, koji je i odbornik PUPS-a u Skupšti-
ni Beograda, poručio da su mnoge lokalne sa-
mouprave, za razliku od Beograda, "političke
kuglane u kojima umesto čunjeva neko ruši ili
diže ove ili one ljude, ali uglavnom iste ljude i
pravi nekakve čudne većine", zbog čega u tim
sredinama nema ni traga od pokretanja bilo
kakve privredne aktivnosti. "Ovde (u Beogra-
du) postoji politička stabilnost", dodao je on,
kao i da bez političke stabilnosti nema ni eko-
nomske stabilnosti niti preduslova za razvoj.

Na glasine da se sprema smena vlasti u Beo-
gradu, on je krajem oktobra izjavio da ne posto-
ji većina potrebna za smenjivanje gradonačel-
nika Dragana Đilasa jer DS ima 50, a PUPS pet
odbornika, dok je za smenjivanje potrebno 56
od 110 odbornika, napominjući da je PUPS ot-
poran na pritiske. "Beograd je stabilan, Đilas je
apsolutni pobednik sa 37 odsto i ne vidim bo-
lju alternativu", izjavio je on. Upitan kakav bi

bio njihov odgovor ako smenjivanje gradona-
čelnika Beograda bude ultimatum SNS-a, od-
govorio je da Aleksandar Vučić neće ni tražiti
smenjivanje Đilasa, jer je lider SNS-a "razuman
čovek, koji zna da će PUPS biti principijelan".

Mada reči o principijelnosti i razumu lepo
zvuče, jasno je da se uveliko kopaju rovovi za
bitku za Beograd. U javnosti je zazvonila izja-
va odbornika PUPS-a u Skupštini grada Profi-
ra Rančića, koji je rekao da se "pokreće tema"
smene Đilasa i da će partija Jovana Krkobabi-
ća o tome razgovarati sa SNS-om, kako bi se
videlo "šta naprednjaci nude i hoće". Upitan
da li će menjati partnera u Beogradu, Rančić
je odgovorio da to zavisi od toga da li će se po-
boljšavati i nastaviti socijalna politika, doda-
jući da će se PUPS "ponašati u skladu sa svo-
jim interesima", i da će koalicija koja je u grad-
skoj vlasti "ostati dok se ne ostvare uslovi za
eventualne promene".

Kako "ponašanje u skladu sa sopstvenim inte-
resima" izgleda na lokalnu, videlo se, na primer,
u Leskovcu, gde je troje odbornika PUPS-a napu-
stilo aktuelnu vlast i dalo podršku novoj koalici-
ji okupljenoj oko SNS-a, a član Izvršnog odbora
PUPS-a iz tog grada rekao je da je ta odluka do-
neta iz programskih razloga, "jer smo zaključili
da u novoj koaliciji možemo bolje da realizujemo
naš socijalni program na dobrobit svih građana".

Osim Krkobabića, retko koji član PUPS-a se
oglašava u javnosti, naročito oko tako osetljivih
pitanja, pa je malo verovatno da je to Rančić
učinio bez konsultacija sa porodičnom centra-
lom stranke. Utoliko su njegove reči sadašnjim
beogradskim vlastima sigurno zazvučale zlo-
slutno, a SNS-u je valjda jasna poruka o tome
da će PUPS videti šta mu se nudi.

Mada su se iz PUPS-a ranije čule optimističke
izjave da ni sledeća vlast neće moći da se for-
mira bez njihove koalicione liste koju predvo-
di Ivica Dačić, silno životno i političko iskustvo
Krkobabića sigurno im govori da se budućnost
u politici ne da tako lako predvideti, pa su se
do sada u političkim igrama držali maksime
"iskoristi što možeš", uglavnom uspešno. Šta
je za njih ovog puta dobitna kombinacija, si-
gurno pažljivo vagaju, svesni da se u pomenu-
tim kombinacijama nije teško i preigrati. Lako
je bilo Jovanu Krkobabiću da, po sopstvenim
rečima, odreže oštro "njet" MMF-u svaki put
kada su hteli da dirnu penzije. To "njet" nije
ugrožavalo, na primer, ni ministarski položaj
ni direktorsko mesto u "Pošti", značajno i za
porodicu i za partiju.

◀ Momir Turudić

Tuča oko posrnule banke

Razvila se žestoka politička debata u kojoj se finansijskim pokazateljima jedne “još žive” banke baratalo kao u obdukcionalnoj sali

IMA MNOGO TOGA neobičnog i neuobičajenog u tekućoj aferi koja se isplela oko velikih problema Razvojne banke Vojvodine i njene poslednje dokapitalizacije od 15 milijardi dinara, putem obveznica APV, koje dospevaju narednih 30 godina (5 miliona evra godišnje), a koju je izglasala Skupština AP Vojvodine u svojstvu “glavnog akcionara” ove banke (80 odsto akcija drži APV, a 20 odsto Republika Srbija).

Ovoj akciji Vlade Vojvodine, koju predvodi Bojan Pajtić, javno se suprotstavio Mladen Dinkić, ministar privrede i finansija Vlade Srbije, koji smatra da RBV, kao banka koja je u prvom polugodištu ove godine ostvarila gubitak u poslovanju od blizu 7 milijardi dinara, na 40 milijardi aktive, nema perspektivu i da će i posle dokapitalizacije u obveznicama suviše zavisiti od kredita za likvidnost NBS. On je zato predložio da se 140 miliona evra osiguranih depozita (onih za koje garantuje država), a koji su pokriveni kešom u banci i državnim ulaganjem iz prethodne dokapitalizacije (od marta ove godine) u visini od 9 milijardi dinara – prebace u neku drugu banku, a da se oko 100 miliona evra neosiguranih depozita kao “trošak likvidacije” podeli između Vlade Srbije i Vlade Vojvodine (po 50 miliona evra).

Taj plan, prema glasinama koje se mogu čuti

u Novom Sadu, Pajtić je odbacio pre svega zbog toga što smatra da su loši krediti u RBV, a koje je ona nasledila od nekadašnje Metals banke (na kojoj je RBV pravno izgrađena 2010. godine), uglavnom dobro obezbeđeni obradivim zemljištem (oko 8000 hektara) i imovinom u preduzećima u restrukturiranju (koja će od izvršenja biti zaštićena samo do polovine 2014. godine) – pa bi poverioci RBV postali vlasnici “pola Vojvodine”. Javno, Pajtić je natuknuo da je plan dokapitalizacije, koji je usvojen u Pokrajinskoj skupštini, izrađen u saradnji sa Narodnom bankom Srbije i njenom guvernerkom Jorgovankom Tabaković (jedan sastanak na tu temu, navodno, trajao je osam sati).

DRMANJE SISTEMA: Slučaj je, u međuvremenu, dobio neverovatan publicitet, ne samo zbog toga što se problem RBV nadovezao na već dobro poznatu aferu Agrobanke, nego i zbog različite “partijske strukture vlasti” u Beogradu i Novom Sadu, i uklopio se u prognozirani novi talas sukoba Srbije sa Vojvodinom. Kao što je poznato, Agrobanka, to jest Nova Agrobanka je munjevitom operacijom nove Vlade Srbije pre dve sedmice puštena u likvidaciju, mada je prethodna, Cvetkovićeva vlada pokušala da je spase osnivajući krajem maja ove godine Novu Agrobanku, kao “bridž

banku” (banku most), sa snažnom dokapitalizacijom pre privatizacije, a “osigurani” ulozi i depoziti su prebačeni u Poštansku štedionicu – dok će se oni neosigurani verovatno naći na nekom sudu (bar tako najavljuju strani suvlasnici Agrobanke).

Jednostavno rečeno, afera Agrobanke uzdrmala je ceo bankarski sistem Srbije, a zatim se pojavio problem Razvojne banke Vojvodine, koji je navodno slične naravi, prema stavu Mladana Dinkića. On je zbog toga prilikom usvajanja Zakona o preuzimanju imovine i obaveza problematičnih banaka (prošle sedmice) u tom zakonu “ostavi mesto” ne samo za Agrobanku, nego i za Razvojnu banku Vojvodine (a možda i još neke). Prilikom rasprave o ovom zakonskom projektu, međutim, razvila se žestoka politička debata u kojoj se finansijskim pokazateljima jedne “još žive” banke baratalo kao u obdukcionalnoj sali, a prethodno već doneta odluka Skupštine Vojvodine o dokapitalizaciji je tretirana kao odluka nekog pevačkog društva koje iz privatnog interesa peva antidržavnu pesmu o dokapitalizaciji “koju će platiti svi građani Srbije” (kao da “Operaciju Agrobanka-PTT” neće platiti i svi građani Vojvodine). U krajnjoj liniji, sve je to posledica državnog (u našem slučaju i pokrajinskog) vlasništva u jednoj grupi

Vratolomna Metals banka

Famozna Metals banka, na koju se sada baca sva krivica za loše stanje Razvojne banke Vojvodine, nastala je 1990. godine, na podlozi "interne banke" tadašnjeg velikog metalškog preduzeća "Pobeda" u Novom Sadu, kojoj su se pridružile gotovo sve ostale "interne banke" iz drugih firmi metalškog kompleksa u Vojvodini. Ova banka je, pod vođstvom Ananija Pavičevića, imala teških, ali i blistavih dana, toliko blistavih da je to moglo izazvati sumnju NBS i drugih kontrolnih institucija u Srbiji, pa i Ministarstva finansija koje je predvodio Mladen Dinkić.

Na primer, krajem 2006. godine, kada je Metals banka raspisala dokapitalizaciju i emitovala 55.000 akcija (sa nominalnom cenom od 12.850 dinara po komadu), ona je postala pravi prolećni hit Beogradske berze – pa je cena pojedine akcije ponekad premašivala i 60.000 dinara po jedinici, a ukupno je uplaćeno akcija čak 563.933. Tako se do 11. aprila 2007, kada je okončana ova operacija, na račune Metals banke sručila fantastična suma od oko 20 milijardi dinara ili tadašnjih oko 250 miliona evra – to jest,

banaka Srbije – gde vlada deviza "nema naše politike, ako nemamo našu banku", što se pokazalo štetnim i za politiku i za banke.

Pri svemu tome, kada je reč o RBV, može se zapaziti, kako smo već rekli, mnogo toga, neuobičajenog i neobičnog. Prvo to da je čitav pokušaj "stabilizacije" ove banke raspredan za političkim govornicama i "preko novina", što je doista retko u bankarstvu, pre nego što se preduzme neka finansijska transakcija, a što je s pravom primetio i odskorašnji predsednik Izvršnog odbora RBV Goran Kostić. On je, ciljaajući na Dinkića, rekao da je to jedinstven slučaj u svetskoj istoriji bankarstva da jedan ministar finansija u parlamentu čita listu klijenata banke i visinu njihovih depozita pred celom javnošću, te da jedan model dokapitalizacije banke unapred osuđuje kao promašen, što tu banku stavlja na dodatne muke da zadrži svoje klijente i stabilizuje poslovanje.

DAČIĆ I PAJTIĆ: Premijer Ivica Dačić je čak u ovoj aferi otišao korak dalje, pa je izjavio da je "u RBV pronevereno i pokradeno na desetina miliona evra", te da "istraga o tome ide slabo, a na momente izgleda kao da neko pokušava da zaštiti neke političke moćnike". Bojan Pajtić, na koga bi se sintagma "politički moćnik" u ovom slučaju morala odnositi, kasnije će reći da mu je Dačić naknadno objasnio da je mislio na Metals banku, dakle banku na čijim je razrušenim temeljima izrasla RBV ("Politika",

čak 17, 2 puta više od sume koja je ponuđena ulagačima. Tada je banka, poštujući svoju odluku i zakonsku proceduru, povećala svoj kapital na 81,4 miliona evra, u stvari – za oko dve milijarde dinara (odnosno za oko 26 miliona evra), a sav "preplaćeni" iznos u roku od samo tri radna dana vratila zainteresovanim investitorima. Praktično, onima koji su svoj interes da postanu suvlasnici Metals banke platili novcem, moralo je biti vraćeno više od 94 odsto uplata, jer je "prag prolaznosti" bio samo 5,81 odsto.

Inače, ta dokapitalizacija je izvedena nakon što je 2006. godine potencijal Metals banke povećan za 65,8 odsto. Bilansna suma banke u toj godini povećana za 80 odsto. Istovremeno je kapital povećan za 79 odsto. Dobit je bila povećana za 32 odsto, devizna štednja je te godine povećana za blizu 90 odsto, a oročena devizna štednja za 187 odsto. Metals banka je nudila godišnji priнос na kapital između 15 i 20 odsto, itd. Zato se broj akcionara posle dokapitalizacije povećao sa 714 na 2763 akcionara.

Nesto kasnije će se ispostaviti da je ova banka, što krivicom menadžmenta, što pritiskom kartela nove bankarske konkurencije, što proganjanjem mafije koja ju je izgleda koristila, što manipulacijama akcionara, što promašajima njenih klijenata – pala u krupne teškoće zbog kojih je u njoj uvedena prinudna uprava, posle koje je, pre dve godine (2010), kada su utvrđeni gubici u poslovanju veći od milijardu dinara, transformisana u Razvojnu banku Vojvodine.

Tačnije rečeno, do te transformacije je došlo nakon "otkrića" Šarićeve narko-grupe koja je, prema tezi tužilaštva, preko Metlas banke "prala" novac, a celu operaciju je pomagao i čuveni Mile Jerković, koji je uz pomoć kredita Metals banke kupio na desetina poljoprivrednih dobara u Vojvodini tokom privatizacionih operacija – koje su kasnije listom poništene, pa taj čuveni "patriotski investitor" (slučaj Erdevik, o kome je "Vreme" pisalo nekoliko puta – blagovremeno, još 2003. godine) ne može da vrati ono što mu je zajmljeno.

FOTO: Jaroslav Pap/TANJUG

Dinkić i vojvođansko bankarstvo

Mnogi ljudi iz finansijskih krugova u Novom Sadu smatraju da je ministar Mladen Dinkić "zao duh" vojvođanskog bankarstva, još od vremena kada je bio guverner NBS pa nadalje. Naime, navodno, već prvog radnog dana nakon što je izabran za guvernera, u jesen 2000. godine, Dinkić je došao u Novi Sad da lično nadzire praznjenje sefova vojvođanske filijale NBS i transport novca, hartija od vrednosti i drugih vrednosti u Beograd, što mu zaposleni u ovoj filijali nisu zaboravili. Nedugo zatim su nastradali bankarski nameštenici u vojvođanskim filijalama poznate velike četiri državne banke (Investbanke, Beobanke, Beogradske banke i Jugobanke), kada ih je guverner Dinkić poslao u stečaj. Zatim je Dinkić, posle sporazuma SRJ sa Pariskim klubom poverilaca, negde 2002. godine, jednostavno u korist države Srbije uzeo lavovski deo vlasništva nad Vojvođanskom, Novosadskom, Panskom i Kontinental bankom u Novom Sadu, izgovarajući se da to čini zato što je država preuzela njihove spoljne obaveze u celini, a preuzela je, zapravo, samo oko 34 odsto tih obaveza, jer je sve ostalo otpisano. Kasnije je Republika Srbija unosno prodala ove državne banke (ili udele) u Novom Sadu, uključujući i Pančevačku i Vršačku banku, a AP Vojvodina od toga nije videla žutu banku.

4. novembar), što deluje kao prilično bled izgovor. Inače, povodom spomenute premijerove izjave, Vlada Vojvodine je izdala patetično saopštenje da će cela dati ostavku ako se pro-nađe da je u poslednje dve godine (otkako je APV većinski vlasnik RBV) u toj banci bilo kra-đa i pronevera, što bi, paradoksalno, moglo da znači da se ta vlada ne oseća samo vlasnikom RBV, nego i njenim menadžerom (što bi treba-lo razlikovati).

Za Srbiju neobično u slučaju RBV je to – što je i sama guvernerka NBS Jorgovanka Tabaković, mada izabranica nove koalicije na vlasti u Srbiji (koalicije koja u Vladi Vojvodine ima opozicione stranke), u više navrata zava-pila da visoki politički funkcioneri ne treba da daju izjave “o pojedinim bankama” i zamolila ih da ne unose “uznemirenje među građane, pogotovu imajući u vidu da je novembar Mesec štednje”, a tome je dodala da “bankarstvo po-čiva na poverenju, kao i religija” (“Dnevnik”, 3. novembar). I u emisiji “Stav Srbije” na Prvoj televiziji, Tabakovića je više branila nego na-padala RBV – ostavljajući, istina, manevarski prostor i za radikalne mere prema svakoj, pa i ovoj banci, mada je nešto ranije u “dopisci” sa redakcijom Politike, ustvrdila da NBS ne daje

saglasnost za dokapitalizaciju onom akciona-ru koji ima više od 50 odsto udela u vlasništvu nad bankom (što je i slučaj u RBV).

Ova okolnost, da Dinkić i Tabakovića ne duvaju u istu trubu u slučaju Razvojne banke Vojvodine, u večito veoma politizovanoj i po-deljenoj Srbiji, može se tumačiti dvojako. Ili se

i mnoge banke širom Evrope, pa je ponuda na prodaju banaka veoma raširena – od Austrije i Slovenije do Grčke i Kipra. Kad je reč o Srbi-ji, od 32 banke, 13 već beleže gubitke u poslo-vanju, a čak 11 je već dokapitalizovano (što od vlasnika, što od kupaca sopstvenih obveznica, što od države), dok će i sve ostale o tome, ve-

► Afera Agrobanka uzdrmala je ceo bankarski sistem, a zatim se pojavio problem Razvojne banke Vojvodine, koji je navodno slične naravi, prema stavu Mladana Dinkića

guvernerka plaši epidemije kriza u poslovnim bankama i bankrotstva u onima koje su u vla-sništvu države (pa da bude prinuđena da li-kvidira jednu po jednu), ili je, na drugoj stra-ni, želela da pokaže izvesnu ličnu autonomiju prema zahuktalom ministru Mladanu Dinkiću, koji je počeo da govori ne samo kao ministar fi-nansija i privrede, nego i kao guverner central-ne banke i jedini ovlašćeni pregovarač Srbije sa međunarodnim finansijskim institucijama.

Inače, nije neobično da je Razvojna banka Vojvodine, kao i neke druge banke u Srbiji, u velikim teškoćama, jer su u velikim teškoćama

rovatno, morati da razmišljaju. Uostalom, da bankama dobro ide ne bi na prodaji bile Hipo banka, Privredna banka Beograd i Srpska ban-ka, a nove vlasnike ili integraciju sa jaćima, traže i neke druge, pa i “strane” banke. Jer, Sr-bija ima za evropske razmere rekordan stepen loših kredita (navodno 19,5 odsto), pa je drža-va ove godine morala u banke, u kojima ima značajan udeo u vlasništvu, da upumpa oko 600 miliona evra, što u novcu, što u papirima – što je ministar Mladan Dinkić okvalifikovao kao bačene pare.

◀ *Dimitrije Boarov*

Lexicon Cosri

(Речник
речника о
хазарском
питању)

Реконструкција
првобитног
Даубманусовог
издања из 1691.
(уништеног 1692)
са допунама до
најновијих
времена

ЗАВОД ЗА УЧЕБНИКЕ
Kupnja znanja

Милорад Павић

ХАЗАРСКИ РЕЧНИК

РОМАН ЛЕКСИКОН У 100 000 РЕЧИ

Садашњи писац ове књиге уверава читаоца да неће морати да умре ако ју прочита, као што је био случај с његовим претходником, корисником издања *Хазарског речника* из 1691. године, када је ова књига још имала свог првог списатеља. У вези с тим издањем овде ће морати да се пружи нека образложења, али да то не би предуго трајало лексикограф предлаже читаоцима једну нагодбу. Сешће да пише ове напомене пре вечере, а читалац ће узети да их прочита после обода. Тако ће глад писца натерати да буде кратак, а ситом читаоцу увод неће изгледати превише дуг.

БЕОГРАД
Обилићев венац 5
тел. 011/2638-405
Краља Милана 19
тел. 011/3235-409

Косовска 45
тел. 011/3227-088
Палмотићева 1а
011/3224-706

Вукасовићева 50
тел. 011/3594-835
BELVILLE, Јурија Гагарина 14к
тел. 011/630-22-27

НОВИ САД
Сремска 7
тел. 021/662-4433

Матице српске 1
тел. 021/417-625

НИШ
Трг краља Александра 3
тел. 018/511-428

КОСОВСКА МИТРОВИЦА
Владе Петковића 1
тел. 028/425-111

Mlaćenje prazne slame

Od “prisluškivanja” do Miškovića, preko policije i Veljovića, sve ubrzavajući priču da se ono prethodno što pre zaboravi, Aleksandar Vučić kao da je zaboravio da više nije opozicija. Sada je vlast i to pogolema, a to je nešto drugo

PRVO JE – po starom radikalnom običaju – najavljivao gromopucateljna otkrića i smene u policiji čim se to rasvetli, sve iza leđa Ivici Dačiću koji je sedeo u Rimu, kod Interpolu. Onda je od toga ispao pozorišni pirotehnički grom: Vučić da je imao poziv od nekog “Zvonka M”, a Nikolić da je razgovarao sa Vladom Đukanovićem, novinarom u civilu. Zašto bi “Zvonko M.” bio bezbednosno interesantan, nije nam rečeno (Aca ne zna ko je to); uostalom, jedan od brojeva telefona Aleksandra Vučića imaju svi novinari, dakle svako kome zatreba. Vlada Đukanović (“Fokus radio”, ranije “Pravda”, povremeno “Pečat” – ako ne i još nešto, ne pratimo) bezbednosno bi bio interesantan “po liniji rada prema ekstremnoj desnici”, kako bi se reklo starim udbaškim žargonom, pa Tomislav Nikolić ne bi trebalo da se čudi, jer Služba radi svoj posao, a družba je družba. To bi, dakle, trebalo da je jasno i šta onda? Ne pominju se, međutim, ni sudske naredbe za presretanje komunikacija (ako ih je bilo, to jest), niti zahtevi za ispile tih komunikacija (ako je i njih bilo). Krivično-pravno gledano – sve je to uglavnom koješta, jer da nije, do sada bismo doznali ko je šta tražio ili naredio, sa sve trijumfalnim pokazivanjem faksimila zahteva i naredbi, pod uslovom da su izdate mimo ili protiv zakona. A ako nisu?

Pa je Vučić u utorak svečano saopštio da su sve istražne radnje oko tog blesavog incidenta sa Nikolićevom kolonom pod pratnjom i vozačem načelnika Uprave saobraćajne policije Dragiše Simića, eto, završene i da on sada očekuje odgovarajuću reakciju iz MUP-a. Sve je to zvučalo kao ono kafansko: “Ajde da vas vidim, majstori, šta ćete sad?” Simić mu je odmah obećao rezultate, pa ćemo i to videti.

Onda je – posle mnogih tabloidnih nagvaždanja o ovome i o onome – Miroslav Mišković izjavio da izlazi iz medijske operacije zване “Press i prateće publikacije”, gde je bio najveći pojedinačni vlasnik, a da svoj ulog poklanja zaposlenima, sa sve bankarskim garancijama (ko zna kakvim). Tu nije vest to što Mišković hoće da se pusti iz tog kola, kao ona baba

U RALJAMA ŽIVOTA:
Aleksandar Vučić

iz poslovice, nego da se uopšte bio u to kolo uhvatio. “Press” i ostali bili su, naime, ranije uglavnom pripisivani Draganu Đilas, ali ni do dana današnjeg ne zna se ko su ostali vlasnici – ako se ikada dozna, šta god Vučić pričao. To Miškovićovo puštanje iz kola Vučić je odmah protumačio kao “pokušaj cenjkanja s vladom”, a toga biti neće, veli on, jer da “Srbija nije pijaca, pa da se cenjkamo”; jok, on će nam kažu. Niko pritom nije Vučića optužio da se sa Miškovićem cenjkao ili da to namerava; ali ni obrnuto. Zašto se Aca Vučić češe tamo gde ga ne svrbi? Ni Miškoviću nije trebalo to saopštenje u kome naglašava da se iz “Pressa” i kompanije povlači, eto, radi jasnoće (srpski: transparentnost) vlasništva nad medijima; mogao je toj jasnoći mnogo više da doprinese priznavši na vreme da je jedan od vlasnika “Pressa” i da to ostane – ako hoće. Njegove pare, njegov dućan, ali je čutao do pre neki dan.

Tako se polako i očekivano ocrtava glavni taktički problem Srpske napredne stranke na vlasti: oni se i dalje ponašaju kao da su opozicija. Dobro, ajde, znamo da su od 1990. do 2008. bili pod hipnotičkim dejstvom njihovoga

guru Voje Šešelja i njegovih metoda, čak i kad su 1998–2000. bili deo vlasti. Dve godine bile bi dovoljne da se nešto o politici nauči, ali u nekim drugim okolnostima; ono su bile orgije nabusite arogancije i pasjaluka, a ne vlast. Ovo sada, kad imaju šefa države i dominaciju u vladi i administraciji, više nije isto. Nema više potrebe da se iz dana u dan uz talambase objavljuju strašni skandali, da se obećavaju epohalna otkrića za iduću nedelju, da se oblače gaće na leopardove tačke koje takva obećanja prate (videti ponovo film Rajka Grlića *Štefica Cvek u raljama života* i Batu Živojinovića u dotičnim gaćama).

Politika nije sitno kolce pipirevka; politika je ozbiljna stvar. Kućne razmirice unutar službi i policije rešavaju se u kući, diskretno, pa ko zaglavi Kuršumliju – zaglavio je, ali bez javnog cirkusa i galame. Ako Aca Vučić misli da će javnim cirkusima i melodramskim prenemaganjem ojačati svoju stranku – teško da je u pravu: moralne i druge panike imaju kratak vek; posle nekog vremena glasačima dosade, kao i Štefici Cvek.

Miloš Vasić

Lift u kvaru

Upadljivo socijalno raslojavanje u Srbiji. Zatvoreni kanali socijalnog uspona. Društveni slojevi se u većoj meri nego ranije zatvaraju i reprodukuju unutar sebe

Ilustracija:
V. Stankovski

POSTALO JE IZLIŠNO pitanje da li je u tranziciji istinita Gundulićeva slika društvenih kretanja: “Tko bi gori, sad je doli”, ili je pak tačna ona Krležina: “Tko bi gori, gori ostaje”?

U vremenskom rasponu od samo devet godina socijalna pokretljivost u Srbiji je smanjena, a društveni slojevi se sada u većoj meri nego ranije zatvaraju i reprodukuju unutar sebe: najviši unutar najvišeg, radnički unutar radničkog, srednji unutar srednjeg. To su neke od indicija koje je izneo sociolog Slobodan Cvejić s Filozofskog fakulteta kada je u internoj sociološkoj debati u Institutu društvenih nauka, 1. novembra, prezentovao prve nalaze istraživanja Instituta za sociološka istraživanja “Novi trendovi u klasno-slojnoj pokretljivosti u Srbiji 2012”.

Slobodan Cvejić je u tom istraživanju, na osnovu nekih 18 indikatora, identifikovao sedam društvenih slojeva u Srbiji, koji se razlikuju po posedovanju ekonomskog,

organizacionog i kulturnog kapitala. Široj javnosti ti sociološki pojmovi možda nisu sasvim poznati, pa treba podsetiti da organizacioni kapital čine: organizaciona kompetentnost, baze podataka, dozvole, ugovori, lojalnost klijenata, kanali prodaje, socijalne veze, konstrukcije i “šeme”. Kulturni kapital bi predstavljali obrazovanje, ekspertsko znanje, zvanje, ugled, iskustvo, recepture, licence, brendovi.

Na vrhu hijerarhije su krupni i srednji preduzetnici, viši i srednji direktori, političari (sloj 1 u tabelama), iza njih su mali i mikro preduzetnici, niži direktori, krupni poljoprivrednici (sloj 2), pa slede stručnjaci, pripadnici slobodnih profesija i niži rukovodioci sa univerzitetskim obrazovanjem (3), pa sloj koji čine službenici, tehničari, samozaposleni, slobodne profesije (4), zatim KV i VKV radnici (5), pa nekvalifikovani radnici (6) i poljoprivrednici (7), koje sociolozi po inerciji stavljaju na poslednje mesto,

mada bi mogli da se nađu i na stepenici iznad, s obzirom na to da poseduju kakav-takav ekonomski kapital.

Ta sedmočlana slojna šema može biti grupisana u 3 osnovne klase: višu (koju čine pripadnici “biznis kluba” – sloj 1), srednju (koju čine mali privrednici i stručnjaci (2+3) i nižu (u koju spadaju službenici, tehničari, radnički slojevi i sitni poljoprivrednici 4+5+6+7).

Razgovor sociologa povodom tih istraživanja služi da bi se došlo do adekvatne interpretacije nalaza istraživanja. Za uši vašeg hroničara, koji dugo prati sociološka istraživanja, lepe se indicije o tome koliko se način regrutovanja pripadnika viših slojeva bitno i brzo promenio, kako se brzo pokvario lift na gore, koji je u drugoj polovini XX veka obeležio period industrijalizacije, urbanizacije i delimične modernizacije srpskog društva.

Pre socioloških analiza brojke govore same: ►

1. "Biznis klub"

Sloj 1: Krupni i srednji preduzetnici, viši i srednji direktori, političari koji poseduju veliki ekonomski i/ili organizacioni kapital

Godina	Društveni sloj oca					
1989.	3,9	4,9	17,6	15	18,6	9,8
2003.	29,6	2,1	10,6	14,8	15,5	16,2
2012.	39,3	0	27	11,2	12,4	2,2

Pripadnici "biznis kluba", kako ovde improvizovano nazivamo pripadnike sloja 1, koji imaju veliki organizacioni i ekonomski kapital, u 2012. godini su u 39,3 odsto slučajeva deca pripadnika istog tog najvišeg sloja – preduzetnika, direktora ili političara.

Godine 1989. u 30,8 odsto slučajeva tu elitu su činila deca poljoprivrednika.

Tom podatku treba dodati dijagnozu koju je ranije konstatovao sociolog Mladen Lazić, da je period blokiranе transformacije u Srbiji od 1989. do 1996. pa i do 2000. bio povoljan za nekadašnju nomenklaturu vlasti, koja je do sredine 90-ih dala dve trećine najvećih preduzimača u Srbiji, što je znatno više nego u drugim postsocijalističkim zemljama, gde je u istom periodu između jedne četvrtine i jedne trećine ekonomske elite došlo iz nekadašnje nomenklature vlasti.

Godine 2012. oni pripadnici ekonomske elite koji potiču iz sloja poljoprivrednika čine samo 7,9 odsto vrha društvene hijerarhije.

Sinova NK radnika u tom sloju je 2012. samo 2,2 odsto.

Ta "promena porekla", sudeći po uporednim pokazateljima, izvršena je u prvom talasu tranzicije – do 2003. godine – kada je u istraživanjima uočeno da 28,6 odsto pripadnika tog najvišeg sloja vodi poreklo iz porodica preduzetnika, direktora ili političara, a da je samo 11 odsto njih regrutovano iz sloja poljoprivrednika.

Iz sloja (3) koji, kako smo konstatovali, čine stručnjaci i niži rukovodioci sa univerzitetskim obrazovanjem, dolazi 27 odsto poslovno-političke elite. Trend samoreprodukcije elite kreće se sada, kako konstatuje Cvejić, u "začaranom krugu" između više klase i stručnjaka. Tu se, međutim, pojavljuje problem isključivanja iz visokog obrazovanja slojeva s dna društvene lestvice, a istovremeno i devalvacije kvaliteta obrazovanja.

Zanimljivo je da u političku i poslovnu elitu dolazi veoma malo potomaka malih i mikro preduzetnika (sloj 2), što problematizuje vladajuću tezu o tome da će mali biznis zakonito da se razvije u veliki.

Oni koji dolaze iz sloja (4) službenika, tehničara i nižih rukovodilaca čine 11,2 odsto "društvenog džet-seta".

Broj onih koji u "klub" pristižu iz sloja službenika se, inače, smanjuje (1989. bilo ih je 15 odsto), a smanjuje se i broj potomaka KV radnika (12,4 odsto 2012, a 1989. bilo ih je 18,6).

Najviši društveni sloj se izdvaja, samoreprodukuje i zatvara vrata za pripadnike donjih društvenih slojeva.

2. Mali preduzetnici

Sloj 2: Mali i mikro preduzetnici, niži direktori, krupni poljoprivrednici koji poseduju srednji ekonomski i/ili organizacioni kapital.

Godina	Društveni sloj oca					
1989.	0,8	23,5	7,6	10,6	12,9	9,8
2003.	1,9	26,7	10,5	16,2	15,2	16,2
2012.	4,8	16,3	8,7	20,2	21,2	11,5

Mali i mikro preduzetnici se 2012. najviše regrutuju iz sloja tehničara- službenika (20,29) i KV radnika (21,2), a nešto manje i iz sloja poljoprivrednika (17,3).

Naslednici malih preduzetnika 2012. u manjem procentu nego ranije nastavljaju očev biznis, sada to čini 16,3 odsto njih; godine 1989. činilo je 23,5 odsto, a 2003. čak 26,7 odsto njih. I ta indicija može biti zanimljiva zbog toga što protivreči popularnim sloganima o perspektivama masovne preduzetničke inicijative.

STOPE ULAZNE MEĐUGRANSKE POKRETLJIVOSTI U %
(IZVOR ZA PODATKE U OVOJ I DRUGIM TABELAMA:
uporedni podaci iz tri istraživanja: iz ankete Instituta za društvena istraživanja o kvalitetu života 1989. (poslednja kriza socijalizma) – rađenog na kombinovanom kvotnom uzorku od 3660 ispitanika; iz ankete 2003. (deblakada postsocijalističke transformacije) u okviru Projekta socioloških istraživanje u Jugoistočnoj Evropi (SEESP) – na višestapnom uzorku od 2997, koja je uporediva sa istraživanjem iz 1989; i iz pomenute ankete 2003. (kriza političkog kapitalizma) na višestapnom uzorku Instituta za sociološka istraživanja Filozofskog fakulteta BU 2012, koja je uporediva sa 1989. i 2003)

1. Krupni i srednji preduzetnici, viši i srednji direktori, političari

2. Mali i mikro preduzetnici, niži direktori, krupni poljoprivrednici

3. Stručnjaci, pripadnici slobodnih profesija i niži rukovodioci sa univerzitetskim obrazovanjem

4. Službenici, tehničari, samozaposleni, slobodne profesije

5. KV i VKV radnici

6. Nekvalifikovani radnici

7. poljoprivrednici

Foto: A. Anđić

3. Visokoobrazovani

Sloj 3: Stručnjaci, samozaposleni i slobodne profesije i niži rukovodioci sa univerzitetskim obrazovanjem koji poseduju mali ekonomski i/ili organizacioni i veliki kulturni kapital

Godina	Društveni sloj oca						
							
1989.	3,3	6	25,9	16,1	15,3	9,3	24
2003.	7,6	2,3	26,4	17,8	15,7	12,3	18
2012.	8,4	3,4	29,9	21,3	19,2	5,2	12,6

Roditelji stručnjaka su u 29,9 odsto slučajeva pripadnici istog tog (3) sloja. Ta tendencija se 2012. unekoliko pojačava – godine 1989. bilo je 25,9 odsto stručnjaka – dece stručnjaka, a i 2003. bilo je 26,4 odsto takvih slučajeva...

Nešto više od petine onih sa VSS (21,3) ima činovničko poreklo, a nešto manje od petine (19,2 odsto) potiče iz porodica KV radnika.

Broj fakultetlija seljačkog porekla se za dvadeset tri godine prepolovio: 1989. takvih je bilo 24 odsto, a 2012. godine – 12,6.

4. Činovnici

Sloj 4: Službenici, tehničari, samozaposleni, slobodne profesije i niži rukovodioci bez univerzitetskog obrazovanja, koji imaju mali ili nemaju nikakav ekonomski i/ili organizacioni kapital, a imaju mali kulturni kapital

Godina				Društveni sloj oca					
1989.	1,6	4,2	8,2	18,3	23,4	15,7	28,6		
2003.	2,8	2,5	5,1	29,6	23,4	17,7	18,9		
2012.	3,5	0,7	4,8	32,6	24,5	13,2	20,6		

Pripadnici sloja službenika i tehničara su 2012. regrutovani iz sopstvenog sloja u 32,6 odsto slučajeva, što je malo više nego 2003, kada su istraživači izbrojali 29,6 odsto takvih slučajeva.

Godine 1989. najviše ih je dolazilo iz porodica poljoprivrednika (28,6), a sada se udeo onih sa "seljačkim poreklom" smanjio na petinu (20,6 odsto) tog sloja.

Učešće dece KV radnika u činovničkom sloju je 2012. godine 24,5 odsto, što je slično kao 1989. godine (23,4).

U tom sloju najmanje je onih čiji se otac bavio malim biznisom (0,7 odsto)!

5. Majstori

Sloj 5: VKV i KV ne/manuelni radnici, koji su bez ekonomskog i/ili organizacionog kapitala, a imaju mali kulturni kapital

Godina				Društveni sloj oca					
1989.	0,5	3,6	2,3	6	28,6	20,3	38,7		
2003.	0,4	0,8	1,5	6,7	36,8	24,5	29,1		
2012.	2	0,8	2	9,6	46,2	13,7	25,6		

Sloj VKV i KV radnika u 46,2 odsto slučajeva 2012. čine potomci roditelja iz istog (5.) sloja, što je znatno povećanje u odnosu na 2003, kada je takvih bilo 36,8.

Iz porodica poljoprivrednika njih je godine 1989. dolazilo 38,7 odsto, a sada se njihovo učešće smanjilo na četvrtinu (25,6 odsto).

Procenat onih koji vode poreklo iz porodica NK radnika, a koji su prešli KV-VKV sloj, bilo je 1989. 20,3 odsto, a 2012. njihov udeo se bezmalo prepolovio – 13,7 odsto.

MATERIJALNI POLOŽAJ: Ako se materijalni položaj ocenjuje brojkama od jedan do pet, stanje u 1989. grafički dobro može biti prikazano dijagonalom, koja gornjim delom pokazuje da je najviše pripadnika najvišeg sloja u najboljem položaju – 42,2 odsto pripadnika "biznis kluba" (1. sloja) bilo je u solidnoj četvrtoj grupi, a 32,3 odsto u najboljoj, petoj.

Na drugom kraju dijagonale pokazivalo bi se da je 34 odsto NK radnika u najgoroj prvoj, a 53 odsto u onoj odmah iznad nje. Slično bi bilo i kod poljoprivrednika: 41,7 odsto u prvoj (najgoroj), a 44 odsto u drugoj.

Grafički prikaz materijalnog položaja slojeva 2012. bi dijagonalu povlačio samo u gornjem delu hijerarhije: 27,5 odsto biznismena je u najboljoj, petoj, 35 odsto u solidnoj četvrtoj, 38,8 odsto stručnjaka je u prilično slaboj drugoj, a 33 odsto u srednjoj trećoj kategoriji.

U četiri donja sloja ocena materijalnog položaja koncentriše se ka granici siromaštva, u dve najgore grupe: 33,9 odsto službenika je u najgoroj prvoj, a 50 odsto u drugoj; 40,1 odsto KV i VKV radnika je u prvoj i 46,6 odsto u drugoj; 44,3 odsto poljoprivrednika je u prvoj i 43 odsto u drugoj; dok je čak 61 odsto NK radnika u najgoroj prvoj, 31 odsto u drugoj.

U grupi s najboljim položajem pored biznismena i političara je 10,5 odsto pripadnika sitnih preduzetnika, samo 4,1 odsto stručnjaka, minimalnih 0,6 odsto činovnika, 0,2 odsto VKV radnika... Kompozitni indeks imovine, prihoda i potrošnje pokazuje da se naniže kreću svi slojevi osim pripadnika najvišeg sloja "biznis kluba" (1), koji se 2012. zadržavaju na nivou na kome su bili 2003.

Vidljiv je trend dodatnog klasnog zatvaranja, a povećana je stopa silazne pokretljivosti izazvane ekonomskom krizom i negativnim rastom, ukazuje Cvejić. Osiromašenje se uočava među poljoprivrednicima, radnicima bez škole,

Foto: A. Andić

ali i preduzetnicima u sitnim firmama. Sloj ne-kvalifikovanih radnika je marginalizovan.

Treba imati u vidu da je u pomenutom istraživanju socijalnog porekla pripadnika društvenih slojeva penzionerima i nezaposlenima pripisan poslednji klasni položaj pre ulaska u penzionerski status ili u stanje nezaposlenosti. To može značiti da bi slika promena strukture društvenih slojeva u Srbiji izgledala dramatičnije kad bi se izdvojili oni koji bi po kriterijumima nekih sociologa bili ispod-klasa (*underclass*).

Stopa radne aktivnosti građana Srbije je ispod 45 odsto, imamo samo 1,2 zaposlena na jednog penzionera, a znatan broj zaposlenih ne može da živi na minimumu bez pomoći državnog budžeta.

Među onima koji zavise od pomoći države ima i gradskog i seoskog stanovništva, i mladih i starih i obrazovanih i neobrazovanih, i nezaposlenih i zaposlenih koji ne mogu da žive od zaposlenosti, koje porodice uglavnom nemaju mogućnost da izdržavaju.

Interpretacija tog istraživanja još nije urađena, a biće svakako zanimljivo videti kakve moguće političke i socijalne posledice mogu imati očito duboke promene slojne strukture u Srbiji.

Todor Kuljić, sociolog s Filozofskog fakulteta, u jednom radu uočava kako je uz odbacivanje komunizma odbačena najvažnija tekovina socijalističkih revolucija, vertikalna društvena pokretljivost, i kako je napravljen korak nazad ka divljem kapitalizmu i nesputanoj konkurenciji privatnih posjednika, uz rast socijalnih nejednakosti i konfliktnosti koja proističe iz privatizacije. Za razliku od zapadne Evrope, konstatuje on, u zemljama bivšeg socijalizma nema socijalne države koja bi ublažavala bedu i siromaštvo širokih slojeva, pa je socijalno nazadovanje i ubrzano raslojavanje – upadljivo.

Milan Milošević

6. Proleterii

Sloj 6: PKV i NK ne/manuelni radnici koji su i bez ekonomskog i/ili organizacionog i kulturnog kapitala

Godina	Društveni sloj oca					
1989.	0,2	4,5	0,5	2,8	10,4	27,3
2003.	0,6	0	0,3	2,7	8,7	46,7
2012.	2,3	0,5	2,3	3,3	8,9	51,2

Polovina (51,2 odsto) NK radnika u godini 2012. su deca NK radnika. Godine 2003. takvih je bilo 46,7 odsto, a 1989. takvih slučajeva je bilo dva puta manje (27,3).

Godine 1989. najviše (54 odsto) NK radnika je regrutovano iz sloja poljoprivrednika, a sada otuda dolazi nešto manje od trećine NK radnika (31,5).

Zanimljiva je i neobična indicija, ako nije neka greška, da 2,3 odsto NK radnika dolazi iz najvišeg sloja!

7. Zemljodelci

Sloj 7: čine sitni privatni poljoprivrednici koji imaju zanemarljiv ekonomski kapital, a nemaju organizacioni ni kulturni kapital

Godina	Društveni sloj oca					
1989.	0	1,7	0,1	0,6	2,9	4,6
2003.	0	0	0	2,5	4,1	9,1
2012.	1,5	0,4	0,8	4,2	8,8	13

Dve trećine (71,4) poljoprivrednika 2012. su deca poljoprivrednika, 1989. godine 90 odsto njih je nastavljalo očevu zanimanje, a 2003. njih 84,4 odsto.

Sudeći po Cvejičevom istraživanju iz 2012, u poljoprivredu se vraća 13 odsto potomaka NK, 8,8 odsto KV radnika i 4,2 odsto službenika...

Biće zanimljivo kad te brojke o povratku u "evropsku baštu" budu preciznije razjašnjene, s obzirom na to da je znatan deo radničke klase u socijalizmu pripadao takozvanim radnicima polutanima.

Inače, osim u slučaju Pol Potovog režima, nije zabeležen masovni povratak na selo, a po jednoj analizi ekonomiste Mihajla Arandarenka, sadašnja poljoprivreda u Srbiji angažuje za trećinu više radne snage nego što bi se moglo očekivati za sadašnji nivo poljoprivredne proizvodnje.

Foto: A. Andić

Intervju: Miloš Milovanović, pomoćnik ministra poljoprivrede

Koliko košta poljoprivreda

Ovo je zaista novo: podrška poljoprivrednoj proizvodnji više neće da bude kako se kom ministru (poljoprivrede) čefne, već će da bude uređena zakonom, ako bude usvojen

“NOVO JE DA Zakon o podsticajima poljoprivrede i ruralnom razvoju definiše mere koje će Ministarstvo poljoprivrede implementirati u svrhu podsticanja poljoprivredne proizvodnje gde imamo tri kategorije: prvu kategoriju čine takozvana direktna plaćanja, drugu kategoriju čine mere takozvanog ruralnog razvoja i treću kategoriju takozvane ostale mere koje su uglavnom institucionalne mere kao što je marketing, informacioni sistem u poljoprivredi, kao što je savetodavna služba u poljoprivredi, kao što je edukacija, sistem računovodstva na poljoprivrednim gazdinstvima.

Na ovaj način, sama ideja i namera kreatora ovog zakona jeste da sam sistem subvencionisanja i podsticanja poljoprivredne proizvodnje učini transparentnim, učini ga predvidljivim i učini ga suštinski stabilnim. Minimalna plaćanja u periodu primene ovog zakona biće fokusirana s jedne strane na ratarsku, a s druge strane na stočarsku proizvodnju. U ratarskoj proizvodnji garantuje se plaćanje poljoprivrednim proizvođačima od 12.000 dinara po hektaru, mera direktnog plaćanja po hektaru, nazovimo je kako god, a s druge strane stočarima se garantuje plaćanje od sedam dinara po litru

mleka, takozvana premija na mleko, i garantuje se plaćanje od 20.000 dinara po kvalitetnom grlu goveda. Rekao bih da su to finansijski veoma stimulatивne mere, čak i u poređenju sa regionom, sa ciljem revitalizacije stočarske komponente unutar cele poljoprivrede.”

“VREME”: Odakle pare za sve to? Reč je o dva miliona hektara puta 12.000 dinara... A gde su kravice, prasići...?

MILOŠ MILOVANOVIĆ: Tih 12.000 dinara po hektaru je, u stvari, u dva dela – jedan je plaćanje u gotovom novcu poljoprivrednom proizvođaču po hektaru, a drugi deo je regres.

To su tehničke finese: bitno je ono na šta poljoprivrednik može da računa, a to je ukupno 12.000 dinara po hektaru njegovih oranica, bez obzira da li je reč o ratarskoj, povrtarskoj ili bilo kojoj drugoj proizvodnji.

To pomalo bude oči: neko poseduje zemlju i samo zbog toga iz budžeta dobije neke pare.

Ova mera direktnog plaćanja jeste najobičnija i finansijski najzahtevnija, a i najveća po broju korisnika. Mi imamo inspekcijsku kontrolu na uzorku, koji nikada nije manji od pet procenata od ukupnog broja korisnika, ali je i potpuno pošteno reći da je nemoguće iskontrolisati svaku parcelu i svakog korisnika. Namera Ministarstva jeste da stvori takav sistem koji će omogućiti adekvatan transfer sredstava koje mi imamo na prave korisnike i na pravi način kako bi oni iz njih mogli da izvuku maksimum. Da pronevera ima – ima ih: uvek će postojati neko ko će se dovijati na ovaj ili onaj način da određena sredstva koja su mu dodeljena ne iskoristi na pravi način. Opet, naš zadatak je da stvorimo sistem koji omogućava koliko god je to moguće plasman njegovih sredstava na njegov račun za ono čime se on bavi.

Zašto onda ja plaćam 100 evra nekome samo zato što zemlju poseduje, kad mu je mogući profit hiljadu evra?

Sve zemlje koje pretenduju da postanu članice Evropske unije postepeno usvajaju takozvanu zajedničku agrarnu politiku, koja je jedna od retkih obavezujućih politika Evropske unije i koja ima potpuno iste uslove za sve poljoprivrednike širom Evropske unije. Zatim, sve zemlje ovog prostora postepeno usvajaju pojedine mere i uvode ih u domaću praksu, što radi i naša zemlja. Plaćanje po hektaru nije vezano uslovom da se obavi proizvodnja, već se vrši na osnovu njegove trenutne proizvodnje i na osnovu površina koje je poljoprivrednik obrađivao ranije.

Implementacija ovakve mere je stvaranje sličnog ambijenta za poslovanje u našoj zemlji onome koji postoji na širem prostoru Jugoslovenske Evrope, ali i unutar Evropske unije. Mi se zasigurno subvencijama ne možemo takmičiti sa Nemačkom, Francuskom, zemljama koje su neuporedivo veće, ali pokušavamo da uspostavimo sistem koji nema za cilj samo da pomogne poljoprivrednu proizvodnju, već i da stvori jedan kompatibilan sistem za trgovinu. Usklađivanje sa EU automatski znači usklađivanje sa svim ovim članicama, što je manje-više stara Jugoslavija minus Slovenija i plus

Albanija i Moldavija. Nas te mere čine kompatibilnim ne samo sa Evropskom unijom nego i sa ovim prostorom i time otvaraju vrata našim proizvodima, našim kompanijama ne samo u EU nego svuda, jer smo svi u istom prostoru.

Pitao sam onomad jednog Holanđanina, poljoprivrednika, kako holandska država subvencionise poljoprivrednu proizvodnju, a on pita mene: “Kako mislite subvencije?” Holandija je u Evropskoj uniji, a nema nikakve subvencije, ako je tačno što mi je rekao.

Evo, možete da odete na sajt Evropske komisije, Direktorata za poljoprivredu koji je pandan našem Ministarstvu za poljoprivredu, pa da pogledate kako izgleda predlog budžeta zajedničke agrarne politike za period od 2016. do 2020. godine. Odatle ćete videti da ukupna vrednost ovog budžeta iznosi oko 430 milijardi evra ili nešto preko 60 milijardi evra na godišnjem nivou. E, sad, druga je stvar što u Evropskoj uniji ima daleko manje poljoprivrednih proizvođača koji obrađuju daleko više hektara i samim tim dobiju daleko više subvencija nego što je kod nas slučaj.

U Hrvatskoj se već godinama iz budžeta svakome ko ima obradivo zemljište isplaćuje po 300 evra po hektaru, a za rezultat imaju da su svega 15.000 gazdinstava robni proizvođači.

To je samo još jedan dokaz da visina budžeta namenjenog poljoprivredi ne mora nužno biti jednaka konkurentnosti neke poljoprivrede. Srbija ne treba da se takmiči sa subvencijama, pogotovo ne treba da se takmiči sa razvijenim zemljama sveta: Ministarstvo finansija će da pomogne konkurentnosti, da na mikroprimerima pomogne pojedine investicije. To je upravo ono što mi verujemo da je našem budžetu potrebno – investiciona komponenta.

U Sloveniji nema subvencija za ratarsku proizvodnju, već samo za organsku, ali proizvođača jednom mesečno pohodi revizor, da pregleda “papire”, da proveriti kako se troše “narodne pare”. A kod nas?

Sve i da mi nećemo, poljoprivredni proizvođači će morati da ispune određene uslove dobre prakse zaštite životne sredine. To su stvari koje će pre ili kasnije, sve da Srbija i ne želi, a imajući u vidu spoljopolitičke prioritete naše zemlje, doći na red. Još jednom da kažem, prihod koji poljoprivredni proizvođači ostvaruju po osnovu bavljenja ratarskom proizvodnjom, ako govorimo o ratarskoj proizvodnji, daleko je veći nego što je, uslovno rečeno,

njihova direktna korist od držanja zemlje u posedu dobijanja subvencija, a ne bavljenja poljoprivredom.

I tako, ja uplatim poljoprivredniku 100 evra po hektaru da primeni svu agrotehniku, a on to ne uradi. I ništa?

U Nacrtu zakona se kaže da svako ko se bavi poljoprivrednom proizvodnjom ima pravo na subvencije. Naglašavam – Nacrt zakona, videćemo kako ćemo završiti. Mi izlazimo u javnu raspravu, već i učestvujemo po lokalnim samoupravama, po opštinama... Imamo dosta komentara i za i protiv, i onih koji kažu da treba da bude manje od 100 evra, i da treba preko 100. Naravno, svako ima pravo da izrazi svoje mišljenje, svoj predlog, a videćemo kako će to biti na kraju, zato naglašavam – Nacrt zakona. Takođe, ono što Zakon predviđa jeste subvencionisanje svih formi poslovanja u oblasti poljoprivrede, nema veze da li je to fizičko ili pravno lice, svako ko se bavi poljoprivrednom proizvodnjom, i na taj način ovaj Zakon ispravlja, uslovno rečeno, jednu nepravdu koja je jedinstvena u našoj zemlji.

I šejk Muhamed, raspoložen da uloži novac u srpsku poljoprivredu, takođe može da računa na subvencije.

Teorijski, sredstva može da dobije bilo ko ko se bavi poljoprivrednom proizvodnjom u Srbiji, ako je registrovan u registru poljoprivrednih gazdinstava, i ko tamo ima svoje parcele bez obzira da li je vlasnik ili zakupac. Šejk Muhamed to nije.

Ponudeno mu je da kupi poljoprivredno zemljište, bez obzira na Zakon koji to zabranjuje.

Ja vam nisam najbolji sagovornik za to, jer je to suštinski inicijativa Ministarstva finansija i privrede. Ne znam u kom pravcu ovo ide: naglašavam da je Ministarstvo finansija i privrede nosilac tog posla, tako da Ministarstvo poljoprivrede sa tog aspekta ne učestvuje direktno, ali mislim da adekvatna investicija oplođena adekvatnim kapitalom, koja treba da poveća produktivnost i transfer ovog zemljišta ka onome ko će na najbolji način da ga koristi, jeste dobra.

Pitanje je jednostavno: da li je neko iz Ministarstva poljoprivrede rekao da to ne može?

Kada neko bude tražio naše mišljenje kao resornog ministarstva, mi ćemo ga dati. Ovo sada mogu samo zajedno sa vama da komentarišem.

◀
Zoran Majdin

Pišu sami sebi o sebi

Činjenica da u većini časopisa iz oblasti društvenih nauka dominantno objavljuju autori koji su zaposleni u kući izdavača govori o tome da časopisi često ne služe da bi se u njima unapređivao kvalitet naučnih istraživanja, već prvenstveno kao sredstvo pomoću koga se stiču poeni za napredovanje u naučnoj karijeri

U "VREMENU" BR. 1067 (od 16. juna 2011) pisali smo o stanju u društvenim naukama, osvrćući se na sistem bodovanja naučnih radova. Zaključili smo da je sistem načelno dobro zamišljen, ali neadekvatno ponderisan (prema lo vas stimuliše da objavljujete na stranom jeziku, tj. van vaše lokalne akademske zajednice). U naredna dva teksta nastavljamo sa istraživanjem institucionalnih uzroka niske međunarodne konkurentnosti domaćih društvenih istraživanja. Najpre govorimo o domaćim akademskim časopisima u kojima se objavljuju društvena istraživanja, a u narednom broju će biti reči o načinu na koji univerzitet regrutuje podmladak za društvena istraživanja.

Deo odgovornosti za održavanje niske međunarodne konkurentnosti pada i na domaće časopise iz oblasti društvenih nauka koji često imaju nedovoljno visoke standarde za objavljivanje radova. Kada bi časopisi imali više standarde prilikom recenzije tekstova, negativni efekti neadekvatnog sistema podsticaja bili bi delimično anulirani, jer bi redakcije časopisa same vršile selekciju kvaliteta. Znatno broj domaćih časopisa iz oblasti društvenih nauka prihvata za objavljivanje praktično sve tekstove koji im se ponude za štampanje. Alternativno, dešava se da redakcija ima apsolutnu diskreciju i bez obrazloženja prihvata ili odbija da objavljuje tekstove, što je takođe loše.

Rezultat takve politike domaćih redakcija može se lako uočiti na kvalitetu objavljenih tekstova. Znatno procenat radova objavljenih u domaćim časopisima deskriptivnog je karaktera, što znači da verovatno ne bi mogli da budu objavljeni ni u nekim od međunarodnih časopisa nižeg kvaliteta.

Druga vrsta indikatora nedovoljnog kvaliteta domaćih časopisa jeste politika objavljivanja s obzirom na afilijaciju. U pojedinim časopisima je ponekad teško pronaći više od 30 odsto tekstova autora koji ne rade (ili nisu spoljni saradnici) u kući koja izdaje časopis (pod uslovom da je izdavačka kuća istovremeno obrazovna ili istraživačka institucija). Kada bi se,

recimo, zabranilo da za časopis koji izdaje kuća X objavljuju zaposleni kuće X, neki časopisi ne bi mogli da sakupe dovoljno materijala za jedan broj u nekoliko godina.

Činjenica da u većini časopisa iz oblasti društvenih nauka dominantno objavljuju autori koji su zaposleni u kući izdavača govori o tome da časopisi često ne služe da bi se u njima unapređivao kvalitet naučnih istraživanja, već prvenstveno kao sredstvo pomoću koga se stiču poeni za napredovanje u naučnoj karijeri. Pošto je svakom institutu/fakultetu stalo da njegovi zaposleni što pre pređu u više zvanje (time ustanova dobija na značaju i ima bolji status kod Ministarstva, što znači da dobija više para), deo časopisa se s vremenom transformisao u "evidencionu" svesku u kojoj se potvrđuje da su autori redovno objavljivali tekstove. Pošto je "ulaznica" za objavljivanje praktično besplatna (za zaposlene ili prijatelje kuće), domaći društvenjaci s razlogom ne vide potrebu da objavljuju u međunarodnim akademskim časopisima u kojima se najviše ceni kvalitet.

Šta je razlog ovako niskih kriterijuma na osnovu kojih neki časopisi iz oblasti društvenih nauka prihvataju da objavljuju tekstove? Mi ga vidimo u sistemu podsticaja koji ne sadrži jednu od najvažnijih komponenti koje obezbeđuju kvalitet – "slepu recenziju". ("Slepa recenzija" je anonimna evaluacija najmanje jednog člana stručnjaka za oblast iz koje je tekst pisan koji ocenjuje da li tekst zasluhuje da se objavi, doradi ili odbije.) Naime, bodovanje časopisa (određivanje koji će časopis dobiti koliko poena) obavlja Matični odbor za društvene i humanističke nauke Ministarstva nauke i obrazovanja. Odbor nema nikakav pisani dokument na osnovu koga to radi, iako je poznato da postoje neki neformalni kriterijumi kojih se članovi Odbora pridržavaju kada glasaju o bodovima koje dodeljuju časopisima. U te kriterijume spadaju: redovnost izlaženja, broj izdatih svezaka godišnje, uticaj časopisa (koji se meri, između ostalog, brojem citata), sastav redakcije (ima li

članova redakcije van Srbije), otvorenost časopisa (da li u njemu objavljuju samo zaposleni iz izdavačke kuće ili i van nje), i bitnost nauke iz koje časopis dolazi (pritom je nejasno kako Odbor meri bitnost nauke).

Sve su ovo važni kriterijumi za dodeljivanje pondera koji određuje značaj jednog akademskog časopisa, ali bismo, možda, do boljih rezultata došli ukoliko bi ovi kriterijumi imali fiksne i javne pondere, što bi sprečilo njihovu neujednačenu primenu (jedne godine većina u komisiji može da smatra da je važniji kriterijum A, druge godine kriterijum B itd.).

Najvažnije od svega je, međutim, da među kriterijumima nema "slepe recenzije". Slepa recenzija je od velike važnosti za nivo istraživanja, tj. kvalitet istraživanja koja se u njemu objavljuju, jer se kroz takvu recenziju postiže kontrola kvaliteta. Naučni časopisi zapravo treba da smanjuju asimetriju informacija – omogućujući ministarstvu i komisijama koji donose odluku o unapređenju u više zvanje preciznu informaciju o kvalitetu kandidata – a ne da je uvećavaju time što daju *carte blanche* za izbor u više zvanje svakom ko je zaposlen u kući koja objavljuje časopis.

Da bi sve ovo bilo moguće, neophodno je da se u Odboru nalaze i članovi koji su i sami priznati stručnjaci na svetskom nivou, što znači da imaju objavljene radove u uglednim međunarodnim časopisima i-ili monografije u prestižnim svetskim izdavačim kućama, kao i da redovno učestvuju na eminentnim međunarodnim naučnim skupovima. Takvi pojedinci bi onda doprineli tome da matični odbor kvalifikovano proceni koji časopis zasluhuje veći, a koji manji ponder.

Dušan Pavlović, Univerzitet u Beogradu,
Fakultet političkih nauka
Branko Urošević, Univerzitet u Beogradu,
Ekonomski fakultet

Tekst je deo šireg istraživanja pod nazivom "Policy Dialogue in the Field of Social Sciences in Serbia" kojim je rukovodila lokalna koordinaciona jedinica Regionalnog programa za unapređenje istraživanja.

VREME

GRČKE

PRIVREDE U SRBIJI

PKS

Robna razmena
Srbije i Grčke

HELENSKI FOND ZA KULTURU

Istorijsko bliske
kulturne veze
Srbije i Grčke

**FILIPOS KARAMANOLIS,
PRESEDNIK HELENSKOG PRIVREDNOG UDRUŽENJA SRBIJE**

Ogroman potencijal bilateralne privredne saradnje

Ogroman potencijal bilateralne privredne saradnje

“Ponosni smo što imamo mnogo tržišnih lidera među našim članovima. Mi se u Srbiji takmičimo sa najboljim srpskim i stranim kompanijama i ovaj uspeh je stalni podsetnik o energičnosti i profesionalizmu grčkog privatnog sektora. Osim velikih kompanija, imamo i dobar broj dinamičnih članova iz kategorije malih i srednjih preduzeća i velika većina je zadovoljna svojim iskustvom i poslovnim uspehom u Srbiji do sada: oni služe kao najbolji ambasadori za privlačenje novih investicija iz Grčke”

Helensko udruženje privrednika u Srbiji osnovano je u decembru 2003, sa ciljem da se podstiču investicione inicijative njegovih članova i drugih grčkih investitora, uspostavljaju kontakti i učestvuje u različitim međunarodnim organizacijama radi podsticanja evropskog potencijala Srbije, kao i da se promovišu interesi grčke poslovne zajednice u Srbiji.

U razgovoru za “Vreme” Filipos Karamanolis, predsednik ove nevladine i neprofitne organizacije, govori o iskustvima članova Helenskog privrednog udruženja u Srbiji, ali i o budućnosti dalje privredne saradnje između Grčke i Srbije.

“VREME”: Iako Grčka nije među deset najvećih spoljnotrgovinskih partnera Srbije, ipak je drugi po veličini investitor u Srbiji (posle Austrije) – prema podacima Helenskog privrednog udruženja, reč je o investicijama od 2,5 milijardi evra. Kako objašnjavate ovako velike grčke investicije u Srbiji?

FILIPOS KARAMANOLIS: Kroz istoriju, Srbija i Grčka imaju dobre diplomatske i ekonomske odnose, a postoje i bliske veze zbog sličnosti između dveju kultura i mentaliteta. Ako tome dodamo geografsku blizinu dve zemlje, lako je razumeti zašto je Srbija bila jedna od najčešćih destinacija za grčke kompanije tokom njihovog širenja u inostranstvu.

Grčke kompanije su počele da šire svoju delatnost na region jugoistočne Evrope od ranih devedesetih godina prošlog veka, jer su

bile među prvima koje su prepoznale mogućnosti za razvoj regiona, a pritom su se u ovim zemljama osećale “kao kod kuće” – mnogo više od investitora iz zapadne Evrope. Najveći deo grčkih investicija došao je u periodu od 2001. do 2008. godine, kada su napravljene brojne značajne investicije – najviše akvizicijom – u različitim segmentima tržišta, uključujući finansijske usluge (dolaskom Eurobank EFG, Nacionalne banke Grčke, Alpha banke i Pireaus banke), ugostiteljstvo (Hyatt, Metropol Palace, In Hotel, Grand Casino), energetiku (EKO – Hellenic Petroleum), građevinski materijal (Titan Cement, Isomat, Alu-mil), maloprodaju i proizvodnju (Coca Cola Hellenic Bottling Company, Veropoulos) i mnoge druge.

Sa druge strane, bilateralna trgovina sasvim sigurno još nije dostigla puni potencijal. U svakom slučaju, uzimajući u obzir da su oba tržišta relativno mala, normalno je očekivati da najveći trgovinski partneri Srbije budu bivše jugoslovenske republike i evropske zemlje sa mnogo snažnijom ekonomijom, poput Nemačke i Italije.

U prvih šest meseci 2012, obim trgovine između Grčke i Srbije je znatno niži nego u istom periodu 2011. Grčka se nalazi u jednoj od najgorih svetskih recesija, a i Srbija je zvanično ušla u recesiju. Kako vidite dalji razvoj ekonomskih odnosa između dve zemlje?

Svakako da je grčka ekonomska situacija

veoma izazovna, ali je važno napomenuti da je Grčka zabeležila napredak i pravi velike strukturne promene koje nisu bile sprovedene decenijama. Ovaj bolni proces počeo je da daje plodove, pošto je ekonomija povratila znatan deo svoje konkurentnosti, a primarni budžetski deficit nastavlja da se smanjuje. Mnogi naši evropski partneri počinju da prepoznaju ove napore.

Srpska privreda je takođe imala veoma tešku godinu, jer su efekte globalne ekonomske krize dodatno pogoršali ekstremni vremenski uslovi (ledena zima, suša tokom leta) i predugačak predizborni i postizborni period, sve dok nije formirana nova vlada.

Stoga, s obzirom da su obe privrede u recesiji, ne iznenađuje privremeni pad u bilateralnoj trgovini. Ipak, duboko sam ubeđen da postoji ogroman potencijal za uvećanje ove trgovine, u oba smera. Navešću dva jednostavna primera. Svake godine nekoliko stotina hiljada građana Srbije poseti Grčku tokom leta. Tamo im se svide različiti grčki proizvodi i bili bi veoma srećni da ih potom nađu i u Srbiji. Sa druge strane, u Srbiji postoje dva velika lanca supermarketa sa grčkim vlasništvom ili povezanošću (“Veropoulos”, “Delhaze / AB Vassilopoulos”), koji pružaju odličnu priliku srpskim proizvođačima da uđu na grčko tržište.

Jedan od ciljeva Udruženja je da održava stalan dijalog sa srpskim vlastima. Da li ste razgovarali sa novom srpskom Vladom? Po

Filipos Karamanolis, predsednik Helenskog privrednog udruženja Srbije

vašem mišljenju, šta treba vlada da uradi da bi poboljšala poslovno okruženje?

Kao i sva poslovna udruženja, i mi se trudimo da održavamo stalne kontakte sa zvaničnicima srpske vlade. Zadovoljstvo mi je da pomenem da je naš Bord direktora nedavno imao priliku da se, na poziv grčkog ambasadora, susretne sa dva ekonomska savetnika predsednika Nikolića i razgovara o pitanjima od zajedničkog interesa.

Kada je reč o problemima sa kojima se kompanije susreću, ja sam već pet godina u Srbiji i verujem da sada imamo mnogo manje specifičnih problema povezanih sa konkretnim članovima nego što smo ih imali u prošlosti. Naši članovi se, manje-više, suočavaju sa istim problemima kao i sve ostale kompanije koje posluju u Srbiji.

Većina poslovnih udruženja u Srbiji i druge međunarodne organizacije (poput Svetske banke) mnogo puta do sada su pominjale inicijative koje moraju biti preduzete da bi se

poboljšalo poslovno okruženje. Reč je o potrebi da se osiguraju predvidivost i stabilnost poslovnog okruženja, reforma pravosudnog sistema, borba protiv korupcije, brzina izdavanja različitih licenci i dozvola i opšte smanjenje birokratije. Sve to je veoma dobro poznato sadašnjoj vladi, i očekujemo da vidimo neke odlučne akcije koje će se pozabaviti tim problemima.

Helensko privredno udruženje Srbije ima 60 članova sa više od 20 hiljada zaposlenih. Kako ocenjujete njihov rad?

Kao što smo pomenuli, Grčka je drugi najveći investitor u Srbiji, sa investicijama koje prelaze dve i po milijarde evra. Helensko privredno udruženje ima oko 60 članova, od kojih mnogi igraju veoma važnu ulogu u razvoju srpske privrede – na primer, pet banaka čine oko 16 odsto bankarskog sektora i zapošljavaju više od 5000 ljudi.

Takođe, veoma smo ponosni što imamo mnogo tržišnih lidera među našim članovima. Mi

se u Srbiji u svim sektorima takmičimo sa nekim od najboljih srpskih i stranih kompanija i ovaj uspeh je stalni podsetnik o energičnosti i profesionalizmu grčkog privatnog sektora. Osim velikih kompanija, imamo i dobar broj dinamičnih članova iz kategorije malih i srednjih preduzeća, a u poslednjim godinama veoma smo zadovoljni što imamo i neke srpske kompanije u svom članstvu.

Takođe je važno napomenuti da su mnogi naši članovi – osim što su veliki poslodavci i doprinose razvoju ekonomije – veoma aktivni i sprovode uspešne programe društveno odgovornog poslovanja.

Kada je reč o njihovim poslovnim rezultatima, mogu da kažem da, naravno, većina naših članova trenutno oseća posledice recesije u Srbiji. Ipak, velika većina je, sve uzev u obzir, zadovoljna svojim iskustvom i poslovnim uspehom u Srbiji do sada – oni služe kao najbolji ambasadori za privlačenje novih investicija iz Grčke.

Kako kriza Evrozone i, posebno, grčka finansijska kriza utiču na poslovanje članica Udruženja?

Najvažniji efekat grčke finansijske krize na naše članove jeste da su oni povećali svoj značaj u okviru sopstvenih organizacija i učinili svoje aktivnosti važnijim za matične kompanije! Kako se recesija nastavlja u Grčkoj, kompanije očekuju od svojih inostranih ćerki firmi alternativne izvore rasta i profita. To je razlog što ne vidimo znatnije povlačenje grčkih firmi sa srpskog tržišta, i ne očekujemo da se to promeni.

Da li ste zadovoljni saradnjom i odnosom Helenskog privrednog udruženja sa Privrednom komorom Srbije?

Veoma dobro sarađujemo sa PKS-om. Održavamo stalan kontakt i organizujemo poslovne sastanke i druge događaje sa ciljem daljeg razvoja ekonomske saradnje između naših zemalja. Prošle godine PKS je obezbedio veoma značajnu podršku u organizaciji "Go International" foruma u Beogradu, kada je više od sto kompanija iz Grčke (najveća trgovinska delegacija u poseti Srbiji) imalo više od hiljadu poslovnih sastanaka sa srpskim kompanijama. Takođe, PKS je poduzeo veoma važnu inicijativu povezivanja svih privrednih udruženja u Srbiji, uključujući i naše, potpisivanjem protokola o saradnji u brojnim oblastima.

Radmilo Marković

Robna razmena Srbije i Grčke

Grafički prikaz trgovinske razmene Srbije i Grčke

Izvor: Centar za informatiku i e-poslovanje PKS, novembar 2012.

Grafički prikaz strukture izvoza u Grčku tokom 2012. godine

Izvor: Centar za informatiku i e-poslovanje PKS, novembar 2012.

Privrednu saradnju između Srbije i Grčke, a posebno robnu razmenu kao najzastupljeniji vid prometa, karakterišu stabilnost, raznovrsnost i gotovo konstantan rast od 2000. godine. Najveći obim poslova kako u izvozu tako i uvozu ostvaruje se putem kupoprodaje (oko 96 odsto), a u porastu je i srpski izvoz preko slobodnih zona. S obzirom na to da je Grčka članica Evropske unije, u spoljnotrgovinskoj razmeni Srbije sa tom zemljom na snazi su pogodnosti preferencijalne trgovine, tj. pretežno bescarinski izvoz. Na količinskom ograničenju su samo neki prehrambeni proizvodi. Detaljnija analiza strukture međusobne razmene dovodi do zaključka da se srpski izvoz bazira skoro isključivo na sirovinama i proizvodima za reprodukciju, dok grčki partneri u Srbiju plasiraju i proizvode više faze obrade

(npr. hemijske proizvode, industrijske mašine za opštu upotrebu, uređaje ili laboratorijsku opremu i tekstilne proizvode). Kao posledica pada tražnje za srpskim sirovinama i reprod materijalima na turbulentnom grčkom tržištu, srpski izvoz u Grčku ušao je tokom 2012. godine u period stagnacije. Iako srpski prehrambeni proizvodi i dalje nalaze put do grčkih kupaca (u najvećoj meri beli šećer, ali sve više i duvan), postoje segmenti u kojima bi, i pored krize, znatno mogao da se poveća nivo plasmana u Grčku (meso i mesni proizvodi). Uslov je da se na nivou nadležnih državnih organa Srbije i Grčke-EU (ministarstava poljoprivrede i uprava za veterinu) reši priznavanje fitosanitarnih uverenja.

PERSPEKTIVE DALJE INVESTICIONE SARADNJE: Usled dužničke krize Grčke, grčki državni

kapital se više ne usmerava prema inostranstvu, pa prema tome ni ka Srbiji. Ipak, privatni kapital će svakako i dalje tražiti način da se oplodi, tragajući za profitabilnim investicionim projektima u našoj zemlji. Grčki privrednici su sve zainteresovaniji i za uspostavljanje/jačanje saradnje u oblasti organskih (dijetalnih) proizvoda, turizma i inovacija (transfer tehnologija i sl.).

Najveće interesovanje potencijalnih grčkih investitora vlada za javno-privatna partnerstva (JPP) u sektorima infrastrukture, energetike (naročito obnovljivi izvori energije, s obzirom na činjenicu da je u Grčkoj zabranjena izgradnja nuklearnih elektrana), zaštite životne sredine i transporta. Zakonsko uređenje oblasti javno-privatnog partnerstva otvara mogućnost za zajedničke projekte našeg javnog i grčkog privatnog kapitala na projektima izgradnje magistralnih puteva (prvenstveno Koridor 10), kao i osposobljavanja prateće infrastrukture (moteli, šoping-molovi, restorani i dr.). Primetno je i da raste interesovanje za trilateralnu saradnju. Naime, preferencijalni status Srbije u trgovini sa Ruskom Federacijom i zemljama Carinske unije (Ruska Federacija, Belorusija i Kazahstan) i dalje je vrlo privlačan za privatne investitore iz Grčke u proizvodnom sektoru, radi plasmana gotove robe u te zemlje. Najveći pozitivan efekat dalje stabilizacije političke i ekonomske situacije u Grčkoj očekuje se preko finansijskog tržišta i bankarskog sektora, a u ostalom delu privrede ekonomski analitičari ne očekuju neke bitnije promene u saradnji Grčke i Srbije.

Danica Milovanović,
Samostalni savetnik

Štednja Vama na usluzi.

MARFIN BANK

**Oročeno a dostupno
po kamatnoj stopi od 5,5%**

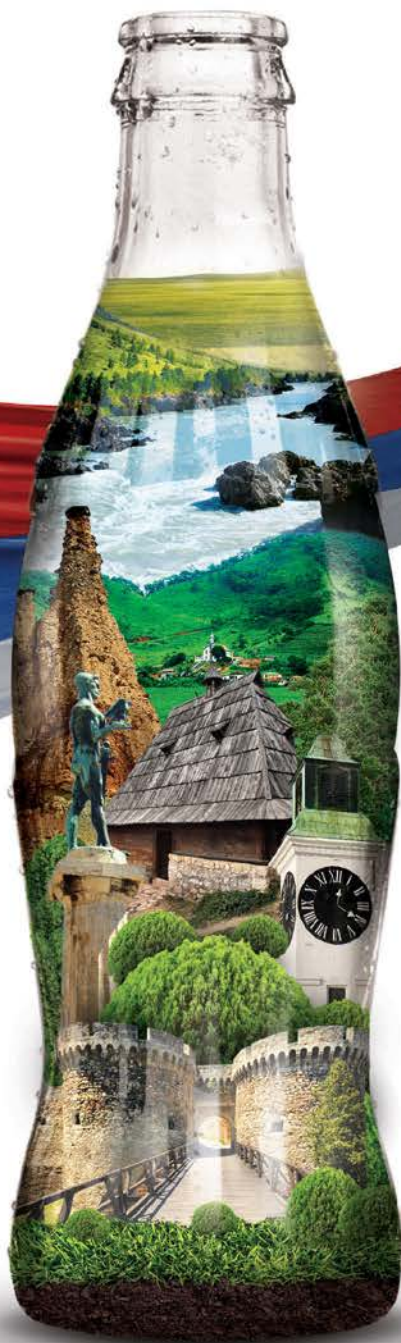
Štedite bez gubitka kamate u slučaju
prekida oročenja!*

Banka novih mogućnosti

Reprezentativni primer:
vrsta depozita - oročena devizna štednja; period - 12 meseci;
valuta polaganja depozita - EUR; iznos (minimum 5.000,00 EUR) - 10.000 EUR; NKS (na godišnjem nivou) fiksna - 5,50%;
EKS (na godišnjem nivou) - 4,68%; kriterijum za indeksiranje - nema; porez u procentualnom iznosu - 15%; iznos neto kamate - 467,19 EUR; ukupna štednja po dospeću oročenja sa pripisanom kamatom - 10.467,19 EUR.

*U slučaju prekida oročenja kamata se obračunava i isplaćuje po ugovorenoj kamatnoj stopi za period na koji su sredstva bila oročena.

INFOTEL (011) 33 06 300, www.marfinbank.rs
0800 330 300 (pozivi besplatni iz mreže fiksne telefonije)

STVARAMO BOLJI SVET ZAJEDNO

1300 NAŠIH ZAPOSLENIH U TRI FABRIKE NA TERITORIJI SRBIJE SVAKOGA DANA PROIZVODI OSVEŽENJE ZA MILIONE GRAĐANA REGIONA.

13 NOVIH RADNIH MESTA U SRBIJI SE OTVARA KAO DIREKTNA POSLEDICA JEDNOG NOVOG RADNOG MESTA U NAŠOJ KOMPANIJI.

69 MILIONA EVRA SMO IZDVOJILI ZA LOKALNE NABAVKE TOKOM PROŠLE GODINE.

345 MILIONA EVRA IZNOSI DOPRINOS NAŠEG SISTEMA BRUTO DOMAĆEM PROIZVODU SRBIJE.

Više od 40 godina Srbija je naša kuća i zato je njena budućnost i naša odgovornost. Svakoga dana svojim kvalitetom, stabilnošću i otvorenošću prema svetu – gradimo sigurnu budućnost za sve ljude ove zemlje. Ovde smo da ostanemo i svakim svojim delom činimo naš dom lepšim mestom za život.

Hellerric Coca-Cola
Passion for Excellence

Coca-Cola

Coca-Cola

Coca-Cola
zero

Fanta

Sprite

Schweppes

ROSA
Krupa Zlatna

NESTLE

nexT

JOY

SU-voće

burn

ultra

Istorijsko bliske kulturne veze Srbije i Grčke

Helenski fond za kulturu je osnovan 1992. jednoglasnom odlukom Republike Grčke sa ciljem da promoviše grčku kulturu u inostranstvu i da promoviše međukulturni dijalog i saradnju. Fond, pored centrale u Atini, čine ogranci u Odesi, Aleksandriji i Berlinu, predstavništva u Londonu, Beču, Briselu i Vašingtonu, kao i centri u Trstu, Beogradu, Bukureštu, Tirani, Sofiji i Melburnu. Fond je član Mreže kulturnih instituta Evropske unije – EU-NIC i Fondacije “Ana Lind” za mediteransku saradnju.

Beograd, kao raskrsnica kultura, izabran je za sedište Centra Helenskog fonda za kulturu u Srbiji u cilju jačanja istorijski bliskih kulturnih veza Srbije i Grčke. Centar je zvanično otvoren u julu 2009. godine u prisustvu predsednika dveju država i brojnih zvaničnika iz kulturnog, diplomatskog i političkog života, a smešten je u velelepnom zdanju u

centru grada koje je dvadesetih godina 20. veka projektovao čuveni ruski arhitekta Nikolaj Krasnov.

Centar u Beogradu zvanično je otvoren multimedijalnom izložbom “Ukradena istorija”, o nezakonitoj trgovini antikviteta u svetu. Predstavljene su nesagledive posledice krađe antikviteta iz Grčke, sa Kipra, iz Italije, Turske, Kambodže i Iraka po savremeno društvo i kulturu. Ukazano je na činjenicu da drevni predmeti, izmešteni iz svog prvobitnog okruženja, gube istorijsku vrednost, a gubitak istorijskih znanja tiče se svakog naroda i celokupnog čovečanstva.

Među idejama okosnica više priredbi Centra jesu interkulturni dijalog na Balkanu i isticanje zajedničkih elemenata kultura balkanskih naroda. U tom kontekstu je priređena i prva manifestacija Centra – izložba fotografija “Svetlost i senke na Balkanu”, koja je okupila

8 fotografa iz 8 balkanskih zemalja. Centar je omogućio i gostovanje predstave koja se takođe bavi isprepletenošću kultura Balkana – *Braća i sestra*. Predstava, zasnovana na narodnoj baladi prisutnoj u poeziji svih balkanskih naroda, izvedena je u Beogradskom dramskom pozorištu a okupila je neka od najznačajnijih imena balkanskog glumišta.

Centar je priredio i niz manifestacija sa temom antičke grčke umetnosti i kulture, od kojih izdajamo niz predavanja uglednih profesora Univerziteta u Beogradu, studentsku izložbu kostima “Antički grčki kostim”, kao i desetak filmova prikazanih na Smotri arheološkog filma Narodnog muzeja u Beogradu. Umetnost vizantijskog perioda zastupljena je kroz niz koncerata hora “Mojsije Petrović” i kroz izložbe ikona kritskih majstora, priređene u saradnji sa Muzejom grada Beograda.

Priređene su i izložbe koje su imale za cilj

Grand Casino Beograd

Najveći zabavni centar Srbije

Najveći zabavni kompleks u regionu, Grand Casino Beograd, svojom raznovrsnom ponudom, koja osim kazina sa 30 stolova za žive igre i 243 slot mašine uključuje i tri restorana i tri bara, doprinosi i turističkoj ponudi Beograda. Više od 90 miliona evra investirano je u ovaj prostor veličine 9000 kvadratnih metara.

U cilju promovisanja ideje odgovornog kockanja, ova kompanija je potpisala 2010. protokol o saradnji sa Skupštinom Grada o osnivanju SOS linije namenjene patološkim kockarima, a prošle godine je, u saradnji sa agencijom za istraživanja MASMI i profesorom Žarkom

Trebešaninom, sproveda prvo validno istraživanje o broju i navikama patoloških kockara u Srbiji, koje je obuhvatilo hiljadu ispitanika Beograda. Grand Casino Beograd organizuje poker turnire, kao što je Danube Poker Masters turnir, a pre godinu dana je bio domaćin Evropskog takmičenja krupijea iz 23 zemlje. Kompanija sponzorise i mnoga kulturna dešavanja u Beogradu, kao što su Beogradski džez festival, Festival igre, Guitar Art festival, Karneval brodova, Narodno pozorište, humanitarne i obrazovne institucije, poput donacije Matematičke gimnazije, kao i razne sportske manifestacije.

upoznavanje srpske publike sa velikanima grčke umetnosti, književnosti i nauke, od kojih je najznačajnija bila izložba "Rođena kao Grkinja" priređena povodom 90 godina od rođenja velike grčke glumice Meline Merkuri, čija je vizija o "evropskoj prestonici kulture" zaživela 1985. godine. Uporedo sa izložbom, koja je gostovala u brojnim gradovima širom Srbije i u Crnoj Gori, Jugoslovenska kinoteka je prikazala retrospektivu filmova Meline Merkuri a predstavljena je i istoimena biografija Meline Merkuri u izdanju izdavačke kuće "Plavi jahač".

Takođe, Centar je učestvovao i u Noći muzeja, a u okviru EUNIC-a sarađivao je i sa drugim stranim kulturnim centrima na Sajmu knjiga i na Evropskom danu jezika.

Važno mesto u radu Centra zauzima i nastava grčkog jezika koja se organizuje od marta 2009. U ponudi Centra su tečajevi od početnih do najviših nivoa, koje je do sada pohađalo više od hiljadu polaznika. Upis na tečajeve, na kojima predaju predavači sa dugogodišnjim iskustvom, održava se u septembru i februaru. Helenski fond za kulturu u Beogradu

je i ispitni centar za polaganje ispita radi sticanja međunarodno priznatih diploma o poznavanju grčkog jezika (Hellenomatheia). Ispiti se održavaju jednom godišnje, u maju, a prijave se podnose u februaru i martu.

Centar Fonda raspolaže i pozajmnom bibliotekom sa preko 3000 naslova, iz novogrčke i starogrčke književnosti, umetnosti, muzikologije, laografije i istorije. Bibliotečki fond obuhvata i dela srpskih pisaca prevedena na grčki, kao i dela grčkih pisaca prevedena na srpski jezik.

Helenski fond za kulturu je zanimljivim i raznovrsnim manifestacijama stekao brojne prijatelje i zauzeo svoje mesto u kulturnom životu prestonice.

Do 16. novembra posetioci Centra mogu da pogledaju izložbu "Georgios Papanikolau – pionir medicinskih istraživanja", o životu i radu velikog grčkog naučnika koji je svojim čuvenim Papa-testom spasio milione žena širom sveta.

Helenski fond za kulturu

Kneza Miloša 14, Beograd

Telefon: 011/36-25-206

www.hfc-belgrade.com

e-mail: info@hfc-belgrade.com

**PIRAEUS GO SMART!
PAKET TEKUĆI RAČUN**

★★★★★★★★

- Paket račun za pametan bankarski start
- Povoljni kreditni proizvodi

PIRAEUS BANK

Otvorena za Vas.

CALL CENTER 00-24
0800 000 800,
011 / 3024 077, 3024 078

www.piraeusbank.rs

stambeni krediti

gotovinski krediti

kreditni za refinansiranje

GO SMART!
za pametan start

MANJE KAMATE

Super Vero – "Samo kod nas"

Na osnovu iskustva koje u Grčkoj stičemo još od 1973. godine, kada je otvoren prvi market "Veropoulos", planski širimo i poslovanje u inostranstvu. Da bi se kompanija i dalje uspešno razvijala, neophodne su nove investicije

Kada je reč o Srbiji, u ovom trenutku celokupna pažnja kompanije "Veropoulos" usmerena je ka otvaranju novog objekta "Super Vero 6" u naselju Braće Jerković, koje planiramo za sredinu decembra. "Veropoulos", po veličini treći trgovinski lanac u Grčkoj, danas razvija poslovnu mrežu u 47 gradova u tri države. U kompaniji "Veropoulos", koja poseduje 205 maloprodajnih objekata u Grčkoj, devet u BJR Makedoniji i četiri u Srbiji, radi više od 5000 zaposlenih na različitim poslovima koji imaju jedan zajednički cilj: da svoju ponudu i usluge što bolje približe zahtevima i očekivanjima kupaca.

10 godina uspešnog poslovanja

U Srbiji uspešno poslujemo već 10 godina, tokom kojih smo se trudili da pratimo navike potrošača ali i situaciju vezanu za njihovu kupovnu moć. Trenutno se nalazimo na četiri lokacije u Beogradu:

Prva investicija u Srbiji, "Super Vero 1" na Novom Beogradu

- 2002. "Super Vero 1"
na Novom Beogradu
- 2004. "Super Vero 2"
na Konjarniku
- 2007. "Super Vero 3"
u prizemlju tržnog centra "Zira"
- 2011. "Super Vero 5"
na Voždovcu

U skladu sa svojom politikom širenja poslovne mreže, 2012. godinu završićemo otvaranjem novog marketa u beogradskom naselju Braće Jerković, "Super Vero 6", što je planirano za sredinu decembra. Tokom 2013. godine počećemo sa realizacijom novih investicija u Srbiji. Od samog dolaska na srpsko tržište 2002. godine imali smo cilj da se "Super Vero" pozicionira kao savremen lanac supermarketa koji svojim potrošačima pruža širok asortiman različitih proizvoda, među njima i grčkih, po čemu smo jedinstveni. Upravo zato naš novi slogan jeste "Super Vero – Samo kod nas".

Kvalitetna usluga, ljubazni prodavci i poseban odabir najkvalitetnijih proizvoda pomažu nam u misiji da stvaramo prijatnu atmosferu u objektima gde će naši potrošači biti zadovoljni.

"Super Vero Srbija"

Da bismo osluškivali potrebe potrošača, 2012. godine kreirali smo stranicu na popularnoj socijalnoj mreži Facebook na kojoj redovno postavljamo adekvatne sadržaje, organizujemo nagradne igre i odgovaramo na pitanja potrošača. Za samo nekoliko meseci izgradili smo mrežu od gotovo 21.000 korisnika. <http://www.facebook.com/Super.Vero.Srbija?fref=ts>

SPAJAMO TRADICIJU I INOVACIJU

Već 130 godina dosledno poštujemo vrednosti kojima spajamo ljude i mesta, ideje i sredstva, staro i novo, nudeći inovativne i kvalitetne bankarske usluge svim našim klijentima.

Ponosni smo na prošlost, kao i na ono što smo danas: pouzdana Banka, duge tradicije i moderne vizije koja će nas voditi ka novim delotvornim rešenjima za sve Vaše potrebe.

TRADICIJA INOVACIJA

ALPHA BANK

Zajedno, imamo divnu budućnost

0800 250 250, www.alphabankserbia.com

JA IMAM TALENT!

NEDELJOM, U 21.00 NA RTS1

Медијски јавни сервис Србије

► **nuspojave**

piše: Teofil Pančić

Politika „tripovanja“

Parapatriotsko zgražavanje nad izricanjem notornih činjenica zapravo je „hinjeno“, ono je neka vrsta inscenirane hysterije

Ipak su ljudi u ona vremena bili nekako skromniji; evo, Radovan Treći bio je tek *član biblioteke*, i bio je strašno ponosan na to, kao na visoko dostignuće s obzirom na sopstvenu mu neveliku ljudsku i građansku meru. Danas je to sasvim drugačije: izvesni Ivan Ivanović iz Arandelovca kanda je sasvim preskočio stadijum dugogodišnjeg stažiranja u biblioteci u svojstvu običnog člana – a i ako je članovao, izgleda da se nije isticao u pozajmljivanju knjiga – i odmah avanzovao u direktora biblioteke „Sveti Sava“ u ustaničkom Arandelovcu. A ko li ti je sad pa taj Ivanović, to jest, zašto je sve to uopšte važno?! E, taj vam je, kako bih vam rekao, neka vrsta srpskog tranzicijskog evrimena, za izradu kojeg ima i proverena formula: Radovan Treći minus humor. Za Georginu će vidimo. I još je i neki faktor u lokalnoj vlasti, sastavljenoj od sve samih vedeta i vegeta iz vlažnih koštuničarskih snova.

Osim svega ovoga, Ivanović je i predsednik nečega što se zove SNP Naši, i što je javno od nadležnih zatražilo zabranu nekih dvadesetak nevladinih i njima sličnih organizacija i udruženja, među kojima su i Centar za kulturnu dekontaminaciju, Peščanik, Inicijativa mladih za ljudska prava, Helsinški odbor, Beogradski centar za ljudska prava, Žene u crnom, Fond za humanitarno pravo... pa čak i Fondacija Egzit. Udruženje sportskih ribolovaca „Janoš Bečar Pecaroš“ iz Begeča ovaj put se izvuklo, ali ima vremena.

Ivanovića se – doduše, ne kao ličnosti nego više nekako kao pojave – sećam prilično izbliza, iz znamenite afere „zabrana promocije Peščanika u Arandelovcu“; taj je inicirao i predvodio tu stvar, uz nesebičnu logističku pomoć „veljinaca“, „obrazovaca“ i sličnih iz okoline. Bilo je to u Koštuničinoj Srbiji, u kojoj su se takvi za nešto pitali i mogli nešto da zabrane. Onda su na kojih četiri godine pomalo nestali u bespućima povijesne zbiljnosti, a sada se evo vraćaju na velika vrata. Ne samo u mučenom Arandelovcu. Što ne govori toliko o njemu koliko o „novoj“ Srbiji koju nam doneše na poklon neki od onih koji su dugo verovali da su negde na suprotnoj strani od ovakvih *ivanovića*. E, baš vi hvala, ali niste trebali! Drugi put vodite to svojoj kući!

Pa dobro, ali šta i zašto hoće taj Ivanović? Ovaj se savesni patriota opšte prakse vajka kako su narečene organizacije „prekršile Ustav Srbije“ jerbo su „priznale Kosovo“. Pa ih zato, je li, treba zabraniti, da nam ne kaljaju Ustav. Posle ćemo valjda i da ih vešamo kao veleizdajnike, šta li? Ima, što jes jes, jedna osobito pogana sorta ovdašnje inteligencije koju lako mogu da zamislim mkako uživa u javnim vešanjima, tako da ništa nije isključeno. Samo, problem je ovde od druge sorte. Kako, naime, možete „priznati Kosovo“ ako niste država, no ste pojedinac ili manje ili više neformalna i nezvanična grupa građana?! Samo država može da prizna drugu državu, ili pak da je ne prizna, odričući joj status države. Evo, zamislimo da ja izgaram od želje da „priznam Kosovo“; šta ću da uradim? Da otvorim ličnu ambasadu u Prištini?! Da raz-

menim akreditiv s nekim novinarom Koha Ditore?! To bre ima samo u Basarinoj literaturi, u kojoj onaj moron Maslač tretira samog sebe kao „međunarodno-pravni subjekt“!

Naravno, sve je to prenemaganje oko neovlašćenih „priznavanja Kosova“ puko retoričko smeće, magla i ništa. Zanimljivije je, međutim, nešto drugo. Ono za šta su „izdajnici“ zapravo optuženi jeste neka forma javno obznanjenog uverenja da Srbija naprosto više ne kontroliše Kosovo, i da ama baš sve ukazuje da ga neće kontrolisati ni ubuduće. Megjutoa, nije li to notorna činjenica, bez obzira da li neko zbog toga pati, veseli se ili je pak ravnodušan? Ako Ivanović tvrdi suprotno, spreman sam da s njim krenem pravo u Prištinu, pod uslovom da do tamo dođem legalno, a bez carinske i pasoške procedure (kao kad krenem u Kikindu, recimo) a tamo nađem na uniformisane policajce MUP-a Srbije u rutinskoj patroli po Dardaniji. I da na kiosku negde kod Bore i Ramiza kupim Politiku i platim je u dinarima. Mislim da ovo nije prezahtevno.

Šta se ovim hoće reći? Nije Ivanu Ivanoviću ili bilo kome od tog soja nepoznato bilo šta što je poznato, šta znam, Nataši Kandić. Otuda je njihovo parapatriotsko zgražavanje nad izricanjem notornih činjenica zapravo „hinjeno“, ono je neka vrsta *inscenirane hysterije*. A čemu to služi? E, ovo je važno. Svrha toga je isto što i svrha vaskolikog recentnog Ustava („Koštuničinog“, ali ni Tadić tu nikako nije nedužan; o javnim amaterima-promoterima tog Ustava, poput veselog Mihala Nikako Miše Ramača radije neću ni reći!), a koji po sebi i nije drugo do nužno zlo, apendiks njegovoj preambuli. Onoj u kojoj piše da je Kosovo u Srbiji, i basta. Čemu pak sad to služi, ako je jasno da je u raskoraku ne samo s činjenicama na terenu nego i sa iole doglednom političko-istorijskom perspektivom? Pa jašta, služi proizvodnji i održavanju **permanentnog vanrednog stanja**, eto čemu. Dokle god su okolnosti takve da je najteže stigmatizovan neko ko primećuje stvarnost oko sebe, dotle se nalazimo duboko u zoni kolektivne sociopatije, i dotle možemo govoriti o društvu kao demokratskom samo u „formalnom“ smislu, jer je nemoguće imati ozbiljnu demokratiju tamo gde, čak Ustavom zaštićen, vlada princip *magijskog mišljenja*, po kojem je moguće stvarnost ukinuti ili je promeniti u poželjnom pravcu samim neizricanjem onoga što nam ne godi, pa makar to bilo i postojanje slona u sobi, slona od kojeg više nije moguće videti ništa drugo – a obaška što je već pokrao sav porcelan po komodama.

Hoći li, dakle, „grešne“ NVO biti „zabranjene“? Neće, naravno, ali to još ne znači da je sve ovo samo *tripovanje* jednog šumadijskog marginalca, kojem su mehurići od Knjaz vode malo previše udarili u uši. Ne, stvar je i dalje potencijalno opasna, i biće takva najmanje dotle dok je noseći princip na kojem stoji društvo sa svojim poželjnim vrednostima besomučno odavanje fikciji. *Tripovanje* nije patriotizam, niti bilo kakva suvisla politika. ◀

“Spasli smo zemlju od kolapsa i bankrota, vraćamo dostojanstvo imenu Srbije u svetu, ulivamo nadu seljacima ulaganjima u poljoprivredu, zahuktali smo izgradnju auto-puteva, donosimo stabilnost energetici, zdravlju, hapsimo kriminalce, usvajamo zakone za pomoć privredi, vraćamo dugove”...

VELIMIR ILIĆ, ministar za infrastrukturu, ocenjuje prvih 100 dana vlade (B92)

Tijana Dapčević,

pevačica, na pitanje da li se kaje zbog svog učešća u rijalitetu “Farma”, kaže: “Ne kajem se i nikada se nisam zapitala što mi je to trebalo. Takav rijaliti program odličan je zbog toga što možete da uzmete pare, a da vas niko ne vidi. Pobednike takvih takmičenja nakon mesec dana svi zaborave.” (“Story”)

Branislav Raketić,

najbolji strelac na svetu u praktičnom streljaštvu, nekadašnji advokat, a danas potpukovnik policije zaposlen u Žandarmeriji, govori o sebi i sportu: “Majstor sam karatea, džudoa, padobranstva... Zanima me sve ono čime se *normalni* ljudi ne bave. Zbog toga mi nije bilo teško da se uklopim u sve ovo. Bio sam prvak države u reliju, iza sebe ostavio hiljade kilometara pređenih motorom, a sviram i flamenko gitaru. Neki to ne bi postigli ni za tri života, ali ništa od toga nije bilo obično.” O ženama i sportu: “Ovim sportom bave se i žene, lepe, uspešne, inteligentne... Jedna od reprezentativki Rusije, supruga tamošnjeg

milijonera, ima čak šestoro dece. To pokazuje koliko i kod dama *radi* adrenalin. Žene vole agresivan pristup u mnogim stvarima, sviđaju im se muškarci koji znaju šta hoće, a to je važno za svaki segment života. Na prvi pogled vidi se sve, koliko vam je taj neko bitan i koliko želite da vam bude bitan... Žene obožavaju dinamične stvari, adrenalin, pucanje, a s nama se kvalitet provoda podiže na viši nivo koji *obični* momci ne mogu da organizuju!” (“Story”)

Jelena Tomašević,

pevačica koju su mediji iz nekog razloga proglasili dvojnicom svetske dens dive Dženifer Lopez, otkriva da bi ovih dana trebalo da se sretne sa dvojnicom pošto će prisustvovati njenom koncertu u Istanbulu: “Ja nikada nisam potencirala da ličim na nju, ali ljudi zaista primećuju sličnost i meni to naravno imponuje. Sećam se da je pre nekoliko godina posle jednog editorijala prvi to javno izgovorio upravo Ognjen Amidžić!” (“Press”)

Ognjen Amidžić,

TV voditelj, putuje u Istanbul da bi napravio intervju sa Dženifer Lopez. O pripremama kaže: “O njoj inače sve znam, a kada se pre pola godine pojavila inicijativa da upravo ja uradim taj intervju, ponovo sam prevrnuo sve podatke o njoj koji postoje. Potpuno sam spreman. Uvežbavam engleski!” (“Svet”)

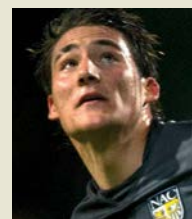
Miki Jevremović,

legenda zabavne muzike, o današnjoj popularnoj muzici kaže: “Današnje pesme su uglavnom prazne, bez suštine. Sve je kompjuterizovano i ‘plastificirano’. Nažalost, plastificirane su i mnoge face i mnoga tela. Ta nova tehnologija je otišla u drugu krajnost, sada možete da otpevate u studiju a, e, i, o, u i da vam od toga naprave pesmu kao da ste je otpevali. To je već apsolutna plastika i robotizam. Bez emocije nema muzike.” (“Večernje novosti”)

Nemanja Gudelj,

fudbaler, mladi reprezentativac Srbije i član holandske Brede, zamoljen od tamošnjih novinara da prokomentariše dešavanja u Kruševcu na meču sa Engleskom, kaže: “Englezi su preterali. U Srbiji postoji mnogo tamnoputih igrača, koji nikad nisu bili meta rasističkog napada. Naravno, uvek ima ludaka koji ispuštaju majmunske krikove, ali takvih huligana ima i u Holandiji. Homoseksualci su jedina diskriminisana grupa u Srbiji. Ako ste gej, nije preporučljivo da se sa svojim dečkom držite za ruku i šetate po Beogradu!” (“Blic”)

Ivica Dačić,

predsednik Vlade Srbije, prošle nedelje je večerao sa Hašimom Tačijem i Ketrin Ešton. Kaže da nije mnogo jeo, kako bi imao maksimalnu koncentraciju na razgovore, i otkriva da je baronesa Ešton za ovu priliku odabrala lakšu hranu: “Posluženo nam je predjelo, zatim potaž od povrća. Kao glavno jelo servirana je teletina s priložima. Ja sam pio vodu, a Tači vino. Ja ne pijem alkohol nikada, a pogotovo ga ne bih u tako važnoj situaciji konzumirao. Posle večere služen su voće i desert. Zaista ne znam šta je bilo od slatkiša na meniju, nisam ni pogledao šta služe.” (“Press”)

Josip Komljenović,

električar i muzičar, optužio pevačicu Jelenu Karleušu da mu je ukrala logo "JK" koji je, kako

tvrdi, on prvi urezbario na svo- je ručno napravljene frule: "U

martu ili u februaru 1998. taj znak je napravljen u metalu. A pošto sam radio i za Kariće četiri godine, upravo u to vreme je Sreten, otac Bojana Karića, bivšeg supruga Karleuše, do- bijao moje instrumente. Tad je Jelena došla u njihovu kuću. Najverovatnije da su oni to videli i ona je samo učinila da bude malo lepše."

Da li mu je drago što se njegov inicijal sada još bolje vidi: "Mene je sramota što je ona uzela, ako je uzela. A verujem da jeste. Odakle bi znak mogao da potekne ako je ona bila u toj kući, a gospodin Sreten je imao moje instrumente? Treći žigafon (vrsta frule, prim. ur.) koji sam ja napravio u svom životu dobio je Sreten Karić!"

Zoran Birtašević,

portparol Jelene Karleuše, na pitanje da li su ovi navodi tačni, kaže: "Jelena za svaki svoj novi projekat ima novi logotip. Logotip o kome

dotični priča je izašao za album iz 2001. godine, mnogo pre njenog prvog braka sa Karićem. Danas svako želi svoj minut slave na Jelenin račun, što se pokazalo i ovog puta!" ("Alo")

Isidora Bjelica,

"književnica i putni- ca", na pitanje da li je u današnje vreme isplativije biti novinar ili pisac, otkriva kako danas funkcioniše to

tržište: "Ni novinar, ni pisac. Ljudi brkaju biografske knjige nekih zvezda sa literaturom. Te dve stvari nemaju ozbiljnije veze i efekat isplativosti je zaista smešna kategorija. Ja sam nekada davno iz domena literature počela da odlazim u novinarske vode jer su kolumne i novinarski tekstovi donosili neke ozbiljnije honorare. Danas ste srećni ako za neki novinski tekst dobijete pri- stojnu kompenzaciju, a što se tiče književnosti, ko god vam tvrdi da isključivo živi od toga, ima veoma niske prohteve."

O suprugu, Nebojši Pajkiću: "Ja znam da je to nekima čudno, ali ja sam i po- sle 18 godina braka kao šiparica zaljubljena u mog muža. On je najpametniji, najzgodniji i najduhovitiji muškarac i svaki dan sa njim je apsolutna avantu- ra. Ovde ljudi imaju stav da jedna konzerva tunjevine ima duže dejstvo od ljubavi. To je glupost."

Verovatno i Pajkiću može nešto da se zameri: "Jedina stvar koju Nebojši ozbiljno zameram dan-danas je što se nije odlučio da ranije budemo zajedno. Život je kratak i na taj način nam je uskratio još pet godina sreće. On voli da kaže da sam ja na taj način drugim ljubavnim iskustvima obogatila svoju lite- raturu, ali meni je to nevažno. Dala bih sve te svoje knjige inspirisane drugim muškarcima za još poneki dan naše sreće!" ("Blic žena")

Kristina Radenković,

glumica i TV voditeljka, veliki je obožava- lac automobila. Na pitanje kako joj se čine srpski vozači, kaže: "Otkad sam vozila po Turskoj, shvatam da smo mi kao narod divni vozači." ("Kurir")

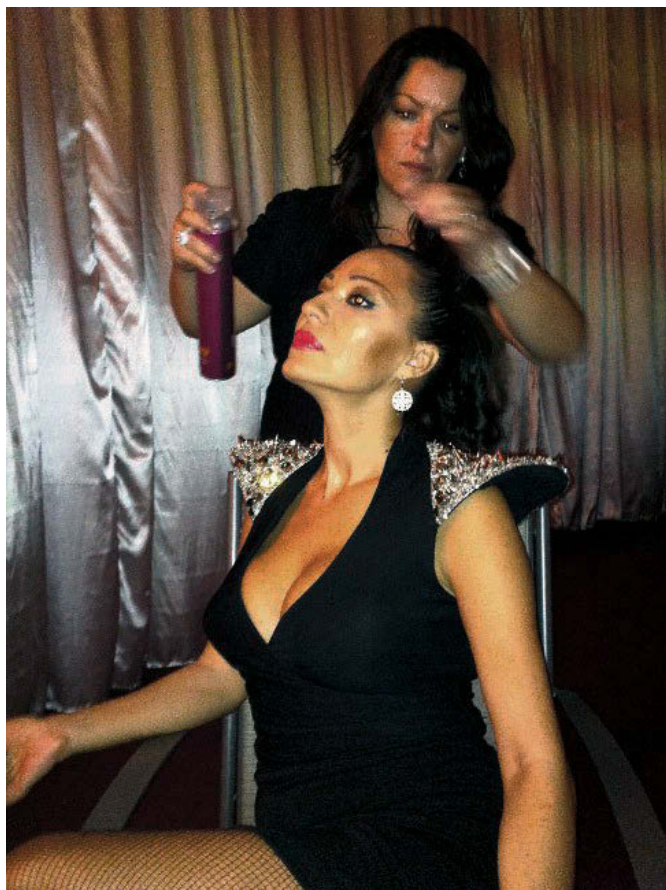

Svetlana Ražnatović,

"najveća zvezda na Balkanu", proteklog vikenda tezgari- la je u Beču, i na taj put je povel- a i novinare: "Kada nastupam u inostranstvu, uvek idem dan ranije jer ne želim da na scenu izađem umorna. Surovi sam profesionalac, neću da rizikujem da me publika čeka zbog eventualnog kašnjenja aviona."

Dok izlazi iz hotela u pratnji dva telohranitelja, diva otkriva: "Nemam specijalne rituale, najvažnije mi je da sam opuštena i odmorna. Jedino praktikujem da posle 16 časova ništa ne jedem da ne bih opterećiva- la želudac. Taša (kćerka, prim. ur.) i ja ćemo dan iskoristiti u šetnji i šopingu."

"Press": "Pesme su se nizale, a dupke puna dvorana je pevala sa njom uglas! U VIP separeima, za koje je karta koštala i do 100 evra, mogle su se videti i ugledne ličnosti iz javnog života Austrije, a šampanjac mo- et se toćio u potocima. A šta je Ceca spremila za ovu noć": "Večeras ću dva puta izaći na scenu, a uz pomoć stiliste odabrala sam dve odevne kombi- nacije. Jedva čekam susret sa publikom, to je za mene uvek neverovatan osećaj! Oni su, pored porodice i prijatelja, moj najveći životni podstrek." ("Press")

Intervju:
Ljuba Popović,
slikar

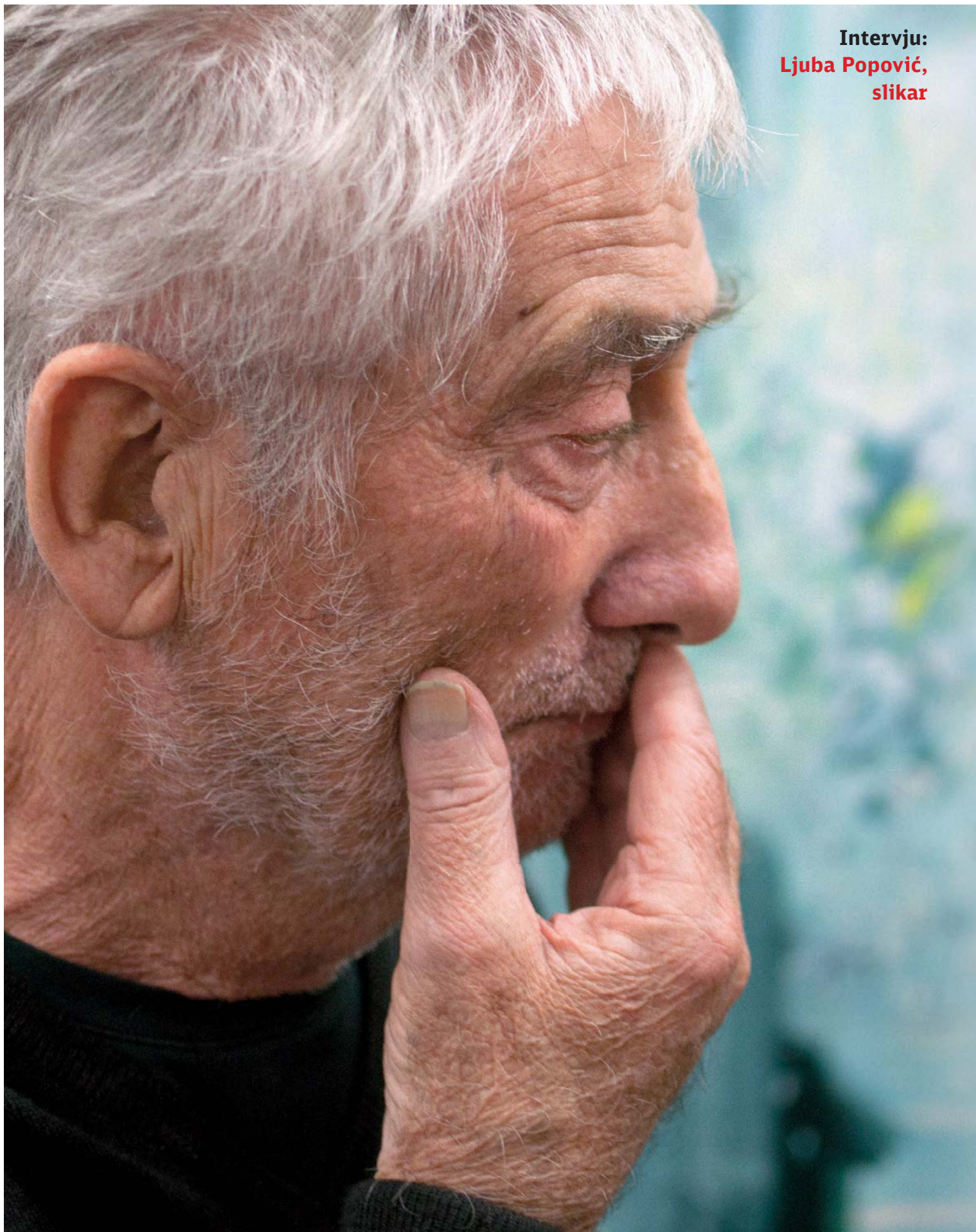

foto: Dragan Đurđević

Logika vrednosti

“Evo i rečenice koja objašnjava sve: čuveni Leo Kasteli, koji je bio otac moderne u Njujorku, kad su ga pitali da li veruje u modernu, on je rekao, ne, ja samo verujem u jake ličnosti. Nije dovoljno samo slikati”

U Modernoj galeriji Valjevo, koja je, kako kaže akademik Ljuba Popović, sa jednom stolicom i telefonom postala jedna od najprestižnijih u Srbiji, otvorena je Ljubina izložba, sa 36 slika iz kolekcije Ivana Ćurkovića, našeg poznatog sportiste i sportskog funkcionera, nekadašnjeg golmana Partizana i Sent Etjena i viteza Legije časti. Bila je to prilika da sa akademikom Popovićem, koji je skoro 50 godina u Parizu, progovorimo o kolekcionarstvu, slikarstvu, kulturi i kulturnoj politici, pa i politici...

“VREME”: U vašem tekstu, u katalogu izložbe, kažete da niste odgonetnuli kolekcionara Ivana Ćurkovića, koga ste svrstali u familiju iskrenih ljubitelja umetnosti?

LJUBA POPOVIĆ: Njegovo kolekcionarstvo je za mene enigma, on nije čovek koji se time bavi kao zanatom. Kad je prvi put došao kod mene u atelje, početkom devedesetih, gledao je slike i otišao. Posle nedelju dana zove telefonom i kaže, ona slika desno u ćošku, ne mogu da je se otarasim, mogu li da je kupim. To je bila slika *Kapija*, veliki format, posvećena Frederiku Polu, piscu SF romana. Mislio sam da se radi o trenutnoj zabludlosti, ali je Ivan, malo-pomalo, oformio pravu kolekciju od 36 mojih slika, i to sa prefinjenim ukusom, što je bilo teško očekivati od jednog sportiste, makar on bio i prvoklasan. Ali suština njegove motivacije za sakupljanje slika, i to baš mojih, jer ja sam na kolekcionarstvo uvek gledao kao na blagi oblik ludila, za mene je i dalje bila nerazumljiva, tu iracionalnost ne objašnjava ni njegova rečenica koju mi je više puta ponavljao: “Šta si mi to uradio!”

U mojim slikama su zapletene tajne koje su i meni nedokučive. To što se na platnu odvija, pred mojim očima, često mi izgleda kao rezultat neke više volje, s kojom mi je teško da se

sporazumem. I samo u onim srećnim trenucima, kad mi se čini da smo progovorili istim jezikom, samo onda uspeva mi da poverujem da to natezanje sa opskurnim slikama ima nekog smisla. Nije to za normalne ljude. Ponekad se, takođe, pitam koja je to vrsta ljudi kojima te slike zaista nešto znače.

Ćurković je poznatiji u Francuskoj nego ovde, i njegov odnos prema slikarstvu je dosta delikatan. Mi smo se našli u nekim temama, on je čovek čelične volje, korektan, pravi gospodin, i meni imponuje što kupuje moje slike. Svojevremeno smo u Parizu pošli taksijem na ručak, kad smo stigli pred restoran, pitam taksistu koliko to košta, on se okrene i kaže, gospodine, ja kad vozim najboljeg golmana svih vremena u Francuskoj, to se ne plaća. Ja padam na takve scene.

Jednom me zvao na neku proslavu Partizana, koja je bila u Narodnom pozorištu, da i ja nešto kažem. Šta da kažem, ne bavim se ni Partizanom ni Zvezdom. Izađem na binu i kažem da sam ja partizanovac od 1942. tajac, misle ljudi posenilio. Kod naše kuće u Valjevu čuveni Boba Mihailović je trenirao fudbal, mi deca smo mu dohvatili loptu, gledali smo ga kao ikonu. Kad sam došao u Beograd, Boba je igrao za Partizan, pa je normalno da navijam za Partizan od 1942.

U toj kolekciji su, kako kažete, i neka vaša najbolja platna?

Tu ima nekoliko mojih jako značajnih slika, pomenuta *Kapija*, pa *Put u zamak* posvećena Kafki, tu je i slika *Mesto oplođenja*, serija “Ostrvo glava”, koja je vrlo čudna. Sad će biti 50 godina kako sam u Parizu, i moram da kažem da ja ne prodajem svakom sliku, ali strašno poštujem ljude koji ih kupuju. Važno mi je da slike do kojih mi je stalo odlaze u prave ruke. Ja nemam neku produkciju, i uvek želim

da znam ko su ti ljudi, da bi slike otišle na pravo mesto. Kad god iz mase vlasnika pokušavam da izdvojim one koji su iskreno i intimno vezani za moje slike, nameće mi se zaključak da su to neobični, originalni, čak bizarni tipovi. Ta njihova neobičnost izgleda da je na istoj talasnoj dužini sa vibracijom mojih slika. Između njih se uspostavlja nekakav nemušti dijalog, koji isključuje i mene, i sve ostalo što je vezano za moje realno postojanje.

Čovek koji je najviše kupovao moje slike je direktor vode “Perije”, koji mi je napravio internacionalnu kotu. On je to kupovao 70-ih godina, kad je izašla moja prva monografija, koju je napisao Rene Solije, to je prva monografija jednog Srbina u svetu. Tada je Žan Davre ušao u galeriju u kojoj su bile moje slike, i rekao: Kad se završi izložba, pošaljite slike i račun. To je van pameti, ali je tako. On je imao ogromnu kolekciju, kupovao je i Dadu Đurića, Dalija, naslednici su se kasnije raskusurali sa tim nasleđem.

Meni je drago što je ova Ćurkovićeva kolekcija došla u Valjevo, jer ova izložba nije mogla da bude ni u Beogradu, ni u Kragujevcu, to je neki moj lokalpatriotizam. A to je i dug nekolicini ljudi koji su posvećeni ovoj galeriji, u prvom redu direktoru galerije Dušanu Jovanoviću, koji fenomenalno radi svoj posao. U ovoj galeriji sve mora da bude vrhunski, ja o tome strogo vodim računa.

U katalogu izložbe je i tekst Nikole Kusovca o kolekcionarstvu na ovim prostorima, početkom prošlog veka država je otkupljivala kompletne izložbe, bilo je toga i u socijalističko vreme...

U doba kralja Aleksandra država je bila u mnogo čemu sređena, da kažem da je Aleksandar često doručkovao sa Meštrovićem, koji je tada radio mauzolej na Avali. Otkupljivala

KOLEKCIONAR I SLIKAR:
Ivan Ćurković i Ljuba Popović u
Modernoj galeriji Valjevo
foto: Dušan Jovanović

**SLIKE IZ KOLEKCIJE
IVANA ĆURKOVIĆA:**
*Put u zamak (desno) i
Kapija (desno dole)*

je država, ali je bilo i drugih kolekcionara, zahvaljujući čemu su naši muzeji bogati. Posle raspada Jugoslavije i u Srbiji su se javili ljudi koji imaju pare, slike se kupuju iz raznih razloga, novi kolekcionari kupuju Tikala, Voju Stanića, Dunjića, Dolovačkog, mene, Veličkovića... Ono što ne valja je što su i tu atmosferu zatrovali razni moderni performansi, što su popustili standardi kvaliteta.

Da li je potrebno da se država pojavljuje na tržištu, da uspostavlja standarde, stvara kulturnu baštinu?

Kako ja vidim, tu ima Ministarstvo kulture, sad zavisi ko je ministar, Lečić je davao za pozorište, Voja Brajović isto, ovaj sad ne znam...

Ovaj sad ministar kulture ima muzej automobila!

Onda će taj automobile da finansira. U moje vreme imali smo nekoliko jakih ličnosti, Aleksu Čelebonovića, Bihalji Merina, Žiku Bogdanovića... oni su znali šta je slikarstvo. Zahvaljujući Čelebonoviću ja sam kupio prvu furu, jer mi je kupio sliku za Muzej savremene umetnosti. Dekadencija je u neku ruku došla kad je država prestala da kupuje, a i kad kupuje, kupuje nusproizvod, popustila je kritika, štampa, nema kriterijuma, država nije mecen, danas su mecene tajkuni...

Prave vrednosti su sve dalje, kao da smo prihvatili KGB sistem, sve je Kratko, Glupo i Besadržajno, došlo dotle da je i Dobrica "teška literatura", brzina se nakalemila na prizemnost...

Kad ste pomenuli Dobricu, morate i mene, mi smo malo dinosaurusi... Postoji tu neki jaz

između nas i ove generacije, meni su predavali majstori, ta akademija je gajila zanat. Mi smo otišli, nove generacije su dobile nove profesore, oni gaje ljude po svojim standardima. Ali nema da se tu nešto stvara. A Beograd je stvaralačka teritorija, na kojoj, na nesreću, stvaraoči teško mogu da opstanu. Promaja koja je napravljena sa svetskim slikarstvom nije naša. Pazite, ja ne govorim nacionalno, ja sam optužen kao čovek koji ne slika ništa srpsko, kažu, na onim Ljubinim slikama nema ništa srpsko. Nije slikarstvo da bude srpsko slikarstvo, slikarstvo je univerzalna priča. Ali postoji kreativni duh koji obitava na našoj teritoriji, on se ogleda i u filmu, književnosti. To je moglo da izađe iz zemlje, i pokaže nešto što je drugačije od svetskog. Ima tu kreativnih ljudi. Šteta je da se na to kaleme kojekakve fekalije koje dolaze iz inostranstva. Tu bi država, kad bi imala prosvetnog čoveka, mogla nešto da uradi.

U svoje vreme Milovan Đilas je, na nekom sastanku, rekao Titu da bi trebalo napraviti majstorske radionice, ovaj pitao kome, a Đilas je rekao Milu Milunoviću, Marku Čelebonoviću, Đorđu Andrejeviću... I oni su napravili pet majstorskih radionica, svi su imali ogromne ateljee, učenike... Prosveteni političar bi mogao mnoge stvari, recimo da ode na Kalemegdan, pogleda Paviljon Cvijete Zuzorić, to je jedan od najlepših paviljona u Evropi, ali je došla neka budala, stavila neke drvene skalamerije i uništila taj prostor... U tom duhu bi trebalo učiniti napore, da prorade neke stvari...

Možda bude te prosvetnosti, na čelo je došao čovek koji kaže da će prema svetu biti

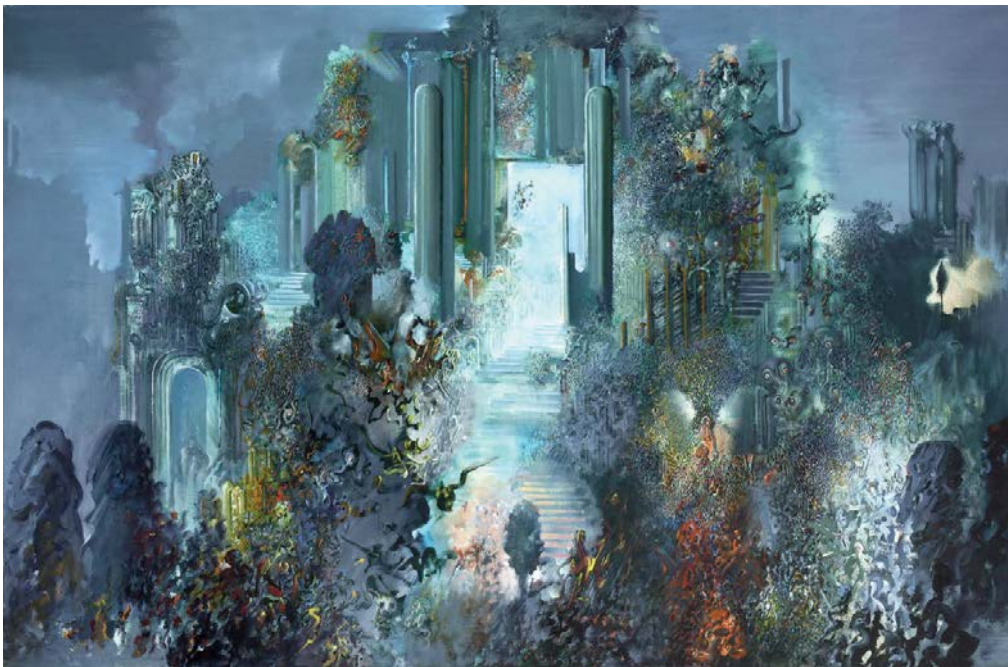
Miloš, a u Srbiji Karađorđe. Predsednik države je u najboljim godinama postao master ekonomista, kao da na ličnom primeru promovise geslo da treba učiti, učiti i samo učiti!

Da. Ja sam čovek koga mnogi pokušavaju da privuku u svoje tabore, ali sam uvek to eskivirao, jer smatram da su slikari posebna kasta. Posebno jer sebe ne smatram umetnikom, nego majstorom svog posla, a da li sam umetnik, neka odluči istorija.

Pošto ste često znali da komentarišete i političke prilike, bez sugestija, kakvo je vaše mišljenje o promeni vlasti u Srbiji?

Iskreno da kažem, smatram da smo sa Tadićem došli do dna, do kraja, sa ovom novom vlašću smo ispod tog dna. Nemam ništa protiv ljudi na vlasti, kao što nisam imao ništa ni protiv prethodnih, ali oni nemaju tim, nemaju ljude. Svojevremeno mi je Koča Popović objašnjavao šta je vlast, ako neko hoće da vodi državu, on mora da ima tim. Ne možeš ti da treniraš majmune, i da igraš fudbal. Ako hoćeš dobar tim, trebaju ti dobri igrači.

Da li ovi sad imaju snage i umeća za nešto, to ne verujem. Recimo, za mojih 50 godina u Parizu promenilo se ne znam koliko ambasadora. Samo su dva valjala, jedan je bio Ivo Vojvoda, upoznao me sa Dalijem, učinio puno za moju reputaciju. Posle su se razni ređali, došao je Bataković, video sam da je to čovek posvećen svojoj zemlji. I sad su tog čoveka smenili. Zašto nas u Parizu nisu pitali da li je taj čovek nešto vredio ili nije. Kako hrvatski ambasador, i kod njih se menja vlast, može da ima tri mandata? Ja tu odluku sa Batakovićem ne

razumem, i ne priznajem. Ja priznajem logiku vrednosti, a Bataković je dosta uradio.

Političku vlast cenim po njenom odnosu prema kulturi, i tu se priča završava, jer kultura je jedina vrednost jednog naroda!

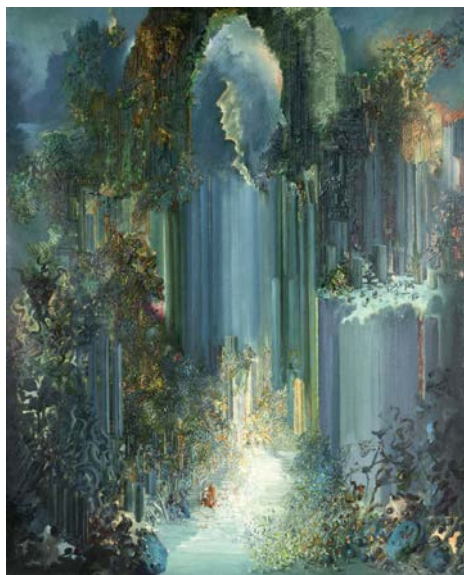
U prethodnom intervjuu, pre dve godine i nešto, rekli ste nam da radite sliku – testament.

Izgubio sam strašnu energiju radeći tu sliku, više od dva meseca samo trake, bio sam načisto paf. Završio sam je pre letovanja, a radio sam je preko tri godine. Oduzela mi je strašnu energiju, ne samo duhovnu, nego i fizičku, trebalo se pentrati po slici sa tolikim dimenzijama.

To je velika, ogromna slika, 2,6 puta 4 metra, sada je u jednom zamku u Normandiji, kod gospodina Mišela Puksa, koji je vlasnik zamka iz 17. veka. Slika ima naziv *Ima li života posle smrti*, to su neke figure koje lete u crnom, zadovoljan sam njom, ona je sada u ogromnom prostoru, i novi vlasnik je oduševljen. Ta slika je imala dosta transformacija, u početku je bila neka apokalipsa, pa dolazak antihrista, tako se i zvala jedno vreme, onda je polako slika uzimala svoje tokove, počela meni da diktira više nego ja slici. Jer kad slika odmakne, ona počne da nameće neke svoje zakone. To je čudo, kad ti slika traži da od nje napraviš nešto što nije ono što ti hoćeš.

Vaše slikarstvo se još tumači, kažu da je ono olako okarakterisano kao fantastično, da je daleko složenije?

Nadrealizam je zatvoreni krug koji je osnovao Breton. Mada sam od modernog slikarstva jedino to gledao, nisam se bavio nadrealizmom.

Nadrealizam je istorija, a ja živim u sadašnjem svetu, i kao sunder upijam taj svet, zato na mojim slikama nema nadrealizma, u smislu istorije, nego ima problema rađanja i umiranja. Mene zanima čovek, njegov opstanak, koliko njegov život ima smisla, to je moja opsesija, premda sam skretao i u erotizam, nisam imao ograničenje šta treba da slikam.

Ja, recimo, nisam mislio da ću prodavati slike. Kad sam bio student, izložio sam sliku *Rađanje idiota*, sa Oljom, Miljušem, ušao je čovek sa štakama, u pratnji mlađeg, i prišao mojoj slici. Mlađi čovek je rekao da je to gospodin Melhior, danski ambasador, da bi kupio sliku. Sa prijateljem sam odneo sliku u kabinet, kad mi je ambasador dao koverat sa parama, to je za mene bio šok.

Ima još medialaca, jeste li u kontaktu?

Mediala je nadrealistički, zatvoren krug, koji je sa smrću Šejke završen. Sve što je urađeno posle toga ne spada u Medialu. Uostalom, uglavnom svi su i pomrli, Šejka, Siniša Vuković, Olja... Ostao je Miro Glavurtić, može se reći da sam i ja tu, Uroš Tošković je negde u Crnoj Gori. Mediala je imala svoju svetlost, to su bili obrazovani ljudi...

Po interesovanjima ste renesansan čovek?

Kod mene postoji ta želja za saznanjem, mogu da se pohvalim da imam konjsku memoriju, sećam se događaja iz 1938, kad sam imao četiri godine. To je stručna memorija, filmska memorija, memorija literature, memorija stripa, to je kod mene kao kompjuter. To nema mnogo veze sa slikarstvom, ali u svetu slikarstva se ne uspeva samo slikama, nego i harizmom znanja i poznavanja raznih oblasti. Ne bih ja dobio nikakvo ime samo sa svojim slikarstvom. Kad sam otišao u Pariz bio sam 1000 puta prepotentniji nego sad, moj prvi galerista, Marsel Zerbib, tražio je da promenim ime, jer Ljuba ne može da se izgovori na francuskom. Odgovorio sam mu da ne dolazi u obzir, naučiće da ga izgovaraju kako treba.

Ili, kad mi je isti taj Zerbib dao veliku novčanicu od 500 franaka, kao naknadu za šest slika, isplaćivalo se mesečno. Kad mi je dao novčanicu, pita me, pošto sam ja Balkanac, možete li da mi date garanciju da je to umetnost. Ja mu odgovorim da će to proceniti istorija, i krenem ka izlazu, ali izvadim onu veliku novčanicu i vratim se, pitam ga, može li novčanica da se iskopira, kaže da ne može, e pa ne mogu ni moje slike, to vam je garancija, kažem mu.

Evo i rečenice koja objašnjava sve: čuveni Leo Kasteli, koji je bio bog otac moderne u Njujorku, kad su ga pitali, da li veruje u modernu, on je rekao, ne, ja samo verujem u jake ličnosti. Nije dovoljno samo slikati, čovek mora da ima svoju "priču".

Znači, sad ste u "paf", odmarajućoj fazi?

I "paf" zna da prija, skoro sam čitao knjigu *Tajanstveni plamen kraljice Loane*, od Eka, koju sam dobio na poklon, i tu sam naišao na rečenicu koja je toliko moja: taj lik ne žali što će da umre, ali strašno žali šta će biti sa njegovom bibliotekom. Ni meni nije žao da odapnem, nego mi je strašan pojam kome će da idu sve te knjige i stripovi.

I slike?

Dobro, slika nema, samo tri-četiri slike su kod mene.

◀
Dragan Todorović

Narodna muzika: **Pet najvećih srpskih pevača**

Koliko toga stane u jedan

U poslednje vreme nekako sve što drži do sebe zavolelo je intimno jedan nekada prezreni muzički žanr i one koji ga nose – njegove pevače.

Pred vama je jedan izbor pet najboljih pevača narodne muzike iz Srbije

Možda je u svemu bilo malo ironije, malo nečeg obranaškog, kao i negdašnjeg osjećaja superiornosti (pogrešne). Ali dešava se to već neko vrijeme: rokeri i uopće “poštena inteligencija” koja pamti život u SFRJ, sve češće zbunjeno i s oprezom priznaju: “Znaš oni narodnjaci što smo im se smijali onda – danas kad ih slušaš, čuješ, to je bilo stvarno odlično”. Prošlih godina, nekako sve što drži do sebe zavoljelo je intimno jedan nekad prezreni žanr i one koji ga nose – njegove pjevače (o misteriju instrumentalista i orkestrara toga doba treba posebno), interprete iz Srbije, Bosne i Hercegovine i Makedonije.

Iako je cijeli krug sapet mnogim vezama, svaka od sredina ima svoje naročitosti dakako. Pjevači iz Srbije u cijelom tom prevrednovanju izdvajaju se po nečemu: geografija, prošlost i kultura uslovile su takve razlike među krajevima – i iz toga razlike u muzičkom izrazu – kakve se na ovom nekad zajedničkom prostoru teško drugdje mogu naći. Zato, od Vranja do Vojvodine, uslovljeni time, mogli su nicati valjda jedino isto takvi pjevači. U gradovima, kao krajnjoj točki gdje se bruse osobnosti – u kafanama, odakle je većina došla ili se kalila, ali i u teatru,

na koncertima i tonskim studijima, razvijali su stilove, svaki svoj vlastiti, po talentu, ličnim historijama i ambiciji.

Od najstarijih, zaboravljenih, imena kao što su Mijat Mijatović, Milan Timotić – koji živi kod publike (iako još uvijek bez imena!) samo zahvaljujući Šijanu, preko operetske Teodore Arsenović i Bore Janjića – “one-man orchestra” sevdaha i srbijanskih pjesama ali i Paljetkove *Adio Mare* – do legendarne Sofke Nikolić. Pa ratni i poslijeratni pjevači, impresivna Danica Obrenić, “kosovski misterij” Mare Đorđević, Anđelija Milić, i ovi koje pamtim i znamo od televizijskog doba – Tozovac, Lepa Lukić, Staniša Stošić, Vasilija Radojčić, Cune, Toma i Džej. Kod temeljitog slušanja, ne može se čovjek odlučiti čime začuđuju više: brojem, osobnošću, vrsnošću, razlikama, ili svojom divnom, trajno tajnovitom ostavštinom.

Teško bi ih otud bilo svesti na jednu listu, “vertikalno”, umjesto sveobuhvatnije, u širinu, gdje bi se imena granala iz jednog debla, organski i u harmoniji. Zato, umjesto toga, pet priča koje se odvajaju po tome što ne liče na druge, ni ljudski ni muzički, na razini koja je najvažnija uostalom.

Sofka Nikolić

Fascinirali smo se tolike godine mitovima od drugdje. Nešvil, Gatri, bluzeri, rokeri i sve tako, ne znajući da smo ovdje pod nosom imali bolje priče. Životopis koji poput Velsovog filma *F for fake*, čitamo kao izmišljen, kao film o lažnoj prošlosti koja zvuči potpuno stvarno.

Sofka Nikolić bila je najveća kafanska pjevačica stare Jugoslavije. Iz mraka Bijeljine i Zvornika (interesantno, kao i Ljilja Petrović pola vijeka kasnije), s brojgelovskih vašara i mulja kafana, njena biografija počinje odlaskom u Mostar, gdje njen graničarski sevdah, kao i svaka pojava s granice, van centra, zvuči drugačije. Tu je pjevala “Eminu” – Šantiću samom.

Dvadesete su godine, kad kraljevina SHS živi prvo desetljeće, svoj prvi modernitet, gdje novi

industrijalci nose halbcilindre, voze uvezene limuzine i gdje galopira progres, kao u Krležinom eseju o Beogradu, kao u Andrićevoj *Gospodici*. A u Sarajevu Sofki na noge dolaze historijski mrtvaci, andrićevski age i begovi, pojave tragično anakrone, preživjele, da ih ona dotuče i opjeva im njihov vlastiti kraj. Iz Sarajeva u Beograd, na Skadarliju: Sofka pjeva i druguje s Nušićem (koji “nikad ne ponavlja štos”), sa sirotim Tinom i Krklecom, s čičom Ilijom Stanojevićem i Rašom Plaovićem. Žena pristigla iz diluvijalnog blata, u dvadeset i nekoj kupuje vilu na Topčideru u kojoj goste dočekuje služavka i uniformirani personal.

Zovu je u Berlin i Pariz, još samo kratko glavni grad svijeta u dobu o kojem danas gledamo

ljudski glas

bezbrojne pastiše: Hemingvejev *Pokretni praznik*, Ficdžerald i Zelda, Džojls, Pikaso, Modigliani, svi su tu.

I Džozefina Bejker – kojoj, muški slinavo, tepaju “Crna Perla”, “Kreolska Boginja” – jezik skoro da se raspada od hiperbola. Amerikanka je dirnuta Sofkinim pjevanjem i neobičnim, kao s druge planete dalekim harmonijama i savijanjima nota. A Sofka možda prepoznaje u njoj nešto drugo – iza tih ulaštenih, a zapravo rasističkih, stereotipa, možda nekog svog.

Što god bilo, te snimke danas kad se slušaju, zapanjujuće su: neustrašivost, silina, beskrajni humor u tonu, ništa što bi bilo ukočeno i iskompleksirano, samo energija preživljavanja, zaigranost i opijenost. I katastrofična crna radost koja naravno ne može potrajati, ona ista anarhična, paganska što ide od arhajskog doba do scena Saše Petrovića i Kusturice, dionizijsko ludovanje što uvijek stoji u najdirektnijoj vezi s kaznom, žrtvovanjem i tragedijom.

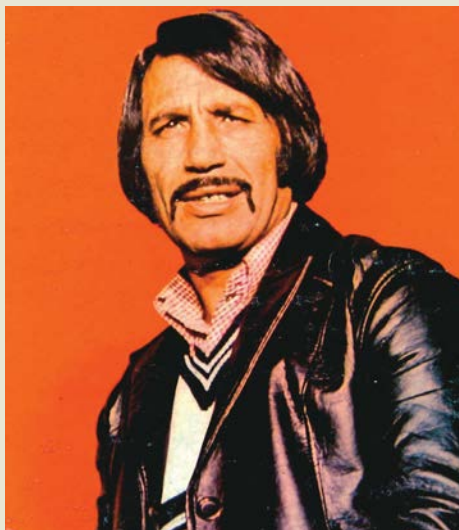
Nakon takve tragedije, Sofka se povlači – za razliku od današnjih povlačenja, uistinu. I ne pjeva više.

1968. ostarjela Džozefina Bejker dolazi u Beograd i sreće se sa Sofkom Nikolić. Kako čudan, dirljiv moment: kad je sve prošlo, nalaze se dvije žene, sada u kasnim godinama, bez negdašnje snage, sa svime što su prošle. Ne znaju jezik jedna druge, ali se u svemu razumiju.

Šaban Bajramović

Ako se Šaban Bajramović na jednu riječ može svesti, to bi bila – sloboda. Nije to kliše o Ciganima i romantizacije o životu na rubu društva. Nego evo, ako čovjek samo pomisli na neke osnovne stvari u načinu života većine pa uporedi.

Šaban po rođenju, porijeklu, ličnoj historiji i psihologiji – nije se morao pridržavati apsolutno ničega čega se svi mi ostali moramo. Jače još – nije morao ništa. Nije morao razmišljati o pristojnosti, o dobrom ponašanju, o građanskim navadama, o poslu i odnosima i hijerarhiji – njega kao da su nosili jedino nagoni. Ljudski, kulturni, uže – supkulturni i et-

nički, i oni što su mu dati, s čim se rodio – umjetnički. Upravo tako – Šaban Bajramović bio je rođeni umjetnik. Sad, je li dijelove pjesama čuo drugdje, posudio, uzeo, “zapalio” pa ih slagao i pamtio (jer nije pisao!), učio i objašnjavao muzikantima, sve to nije važno. Taj prvi, početni fokus, nevidljivi stub, centar u njemu koji se zove inspiracija i potreba za stvaranjem, nesumnjiv je i van razgovora.

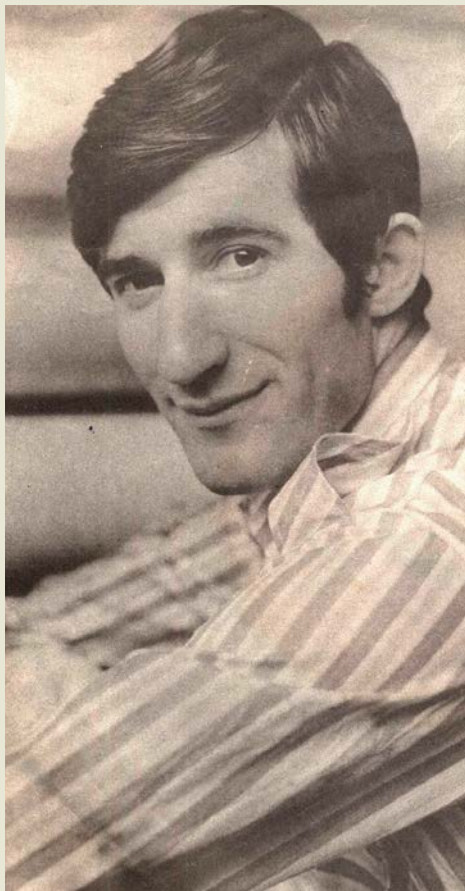
A onda je dolazio taj njegov ton neshvatljivi, i izvedba. U generaciji pjevača kojoj je najprije bilo do decentnosti i mjere, svaki je gledao da izvede melodijsku liniju što preciznije, sa što manje skokova, bez suvišnih vibrata i zavijačke “trešnje” note. Šaban pak, ciganski plačno, igrao se frazama kao mađioničar maramama. Kretao poslije

prve dobe, završavao iza dužine fraze i na neočekivanu notu, potezao visoko gore, bez force i dernjanja, improvizirao bez riječi, glasovima. Intonacija – apsolutno savršenstvo, kao onaj “lock-on” uređaj u modernih borbenih aviona, što fiksira metu pred sobom, Šaban ne zna za falš. Na ovo, prelazio je – što je dugo bilo ravno tabuu ili bar nepristojnosti – iz čistog tona na početku ili na kraju fraze u pjevanje iz grla, grebući glasnice da izrazi očaj. Za muku nije dovoljno čisto pjevanje. A iza one obavezne ciganske glume u tonu, bila je nepoznata, neobjašnjiva muka nedostupna većini od nas.

Kao stil djeluje nekako poznato, od drugdje: jest, ali za taj stil, koji kod nas u tradiciji nije postojao, Šaban nikada nije čuo. Do kasnih godina i usporedbi koje bi došle do njega, za koje pak nije mario – nije znao šta je džez ili bluz, a kamoli da bi ta stilistička svojstva primijenio. Nije mu trebalo – on je sam, svojim genijem, došao do njih. A učinio ih samo njegovim.

Neuobičajeno: što je bio stariji, zvučao je bolje. Glas mu je postajao tanji, mekši, “farba” sve bogatija, izraženija, a tehnika komplikiranija. I nekako sve je izvodio laganije, kao bez naročitog truda.

K tome, tko zna odakle i kako, smišljao je – ili uzimao, koga briga – melodijske linije i sastavljao ih na svome jeziku, fantastično podatnom romskom, na kojem što se god otpjeva i kaže zvuči jednako komično i poetski. Sastavljao je, kažu, pjesme tako što je hodao praznom prugom. Kakva slika: Šaban odmiče u suprotnom smjeru od nas i, bez pare u džepu, smišlja “Pitao sam malog puža” ili “Sila kale bal”. Na pruži je iz svih važnih razloga: simbol, pokreta, putovanja, nemogućnosti da se sjedi na jednom mjestu – to ne treba ni objašnjavati. Ali ona je izazivanje sudbine, ozbiljno se stvara naravno samo u kontrastu s nestankom.

Toma Zdravković

Ako u jednom djelu i biografiji kod nas ima ikakve posmrtna "zadovoljštine" i priznanja, onda je to u slučaju Tome Zdravkovića. Nikome tako ne raste ugled kako prolazi vrijeme, moralo je valjda proći toliko godina da se vidi koliko je to naročita figura: jedini i pjevač i autor inovacija u novoj gradskoj narodnoj muzici, rekli bismo danas "singer-songwriter", starinskije šansonjer – kad nemamo već ni za jedno naše riječi. U njegovoj личности sve je na jednom mjestu, kao vojska od jednog čovjeka – on piše, tako što miješa stilove, najbliže i one strane. Španjolske pjesme, šansonu, Neta King Kola, Aznavura, divnog Enrika Masijasa – sve mu to odgovara ukusu i duši; piše stihove i muziku, izvodi ih, pjeva i – najteže – živi ih.

Autorski, Toma je sve fascinantniji. Uspijevalo mu je da izrazi najograničenijom stilistikom točno što je htio. Sve te pjesme koje se čine

pretjeranim u izrazu, zvone tako intimno da poništavaju hiperbole. Najljepše: znao je doknuti pretjeranosti, a s njima i konvencije – rimu naprimjer, fenomenalnim instinktom dobijajući ponekad dupli umjetnički učinak: "nemam nemam sreće, nigde ništa, ostao sam sam/ostao sam sam, suzo vrela, tugo golema" – samo nabranje, kao u narodnoj tužbalici, nema rime, nema jednakog metra, nema metafore, kao da subjekt sam, i onaj koji pjeva i koji tuguje, nema više snage da misli o formi.

To međutim košta. Garant takve uvjerljivosti – pjevač-jednako-otpjevano – bio je onakav život i svijet. Kao provincijski restoran na rijeci, sa stolovima na terasi i vrbama koje padaju po njoj: iza tankog sloja užitka kroz kratki zaborav, istinski čemer, obezglavljenost, beznađe i jad. A to, kanibalski, izgleda najviše volimo.

ispadaju kao cekini iz laloškog kaputa. I dobro da je tako.

Nekako, kad se pogleda, Zvonko Bogdan čuvao nas je i čuva od balkanske pomahnitalosti. Mjera, uvijek mjera, diskrecija, usporenost, nevikanje, melankolija mađarskih progresija umekšanih slavenskim elementom i njegove pjesme i mirni glas u tonalitetu govora, s uvijek jednakim vibratom nad zujem tamburica u pozadini – sve to donosi tako potreban smiraj i širinu, panonsku dakako.

"Nakon svega, preživjet će mirni", kao da njegova muzika kaže. I mudri. O Zvonku Bogdanu možda zato ne bi trebalo pisati mnogo sada, nego namjerno šutjeti jednim gotovo magijskim ritualom: ako samo uzmemo u obzir sasvim recentan (što se zaboravlja) standard "Ko te ima taj te nema", kao i način kako je u trenu posvojio Bajaginu i Lošinu divnu "Ti se

foto: A. Andić

Zvonko Bogdan

Kod Tome sve je bilo otvoreno, razdrljene košulje i duše, sve na stolu (doslovno!). Kod Zvonka Bogdana stvar kao da je obrnuta. Tu je toliko uzdržanosti da se misteriozniji dio jedva i nekako nelagodno pojavljuje, sitne tajnosti, autorske, identitetske,

nećeš vratiti" – on je jedini, čini se, pred kojim ako bude sreće i pameti stoji još domašaja. Zato treba odaslati negdje gore, "u zrak", sve dobre energije i poželjeti mu sasvim ozbiljno i konkretno: figuru domaćeg Rika Rubina koji će u dlaku jednakim produkcijskim metodom posljednjih šest albuma Džonija Keša napraviti isto, bez da razmišlja sekunde dalje. Još

konkretnije: ima već gotova špranca ili tri matrica – Balaševićeva ploča “Naposletku”. Kompletan, od prve do zadnje pjesme, i aranžmanski i senzibilitetom već u pomisli, legla bi Zvonku kao komotan šešir. Ma da je samo otpjeva još jednom na svoj način, dobili bismo jednu od onih rijetkih stvari gdje je baš sve na mjestu, tačno kako treba.

Budućnost bi naime još uvijek mogla biti Zvonkova.

Predrag Gojković Cune

Cune je neprimjetno donio dvije stvari u narodnu pjesmu, dvije inovacije. Počeo je kao gradski “*kruner*” – kako kažu Amerikanci neprevodivo – pjevač tihog stila, balader, kao Sinatra i Din Martin, a ujedno jedan od naših “Meksikanaca” (singl Halisko), pjevač, kratko, “zabavne” muzike. Kad je počeo snimati starogradske pjesme i romanse a onda i čiste narodne pjesme, srbijanske, vojvođanske, makedonske, sevdalinke, prastare i novonapisane – prenio je stil toga prvog, zapadnog stila u folklornu pjesmaricu. Rezultat, sad kad se čuje pogotovo, zadivljujući je.

Druga stvar: Cune je možda prvi koji je shvatio Sinatrinu i Krozbičevu lekciju – da su mikrofon i studio također *instrumenti* i to vrlo zeznuti, koji se mogu manipulirati u vlastitu korist, no koji znaju prevariti i biti neprijatelji izvođača.

To mu je bilo nužno: pjevač zapravo ograničenog volumena, ali vjerovatno najbolje tehnike od svih, s potpunom kontrolom glasa. Ako se slušalac koncentrira malo da zapazi gdje Cune uzima zrak u muzičkim frazama, čut će lako kako je disanje Cunetovo, kao u trubača.

Impresivno je i kako je kao bariton rješavao visoke dionice, falsetom, iz divne dubine, vodene i hladne kao izvor, u visok, topliji ton. Neke od najljepših izvedbi šumadijskih pjesama, Cunetovog kraja, ili pak zahtjevnju, titravu “Pšeničice sitno sjeme”, obogatio je tim prelazima između oktava, iz niskog, zaobljenog u tanke i tanani zvuk, gdje se ton umjesto iz otvorenih glasniha žica dobija “sužavanjem”, tako da im samo krajevi vibriraju. Cune je tu tehniku

– jedino kod nas uvijek nekako nedoličnu, ismijavanu, nemušku – učinio prihvatljivijom, ili još ljepše, tako da je rijetko tko i primjećuje.

Ipak: kao svi veliki izvođači, da bi postali takvima, otpjevano mora nadrastiti samo sebe, mora zahvatiti više od namjere. Jednom pjesmom Cune je uhvatio nešto istinski misteriozno, nerješivo i predskazujuće.

Nije čudo da je baš on taj: ako ne želimo biti filistri, kao pojava, u tom velikom teatru gdje je, elizabetanski, “svijet pozornica a ljudi samo glumci”, Cune u svojoj ulozi djeluje čak malo i kao “negativac”. Rezervirano, s neprobojnim osmijehom koji ostatak drži na odstojanju, s nešto onoga što Francuzi zovu *hautaine*, što je manje od arogancije a više od samosvijesti. U priči o Tomi Zdravkoviću tako, pojavljuje se čak u jednoj mefistovskoj ulozi.

Tako je snimio “Janičara”, pjesmu koja je uzbuđala neke čudne, tajne energije. Bila bi dobra po sebi, kako je napisana, ali tek kako ju je Cune otpjevao, postandričevsku novelu u četiri strofe, tešku, neprijatnu, tipsku a *ipak*, ipak tako potresnu, učinilo je da progovori iznad riječi nešto vrlo uzdržano a nelagodno u njoj. Trauma, kompleks, neizrečeno, najrazličitiji netaknuti kolektivni odnosi i mučni, činilo se anakroni, narativi svili su se tu, a pjevač je našao načina da poput neobičnog kartografa otkrije mapu

duboko potisnute teritorije, tako da joj grube a uplašene ruke cenzora ništa ne mogu, osim da je kompletnu zapale. To što je pjesma sama bila zapaljiv materijal, druga je stvar.

Ima u njenom historijatu moment koji je nevjerovatan: ispričao je Cune jednom kako su ga i Aleksandar Ranković i Koča Popović tražili da im pjeva Janičara. Ima li, u beskrajnoj sugestivnosti motiva, dvije suprotne pojave od ta dva pala moćnika? A u tome baš da su obojica našla nešto u pjesmi – mogao bi se odčitati čitav tom o Srbiji. Nešto o njenoj suštini, podzemnim silama i razlikama, o lijepome i ubilačkom, s nebrojenim grananjima podijeljenosti, mogućnosti, konflikta, jedne budućnosti koja je mogla biti i budućnosti koja je stigla, pogubna za zemlju ali još više za sve oko nje.

Cune, svojom uzdržanošću izvedbe – bez obzira na neke teške dionice – izmaknuvši se savim s puta pjesmi, podigao ju je kao ogledalo dvije ličnosti i dva koncepta historije, i dao naslutiti da su bez obzira, na kraju balade (sic), izgleda oba *ipak jedno*. Cinicima nasreću, a većini obrnuto. U oba slučaja, samo veliki umjetnici u stanju su da ovako, iz prošlosti, predkatakstrofično, polonijevski, postave stvari, tumačeći bezrječno, tonom samo. U tom smislu, većega tumača od Cuneta naprosto nije bilo. ◀

Dorđe Matic

Moja poslednja Jugoslavija

Na Ciriškom univerzitetu u Švajcarskoj prošle godine održana je Međunarodna konferencija “Komunizam viđen kroz autobiografiju: Privatnost i ideologija u retrospektivi”. Na njoj je učestvovao i sociolog Aleksa Đilas, koji je održao predavanje na ovu temu, u kontekstu ličnih iskustava iz vremena služenja vojnog roka u JNA krajem sedamdesetih godina prošlog veka

Piše: Aleksa Đilas

“Svečano se obavezujem... da ću čuvati i razvijati bratstvo i jedinstvo naših naroda i narodnosti...”

(IZ SVEČANE OBAVEZE KOJU SU DAVALI REGRUTI PRILIKOM STUPANJA U JUGOSLOVENSKU NARODNU ARMIJU)

IMAO SAM DVADESET i šest godina i titulu magistra političkih nauka Londonskog univerziteta kada sam krenuo na obavezni jednogodišnji vojni rok u Jugoslovenskoj narodnoj armiji. Pripadao sam klasi regruta koji su pozvani na odsluženje novembra 1978, što je značilo da će se naša vojna obuka odvijati najviše zimi. Moje odredište bio je garnizon u Mariboru.

Posle pet meseci vojnih vežbi, postali smo graničari i mom bataljonu (oko šest stotina ljudi) dodeljen je tačno sto jedan kilometar jugoslovensko-austrijske granice.

Zadatak graničarskih jedinica Jugoslovenske narodne armije bio je da u slučaju rata budu prva linija odbrane i hvataju svakoga ko pokuša da pređe granicu ilegalno i, ako je nužno, pucaju na njega. Moji drugovi po oružju nisu nikoga ubili niti ranili – hvala Bogu! – ali jesu uhvatili neke krijumčare (ispostavilo se da je nekolicina prilično simpatična) i takođe dvoje ili troje možda opasnih kriminalaca. Dok sam patrolirao granicom, često sam se osećao budalasto. Šta smo mi tamo radili u punoj ratnoj opremi dok smo na obe strane granice videli samo pospana sela u kojima se civili zanimaju svojim dnevnim poslovima? Da li je čuvanje granice zbilja posao za vojsku, i pri tome za relativno veliki broj vojnika? Uskoro mi je postalo jasno da dok smo vršili svoju patriotsku dužnost kao vojnici, mi graničari smo takođe služili autoritarnu ideološku jednopartijsku državu kojoj je bio potreban vojni zid oko teritorije kojom je vladala i koja je htela da pokaže

susednim državama, a još više narodu u Jugoslaviji, da je njena moć sveobuhvatna.

Mojoj opštoj zbunjenosti i nelagodnosti doprinosilo je i to što austrijska vojska uopšte nije patrolirala svojom stranom granice, dok je samo nekoliko stotina metara od granice na jugoslovenskoj strani naša vojska izgradila niz zgrada razmaknutih pet do deset kilometara jedna od druge, a u svakoj od njih bio je smešten vod vojnika čija je jedina dužnost bila da patroliraju. Austrijska vojska čak nije ni imala granične jedinice. Tako je izgledalo kao da se Jugoslavija plaši Austrije, manje i vojno slabije zemlje, koja je uz to bila neutralna i demokratska, nego što se Austrija plaši Jugoslavije. S vremena na vreme, uniformisani Austrijanac bi prošao pored ili svratio u posetu. “Financ” je bio izraz koji se koristio da se opišu i ja sam zaključio da su bili carinski službenici koji rade za ministarstvo finansija. Zadovoljstvo mi je da izvestim kako su jugoslovenski podoficir i

austrijski “financ” obično bili u prijateljskim odnosima i čak povremeno drugari u piću.

Postojala je, međutim, jedna potencijalna opasnost na granici koju je samo vojna sila mogla da odbije – mogućnost da naoružani jugoslovenski emigranti pokušaju da uđu u zemlju. Godine 1972, sedam godina pre nego što sam ja postao graničar, devetnaestorica dobro naoružanih i dobro obučanih hrvatskih fašista ušli su u Jugoslaviju kroz područje kojim ćemo mi kasnije patrolirati. Cilj im je bio da dignu hrvatski nacionalni ustanak i stvore etnički čistu veliku Hrvatsku (koja bi uključila Hrvatsku, Bosnu i Hercegovinu, i delove Srbije i Crne Gore), ali su na kraju ubijeni ili uhvaćeni, upravo u delovima Bosne i Hercegovine u kojima su Hrvati činili većinu stanovništva. Ipak, to nije bio kraj njihove priče. Godine 1990, Franjo Tuđman je postao predsednik Hrvatske i 1991. Hrvatska je proglasila nezavisnost. Izbio je hrvatsko-srpski rat. Hrvatske vlasti su onda rehabilitovale ovu grupu i čak odale čast i poštovanje njenim članovima kao nacionalnim herojima, praveći im spomenike i dajući ulicama njihova imena.

Glavni zadatak moga voda bio je upravo da se bori protiv svake takve jugoslovenske terorističke grupe. Naša baza nalazila se u Mariboru, bili smo opremljeni terenskim vojnim vozilima i spremni da jurnemo do tačke na granici na kojoj bi se teroristi pojavili. Pa ipak, da li je to stvarno bio zadatak za nas, slabo izvežbane regrutovane vojnike, a ne za specijalnu antiterorističku jedinicu?

✱

Nadam se da se ne hvališem kada kažem da nisam bio “ispod standarda” vojnik u toj sivomaslinastoj uniformi. U periodu obuke, trudio sam se čak više nego što su oficiri zahtevali. Kao većina mojih prijatelja u malim beogradskim opozicionim krugovima, verovao sam da su Jugoslaviji potrebne moćne oružane snage. Dobro pamtim razgovore s mojim ocem, piscem i disidentom Milovanom Đilasom, u kojima je on osuđivao kao nepatriote one mlade ljude koji su pokušavali da izbegnu službu vojnog roka.

Zašto su ljudi iskrenih liberalnih vrednosti podržavali snažnu vojsku? Zar mi nismo verovali u demokratiju, odbacivali jednopartijski komunistički sistem i smatrali predsednika Jugoslavije, maršala Tita, vrhovnog komandanta Jugoslovenske narodne armije, za diktatora? Da, jesmo. Ali iznad svega, plašili

smo se Sovjetskog Saveza. To je bio glavni razlog za naš provojni stav. Sovjetske vođe, bili smo uvereni, nisu odbacile ambicije iz Staljinovih vremena da povrate Jugoslaviju u sovjetski blok, čak silom ako međunarodna situacija dozvoljava (na primer, ako Sjedinjene Države pokažu slabost i neodlučnost). Znali smo da Jugoslovenska narodna armija ne bi mogla dugo da odoleva ogromnoj vojsci Varšavskog pakta. Ipak, ako bi se borila hrabro i kompetentno, šanse da bi Zapad došao Jugoslaviji u pomoć bi se povećale. Tako sam ubedio sebe da biti vojnik dvanaest meseci jeste nešto više od samo neprijatnog traćenja vremena.

Nemali broj mojih drugova po oružju imali su nešto od Švejka u sebi. Kao “dobri vojnici” Jaroslava Haška, oni su ismejavali vojna pravila i propise i pravili se naivni da bi mogli da ne ukazuju poštovanje oficirima. Iznad svega, bili su brzi da primete apsurdnost situacije i

iz vojske. Neki vojnici nosili su u džepu krojačku vrpцу za merenje dugu sto pedeset santimetara, napravljenu od plastike. Čekali bi dan koji je sto pedeseti do kraja vojne službe. Onda bi uveče odseklili santimetar sa brojem 150 naštampanim na njemu. I tako bi nastavili na kraju svakog sledećeg dana, obeležavajući njegov prolazak odsecanjem još jednog santimetra – 149-og, 148-og, 147-og i tako dalje. Koristili su male oštre makaze i sekli polako i sa velikom preciznošću. Bio je to ritual. Delio sam njihovu radost dok gledaju kako vrpce postaju kraće. Jer to je bilo očividno pobijanje onoga čega smo se nesvesno najviše plašili – da se vreme ne miče.

✱

Ja nisam imao instrument kojim bih prisilio vreme da se kreće. Ali, pomagalo je što mi je pričinjalo zadovoljstvo da razgovaram sa drugim vojnicima. Doticali smo se, naravno,

VOJNI ROK: U kasarni Melje, Maribor, centar za obuku graničara, zima 1978/79. (Aleksa Đilas u sredini)

foto: iz privatne arhive

još brži da je pretvore u istinski smešnu. Meni se sve to prilično dopadalo, ali sam se retko pridruživao. Posle nekoliko meseci, međutim, sve je počelo da se pretvara u zamornu rutinu i ja sam polako postajao letargični minimalista. Na primer, dok sam u početku bio zainteresovan za borbena svojstva moga kalašnjikova – doista, oficiri su očekivali od nas da ih znamo napamet – završilo se tako što mi se dopadao uglavnom zato što nije težak za nošenje i lako se čisti.

Dosada je postala naš glavni neprijatelj i mi smo počeli da brojimo dane dok nas ne otpuste

našeg vojničkog života, ali uglavnom je bilo reći o onome što smo radili pre i o onome što nameravamo da radimo posle. Čeznja i žudnja davali su krila mašti. Planovi za budućnost stalno su rasli, a takođe i naši opisi uspeha u prošlosti. Pretpostavljam da su čak i najistinitiviji među nama povremeno kazivali izmišljene priče. A osnovna činjenica našeg života, da smo bili mladi muškarci bez žena, snažno je obojila ne samo brojne erotske priče i viceve već i sve druge vrste razgovora.

Raspravljali smo takođe i o politici, ali samo oprezno – svako je bio svestan da je ▶

VLADAR I NESUĐENI NASLEDNIK: Josip Broz Tito i Edvard Kardelj

OČEVA POSETA VOJNIKU: Milovan i Aleksa Đilas

vojska naročito opasno mesto za jeretička gledišta, kako zbog velike verovatnoće da će potkazivači prijaviti, tako i zbog toga što je vojska imala posebno stroge kriterijume šta je dopustiva kritika a šta nije. Na primer, nije bilo dozvoljeno kritikovati nijedno jelo služeno u našoj asketskoj i nezagrejanoj trpezariji. Vojniku je bilo dopušteno da se žali jedino na najsitnije stvari i morao je da koristi “ja”, da govori samo u svoje ime. Reći “mi” značilo je izložiti se opasnosti da vas proglaše za buntovnog.

Ali, povremene primedbe i spontane emocionalne reakcije mojih drugova vojnika pokazivale su da ni vladajuća komunistička partija niti naš politički i ekonomski sistem nisu popularni među našim mladim ljudima. Pa ipak, za mnoge je Tito bio nadmoćan lik, obavijen misterijom i nezamenljiv. Ali, koje su promene moji drugovi želeli? Oni su dosta znali o Zapadnoj Evropi zbog trgovinskih veza i turizma i zato što je mnogo Jugoslovena radilo u zapadnoevropskim zemljama. I svi su se slagali da je Zapadna Evropa bolje organizovana, uspešnija i, naravno, mnogo bogatija. Ali koje političke i ekonomske ustanove ona ima i kako one rade, jedva da je iko znao ili bio zainteresovan da zna. U stvari, zajedno sa njihovim divljenjem za Zapadnu Evropu, postojalo je takođe nepoverenje i rašireno uverenje da je njena demokratija obmana iza koje vladaju bogati. Bila je to neka vrsta uprošćenog, primitivnog marksizma. A ipak, tek poneko je shvatao naš službeni marksizam ozbiljno. Ti mladi ljudi nisu uspevali da vide protivrečnost između njihovih velikih nada i planova za budućnost i, u najboljem slučaju, skromnih prilika u kojima su odrasli i nastaviće da žive osim ako se ne sprovedu znatne demokratske reforme.

*

Desetog februara 1979. umro je Edvard Kardelj. On je bio vodeći slovenački komunista od tridesetih godina prošlog veka i jedan od glavnih arhitekata jugoslovenskog posleratnog političkog i ekonomskog poretka. Šezdesetih i sedamdesetih godina, mnogi u Jugoslaviji i na Zapadu smatrali su ga za Titovog najverovatnijeg naslednika. Doista, on je mogao da se bez teškoća popne na Titov tron da ga Tito nije nadživeo.

Kardeljeva smrt urezala mi se u pamćenje zato što se u mom garnizonu pokazala kao događaj monumentalnih proporcija po tome što je bila bez ikakvog značaja i što se za nju niko nije zanimao – nijedna suza nije kanula, gotovo nikakav interes pokazan, vrlo malo pitanja postavljeno. Dvojica ili trojica slovenačkih vojnika bili su nešto malo uznemireni što je nas koji smo bili drugih nacionalnosti očigledno bilo baš briga za njihovog sugrađanina Slovenca – ali oni sami malo su bili ganuti. Još uvek mogu da vidim oficira kako govori grupi nas o Kardelju kao ocu samoupravljanja i kako se zbog naše ravnodušnosti oseća nelagodno.

Iskreno sam voleo Jugoslaviju. Usvojio sam sveyugoslovenski nacionalni identitet i uvek sam se na popisu stanovništva izjašnjavao kao Jugosloven (a ne Srbin ili Crnogorac). Doista, u jednom trenutku bilo je preko milion ljudi u Jugoslaviji – zemlji od dvadeset tri miliona – koji su učinili isto. Ali u vojsci – da, to može biti teško da se poveruje – mi “Jugosloveni” bili smo malo sumnjivi i ako je neko odgovorio na pitanje o svojoj nacionalnosti sa “ja sam Jugosloven”, bilo bi zapisano u njegovom dosijeu da je “nacionalno neopredeljen”.

Nije bilo nacionalističkih incidenata u mom garnizonu i ljudi iz različitih krajeva zemlje lepo su se slagali. Ali ako je jugoslovensko jedinstvo

funkcionisalo dobro u praksi, za njega nije bilo mesta u teoriji. Oficiri su posvećivali prilično vremena časovima “političkog vaspitanja” koji su nam bili dosadni, no ipak su nam bili draži nego da budemo napolju na obuci ili dužnosti, izloženi surovostima vremena. Kao što bi se očekivalo u ideološkoj jednopartijskoj državi, “političko vaspitanje” bilo je indoktrinacija. Svo je bilo o divnim svojstvima našeg političkog i ekonomskog sistema, Titovoj mnogostrukoj veličini, globalnom značaju naše nesvrstane spoljne politike, i kako nijedna zemlja na svetu ne može da pobedi našu vojsku. No Jugoslavija kao zemlja jedva da je ikad spominjana, malo je govoreno o tome šta naši narodi imaju zajedničko, nije bilo istorije ni kulture. Često je prizivana borba partizana predvođenih komunistima tokom Drugog svetskog rata, ali njihova čuvena parola “bratstvo i jedinstvo” tek povremeno i ispražnjena od moćnog emocionalnog sadržaja koji je imala nekada. Vojska i partija koja ju je predvodila, očigledno su bile samo mlađe privržene Jugoslaviji. One su bile te koje su bile “nacionalno neopredeljene”.

*

U kasarni, prostor je bio oskudan i gotovo da je bilo nemoguće biti sam. Jedan vod (oko trideset pet vojnika) spavao je u jednoj spavaonici na krevetima na sprat. Imali smo samo jednu učionicu za celu četvrt (oko sto četrdeset ljudi) u kojoj je najviše jedna trećina mogla da sedi. Tako smo provodili mnogo vremena stojeći u hodniku koji je postao neka vrsta zajedničke prostorije. U danima kada nije bilo oficira, na primer nedeljom, bilo je bučno. Neki vojnici kao da su se stalno prepirali, dok drugi nisu mogli da ne govore glasno čak ni kada su igrali šah. Muzika je treštala iz vojničkih kasetofona. Prednost je davana jugoslovenskom folku, komponovanom u stilu tradicionalne muzike sa sela, ali veoma komercijalizovanom i retko dobrom. Činilo se da traži da se pušta glasno. Osećao bih kako mi se glava povećava a njen sadržaj isparava.

Jedna pesma, puštana vrlo često, posebno me je mučila. Plačljivi, malo histeričan glas pevačice pričao je o njenoj ljubavi prema nekom čoveku i kako ju je on odbacio. Budalasti refren nastavljao je da se ponavlja u mojoj glavi: “Volela sam, volela, volela sam ga, čekala sam, čekala, srce da mi da...” Nisam imao prava da se žalim vojniku koji je puštao pesmu na svom kasetofonu, a kamoli da ga korim. Drugi su takođe puštali muziku, njegova nije bila posebno glasna, i on je bio na udaljenom kraju

spavaonice. A ipak, obuzimala me želja da bacim njegov kasetofon kroz prozor. S vremena na vreme, pustio bih sebi na volju i uputio negodujući pogled ovom crnomanjastom, malo trapavom čoveku niskog rasta i slabog obrazovanja. Nikada nisam razmišljao o tome kako on mene vidi, u stvari sam verovao da me jedva primećuje. Ali, naravno da jeste. Bio sam bleđ, često sa ozbiljnim izrazom lica, i čitao sam knjige. I što je najvažnije, bio sam sedam ili osam godina stariji od njega (većina regruta imala je osamnaest ili devetnaest godina, dok su samo oni koji su pohađali univerzitet, kao studenti ili postdiplomci, mogli da odgođe vojni rok do dvadeset sedme).

Jednog dana našao sam se u njegovoj blizini dok je pesma zagađivala okolinu. Iznenada je podigao pogled ka meni i počeo da govori o tome koliko mu je pesma značila. Njegov izraz lica i ton glasa otkrivali su da u njegovim očima imam auru autoriteta. Evo najzad, mislio je, neko ko može da ga razume! Umallo se zaplakao dok se iz njega izlivala ispovest. Kada bi samo mogao da nađe ženu sa takvim srcem punim ljubavi, voleo bi je zauvek. Mogao sam da vidim kako je pesma povećavala njegovu žudnju za ljubavlju dok ga

je istovremeno ispunjavala očajanjem što je možda nikada neće naći. Uživao je u slušanju pesme koja ga je, takođe, terala da pati. Možda mu je patnja takođe donosila neko zadovoljstvo. Osećao sam se zbunjeno i nelagodno ali sam brzo našao reči saosećanja i razumevanja koje je očekivao od mene. Ne, ne treba da se stidi svojih osećanja – ona su plemenita i čista. Sve je u redu s njim. Takođe sam pohvalio lepotu pesme. Nisam lagao da ga ne bih uvredio. U tom kratkom trenutku, zaista mi je izgledala lepa.

*

Nekoliko meseci pošto sam pušten iz vojske, otišao sam u London i počeo da pišem tekstove koji su bili kritični prema jugoslovenskom političkom sistemu. Jugoslovenski partijski šefovi napadali su me u medijima i postalo je očevidno da ne mogu da se vratim. Nastavio sam studije, doktorirao na Londonskom univerzitetu i radio u akademskim ustanovama u Nemačkoj i Sjedinjenim Državama. Moja naredna poseta zemlji dogodiće se u decembru 1990, posle skoro jedanaest godina političkog izgnanstva, kada se Jugoslavija već raspadala i počinjao građanski rat. Tako je ispalo da su Jugoslovenska narodna armija i moji drugovi po oružju moj poslednji doživljaj Jugoslavije. I može biti da je jedan od razloga zašto se sećam te užasne pesme, da je ona, u stvari, za mene gotovo himna vremena koje sam proveo u sivomaslinastoj uniformi, to što sam ja takođe voleo uzaludno – ne osobu, već zemlju, moju Jugoslaviju.

(Predavanje održano na Međunarodnoj konferenciji
"Communism seen through Autobiography: Privacy and
Ideology in Retrospect", 29. IX – 1. X 2011, Ciriški univerzitet.
Skraćenje i oprema teksta redakcijski)

UBB
UNIVERZAL BANKA A.D.
BEOGRAD

0800 10 20 12
(besplatan
poziv)

Registered
BIC: UBBY3333

www.ubbad.rs

Gde je Zimski dvorac?

“Ne vjerujem u teorije zavjere, ali vjerujem da su mediji zaposleni u službi zaglupljivanja svojih vlastitih čitalaca. Trebalo bi osnovati jedan međunarodni sud, jedan Haški tribunal, i privesti vlasnike medijskih konglomerata i novinare, kojih će biti 95 odsto, da svi odgovaraju za deprofesionalizaciju, za fabrikacije, za krive podatke, za laži, za potpirivanje mržnje, za dezinformiranje, za desetine sličnih “kriminalnih” djelatnosti vršenih u cilju podrivanja mentalnog i moralnog zdravlja čitalaca”

U ŽIVOTE NEKIH ljudi Dubravka Ugrešić ušla je kao autorka kultne *Štefice Cvek*. U živote drugih, kao osoba koja je generacijama bivših Jugoslovena otkrila ruske avangardiste. Po čemu god je pamtili i znali, sigurno je da na prostoru bivše Jugoslavije Dubravka Ugrešić važi za jednu od najboljih i najčitanijih književnica, ali i za osobu koja vrlo hrabro iznosi svoje stavove o današnjem vremenu, kulturi i politici.

Iza nje je impresivna biografija: pet romana, dve zbirke pripovedaka, pet zbirki eseja, mnoštvo studija, uređivački rad na *Pojmovniku ruske avangarde*, mnoge domaće i evropske

nagrade, dugogodišnja predavačka karijera na najpoznatijim svetskim univerzitetima. Neizostavan deo takvog životopisa jeste i činjenica da je baš ona bila među prvim ženama na prostoru bivše Jugoslavije koja je, zbog kritike nacionalizma i ratne kolektivne histerije, bila označena kao “veštica”. Zahvaljujući medijskom progonu u Hrvatskoj i svemu što je on podrazumevao, Dubravka Ugrešić je – pored svega gorenavedenog – i osoba koja je početkom devedesetih bila prinuđena da napusti svoj dom i da od tada živi na drugom mestu.

Početkom novembra Dubravka Ugrešić

boravila je u Beogradu, kao gošća festivala “Slobodna zona”. Tokom te posete, za “Vreme” je govorila o knjižarama nekad i sad, o Harmsu i zašto ga više nema, o medijima, o euforiji i klaustrofobiji, o lažnoj revoluciji i savremenom robovlasništvu, o ženama i kalkulatorima, o tome ko smo, gde smo krenuli i gde ćemo na kraju stići.

“VREME”: Često ste pisali o trivijalizaciji književnosti, kao i o tome da je sposobnost čitaoca da razume zahtevnije književno delo drastično opala.

DUBRAVKA UGREŠIĆ: Radi se o kompleksnom procesu, koji nije započeo od jučer. Danas se rezultati tog procesa mogu vidjeti i izmjeriti. Pođimo samo od knjižara, na primjer. Knjižare su nekada bile neka vrsta prvog filtera. Vjerovali smo starim knjižarima koji su na pult stavljali svoje omiljene knjige, i jasno postavljali granicu između “visoke” i “niske” književnosti. Knjižare su nekada bile više-manje pouzdani koordinatni sistem u kojemu ste se lako snalazili. Danas nema više nezavisnih knjižara, one sve izgledaju isto. Najprije su se pojavili veliki knjižarski lanci i istisnuli nezavisne knjižare. Danas sve knjižare na svijetu slične na aerodromske. Drugim riječima, prodaju se proizvodi, knjige, a ne – književnost. U ovom trenutku ćete u svim aerodromskim knjižarama u Evropi naći knjigu *Pedeset nijansi: siva*, a pored nje najnoviju knjigu Džulijana Barnsa. Nema, dakle, stručne arbitraže, sve knjige su jednako dobre. Na čitaocima je da izaberu što im se sviđa. Koji je razlog da su desetine primjeraka iste knjige od istog pisca u izlogu neke knjižare? Kvaliteta? Ne, naravno, nego novac. Mjesto u izlogu knjižare košta i izdavač mora platiti da bi autor za kojega on pretpostavlja da će se prodati bio na istaknutom mjestu. A onda se postavlja i pitanje zašto je knjiga E. L. Džejms prodana u četrsto milijuna primjeraka. Zato što svatko kupovinom, tim simboličnim činom, želi pripadati ogromnoj zajednici čitalaca E. L. Džejms. Ona će već sutra biti zaboravljena, ali je u ovom trenutku sveprisutna. A svi izdavači maštaju isključivo o takvom trenutku.

Ima li takva situacija paralelu i u medijima? Da li je i u medijima došlo do slične trivijalizacije?

Prošćite se od Ljubljane, preko Zagreba, Beograda, Budimpešte do Bukurešta, Sofije, i vidjet ćete iste novine, iste sadržaje, isti tip dizajna. Pogledajte televiziju. I ona je svugdje ista. Mediji su postali jeftina zabava. Nekada ▶

fotografije:
Milovan
Milenković

su mediji imali informativnu i obrazovnu funkciju. Danas je sve zabava. Uključujući i književnost.

Da li je to rezultat delovanja nekog "master majnda", u skladu s teorijama zavere?

Ne vjerujem u teorije zavjere, ali vjerujem da su mediji zaposleni u službi zaglupljivanja svojih vlastitih čitalaca. Trebalo bi osnovati jedan međunarodni sud, jedan Haški tribunal, i privesti vlasnike medijskih konglomerata i novinare, kojih će biti 95 odsto, da svi odgovaraju za deprofesionalizaciju, za fabrikacije, za krive podatke, za laži, za potpirivanje mržnje, za dezinformiranje, za desetine sličnih "kriminalnih" djelatnosti vršenih u cilju podriivanja mentalnog i moralnog zdravlja čitalaca.

Kome je u interesu takvo čovečanstvo?

Robovlasnicima.

U vreme o kojem ste vi pisali, nacionalna pripadnost nije bila bitna, a današnje generacije razmišljaju da li je abortus legalan ili ne. Imamo poplavu neokonzervativizma, ne samo kod nas, već u celom svetu. Šta je ključni razlog da je taj neokonzervativizam tako zavladao?

Svaki nacionalizam je konzervativan. Nacionalizam i konzervativizam idu u istom paketu.

Kako je moguće da su se u jednoj zemlji, koja je bila stabilnija nego što su ove današnje države, generacije mladih koje su odrasle na nečem drugom, preobratile u ovo što danas imamo?

Za takvo stanje ključne su informacije (opet mediji) i obrazovni sistemi. Ne zaboravite da je prošlo dvadeset godina od raspada Jugoslavije i uspostave novih država na bivšem jugoslavenskom tlu. Današnji dvadesetogodišnjaci su rezultat djelovanja ideologije, medija i obrazovnog sistema kroz koji su prošli. Oni su ogledalo sistema, bilo da se radi o Hrvatskoj ili o Srbiji. Da biste saznali nešto o nekom sistemu, treba, osim škola, posjetiti vrtiće i staračke domove. Tu sve postaje jasno, jasnije od bilo kakvih izvještaja i brojki.

To o čemu pričate je proces. Kako je moguće da taj proces traje, a da nije bilo snage da se ljudi koji su se tome protivili, koji su rasli na nečemu drugom, snažnije usprotive svemu što se događalo? Kako to danas objasniti?

Netko je rekao: Malo nas je, al' smo govna. I to mi se dopalo kao objašnjenje.

Mi smo ovde skloni da lupamo u nacionalne bubnjeve i da sebe smatramo mnogo važnim. Vi sve to već dvadesetak godina

► **Cio evropsko-američki svijet je standardiziran. Standardizaciju vrši moćna američka, odnosno anglo-američka kulturna industrija. To što u drugim ljudima izaziva globalističku euforiju, u meni izaziva klaustrofobiju. Nije moguće da se svijet toliko smanjio?!**

gledate spolja. Kako, spolja gledano, izgleda kultura na prostoru bivše Jugoslavije?

Mi interpretiramo raspad Jugoslavije, a onda i rat onako kako svakoj pojedinoj strani odgovara. Gledano sa strane, bez obzira na napore lokalnih propagandnih timova, raspad Jugoslavije tumači se kao ružan građanski rat. Naravno, strani političari, gosti namjernici, strani pisci, glumci – svi su oni ljubazni diplomati, pa će svako reći nešto o patnji Hrvata, o svakako najnedvojbenijoj patnji Bosanaca, naći će se čak netko tko će imati razumijevanje i za srpske patnje. Ali to u svojoj biti ostaje građanski rat.

Kultura je, što se tiče kazališta, filma i izdavaštva, u boljem stanju nego što bi to čovjek očekivao. Knjige koje tek što su objavljene u svijetu, već se prevedene nalaze i u ovdšnjim knjižarskim izlozima. U tom smislu može se reći da držimo taj famozni korak sa svijetom. Postavlja se pitanje koliko je sve to skupa zanimljivo. Meni je dosadilo da u svim gradovima bivše Istočne Evrope vidim iste naslove, u svim kinima iste filmove, u mnogim kazalištima iste predstave, u mnogim muzejima iste izložbe. Cio evropsko-američki svijet je standardiziran. Standardizaciju vrši moćna američka, odnosno anglo-američka kulturna industrija. To što u drugim ljudima izaziva globalističku euforiju, u meni izaziva klaustrofobiju. Nije moguće da se svijet toliko smanjio?!

Da li današnja Istočna Evropa može neka-ko da uđe u današnju Evropu? Da li nas ta Evropa zaista prihvata, ili mi to preuveličamo kada neko "naš" doživi uspeh?

Što se knjiga tiče, Balkan na tržištu još uvijek prolazi bolje nego druge "kulturne zone", i to, rekla bih, nezasluzeno bolje. U Srbiji se vjerovatno mnogi pisci pitaju zašto prijevoda srpskih pisaca nema više, ali pritom nikome ne pada na pamet da se pita zašto nema više bugarskih prijevoda. Po čemu bi Srbi ili Hrvati trebali biti važni? Zašto nema više Belgijanaca? Šta je s Holanđanima? Ima ih više nego Srba, a imaju li oni značajno mjesto na globalnom tržištu? Što je s Talijanima i Francuzima? A što je tek s Rusima?

Bavili ste se ruskom avangardom. To nisu jednostavne knjige. A kažete da se danas knjige pišu kao u XVIII veku. Šta se dogodilo s piscima koji ne idu utabanim stazama? Već jako dugo nismo videli novu formu. Zašto, recimo, niko ne pokušava da piše kao Harms?

Takvih pisaca, naravno, ima. Većina književnika, kao i uvijek, traži lakši i profitabilniji put.

Pisci poput Harmsa, koji su se bavili ili se bave dekonstrukcijom etabliranih književnih vrijednosti, naprosto više nisu u modi. Dekonstrukcija, ironija, parodija – sve su to strategije koje su primjenjive u književnosti koja ima kontinuitet, koja djeluje unutar sistema

određenih vrijednosti. Mi živimo u vrijeme raspada vrijednosti, diskontinuiteta, vječne sadašnjosti, pa prema tome i kulturne amnezijske. Harms je mogao parodirati Dostojevskoga naprosto zato jer su svi dobro znali tko je Dostojevski. Danas živimo u vrijeme paradoksa, pisci su brzo kanonizirani, često s jednom ili dvije knjige, ali njihova kanonizacija ne traje dovoljno dugo da bi se netko poduhvatio dekanonizacije. Unutar naših književnosti imamo i ponekog rijetkog “dekonstruktor” kanonskih vrijednosti. To je Nenad Veličković. Treba čitati njegovu knjigu *Školokrečina, Nacionalizam u bošnjačkim, hrvatskim i srpskim čitankama*.

Da li su danas pisci uopšte važni?

Nisu. Možda su važni na simboličkoj razini, kao predstavnici tzv. duhovnog bogatstva malih naroda, kakvi su Srbi i Hrvati. Istina, postoje ljudi kojima su pisci važni. Ja spadam u takve. Književnost je moja biografija. Ja sam cio svoj život čitala, studirala sam književnosti, prevodila, šegrtovala u književnosti, uređivala sam knjige, radila sam na fakultetu dvadeset godina, pisala sam knjige, cio moj život vrti se oko knjiga. Meni je, dakle, književnost važna.

Stvari su se počele mijenjati s pojavom masovne kulture, tržišta, zatim s pojavom digitalne kulture. Mi se svi ponašamo kao da je to oduvijek bilo. Internet je ušao u nešto masovniji optičaj tek 1995, a mi imamo osjećaj da smo se s internetom rodili. Kompjuterska

tehnologija je mnogo toga radikalno promijenila: i način razmišljanja, i percepciju, i brzinu, i stil. Prelazak s pisaće mašine na kompjuter nismo uspjeli ni artikulirati, sve je išlo jako brzo, a onda su se pojavile nove stvari. Nismo uspjeli razmišljati o tehnološkim novicama, trebalo ih je što prije usvojiti. Živimo u vremenima lažnih revolucija. Tržište nas stalno nacamava da prihvatimo sve što je novo, da bismo to novo kupili. Međutim, tržište s određenim proizvodom usput prodaje ideologiju modernosti i bezuvjetnog prihvaćanja novoga. Samo novo je dobro!

U mom podrumu je muzej odbačenih tehničkih stvari. To je moja biografija. Tu je televizor kojeg sam, zasićena glupostima, naprosto maknula iz kuće i odnijela u podrum, tu je nekoliko printera koji još uvijek rade, tu je moj prvi *notebook* koji više ne znam upotrebljavati jer nema ikone, tu su muzički uređaji... Prilično strašno, zar ne? Mi više ne živimo u kulturi slova, mi živimo u kulturi slika, i to odavno. Sada je, s internetom, ta činjenica postala definitivna.

Vi zapravo govorite o kraju Gutenbergove ere. Nekada smo čitali, čitamo i danas, samo je pitanje šta čitamo. Ali, u našem društveno-političkom odnosu, našem sagledavanju realnosti, šta zapravo znači kraj Gutenbergove ere? Da li se promenila demokracija koju znamo?

I demokracija je sad u slikama, sve su slike. Vi birate sliku, *image*, simbol, brend, a ne suštinu.

Ali, da li nam je danas dostupan veći broj informacija nego pre trideset godina?

Da, ali postavlja se pitanje čemu služe te informacije, kao i pitanje kvalitete informacija. A onda se postavlja i pitanje vlasti nad informacijama. Vikipedija – koja se borila protiv vlasti nad informacijama, protiv autoriteta – ubrzo se sama pretvorila u vlasnika informacija i autoritet. Najnepouzdanija, najneobjektivnija i najneprofesionalnija enciklopedija na svijetu postala je autoritet. Zašto? Zbog dostupnosti.

Od ovoga što vi govorite, umire svaka nada.

Ne, dapače. Jer tko zna, možda će nam svi život s ekranima biti bolji od onoga s riječima. Riječi, naravno, lažu, ali ekran laže mnogo uvjerljivije.

Iako pisci nisu globalno važni, odavde gledano, čini se da neki od njih imaju status zvezda. Džon Rouling, na primer.

Da, ali zvjezdani status pojedinih pisaca ne govori baš ništa o književnosti, nego naprosto o tome da su i neki pisci dostigli status naših današnjih bogova – celebsa. To što ljudi kupuju njene knjige, još uvijek ne znači da je ona čitana. Njezina vrijednost je od druge vrste: sa Rouling niste sami, posredno komunicirate s milijunima drugih čitalaca.

Na festivalu “Slobodna zona” učestvovali ste u debati o imigrantima. U Srbiji je tokom poslednjih godinu dana bilo problema s imigrantima, koje je naša sredina prilično neprijateljski prihvatila. Otkud mržnja među ljudima od kojih bi se očekivalo da pokažu makar malo empatije?

Mnogi naši izbjeglice pokazali su se veoma nezgodnim ljudima u stranim izbjegličkim centrima, jer su odbijali da budu smješteni s izbjeglicama druge rase, na primjer. “Naši”, svi ti bivši Jugoslaveni, pokazali su se kao veliki rasisti i šovinisti. Čula sam priče o tome, a i sama sam imala prilike susresti neke. Priča o jugoslavenskom multikulturalizmu jedan je od velikih mitova u repertoaru jugoslavenstva. Cijelu stvar mi je jednostavno objasnila Suzan Zontag kada je rekla otprilike sljedeće, citiram po sjećanju: “Što se vi ex-Jugoslaveni toliko hvalite s tim vašim multikulturalizmom? Lako vam je biti multikulturalan kad svi govorite isti jezik i svi ste bijeli. A križ, krst, polumjesec, to su sve zanemarivi detalji.” Suzan Zontag je bila apsolutno u pravu, naš je multikulturalizam bio ▶

stvarno lak i nezahtjevan. I čak samo na tako lakom ispitu pali.

I Angela Merkel je proglasila kraj multikulturalizma u Nemačkoj.

Mislim da to nije bilo tako jednostavno. Radi se o potrebi za redefiniranjem pojmova. Isto se odnosi na pojam demokracije. Svi su ti pojmovi mač sa dvije oštrice, manipulativni i manipulirajući. Oni mogu služiti kao paravan za nešto potpuno suprotno, kao paravan za šovinizam, za ravnodušnost ili odsustvo demokracije.

Ne živite na ovim prostorima već dvadeset godina. Da li se tamo i dalje osećate kao neko ko je "došao"?

Ne, ne mogu to reći. Ali rijetko gdje se osjećam kao kod kuće. Ni kod kuće se više ne osjećam kao kod kuće.

Ipak, često dolazite. Da li primećujete neke promene?

Da, primjećujem. U Beogradu sam bila prije nekoliko godina, zatim prije dvije godine, i grad svaki put izgleda sve bolje. Kavanice, kafići, restorani, urbani šik. Beograd je umiven grad, u rano jutro čini se veoma čistim. Moji beogradski znanci se smiju na tu moju opservaciju. To što Beogradu očito nedostaje, kao i svim centralnoevropskim i istočnoevropskim gradovima, tone su fasadne boje. To što Beograd ima, i to se osjeti možda više nego bilo gdje u "regiji", je specifična beogradska urbana vitalnost.

Hrvatska iduće godine ulazi u Evropsku uniju. Da li mislite da je zrela za to?

Ne mislim ništa. To pitajte političare, oni će znati.

Ovde se dosta govorilo, a i "Vreme" je imalo tribinu posvećenu jugoslovenskom kulturnom prostoru. Da li to, po vašem mišljenju, postoji?

Postoji, dakako, ali taj prostor naseljavaju muškarci. Mnogi od njih su prije ratovali, a sada se cmaču i drže za ruke. Jugoslavenski kulturni prostor je prije svega muški prostor. Sarajevski PEN, kao najmlađi u regiji, slavi ove godine dvadesetogodišnjicu svoga postojanja. Dakle, sarajevski PEN, proslavljajući svoju godišnjicu, organizirao je jednodnevni skup – Balkan viđen očima spisateljica. Mislim da je to inicijativa koja ima historijsku vrijednost. Nikada se nitko nije upitao kako žene vide ovaj prostor, kako žene vide svoje mjesto u tom prostoru, kako žene vide vladavinu muškaraca.

Kako je to moguće, uz ipak zavidan broj obrazovanih, sposobnih, progresivnih žena?

Da biste djelovali, potrebni su vam prostor

i podrška muškaraca prije svega. Žene to očito nemaju.

Kada su mediji u pitanju, često se govori o feminizaciji profesije, iako su žene u redakcijama diskriminirane na sve moguće načine.

Ipak, na fakultetima novinarstva zaista je sve više žena, u medijima naizgled čine većinu...

Treba brojati, i stalno izlaziti s podacima. Žene su polovica čovječanstva, a njihov udio u vlasti, odlučivanju i mnogim drugim sferama života je zanemariv. Za početak treba uzeti kalkulator i brojati. U Holandiji postoji Erazmova nagrada, koja se dodjeljuje za dostignuća na području humanistike. Za šezdeset godina postojanja nagradu je samo jednom dobila žena. Istina, jedanput je dodijeljena bračnom paru i, istina, jedanput ju je dobilo četvero ljudi, među njima i jedna žena. Njezino ime je Margaret Jursenar.

I šta ćemo onda?

Onda ćemo barem imati brojke. S brojkama će, nadajmo se, biti lakše tražiti uspostavu balansa.

Pomenuli ste ranije lažne revolucije. Imali smo u posljednje vreme razne revolucije, od "arapskog proleća" pa nadalje. Gde je tu tačno laž?

Zavisi kako mjerite, kako ste naštimali seizmograf, na koliko ste ga baždariili. Revolucija ne može biti autentična ukoliko učesnici nisu spremni podnijeti konsekvence.

Često je slučaj da nismo spremni podneti konsekvence. Imate li utisak da ljudi u tim situacijama žele da im se nešto vrati, a ne da nešto promene?

Čovjek teži ostvarenju neke svoje zamišljene kvote sreće. Većina ljudi želi udoban i ugodan privatni život. Većina ljudi želi da ima dovoljno novca, da školuje svoju djecu, da ta djeca mogu računati na budućnost, a oni sami na sigurnu starost. Drugim riječima, većina je ljudi skromno, većina želi miran radni i obiteljski vijek.

A imamo posla sa kanibalskim kapitalizmom.

Da, kanibali su oko nas.

Mi smo pristali na to.

Da, prisiljeni smo na pristanak u ime ova ili onoga, u ime preživljavanja prije svega.

Vidite li ikakvu alternativu tom darvinizmu? Revolucija.

Uskoro će biti sto godina od Oktobarske revolucije.

Treba organizirati juriš na Zimski dvorac! ◀

Filip Švarn

Tamara Skrozza

Knjige: "Makijaveli" Koste Čavoškog

Kako čitati

Knjiga Makijaveli

Koste Čavoškog

jedina je monografija

o Makijaveliju na

srpskom jeziku u

posljednjih pedesetak

godina. Sistematičnošću

i pouzdanošću ona

pruža niz zanimljivih i

korisnih tumačenja, a

iskoracima iz poznatih

tokova preporučuje se

kao složena konstrukcija

koja nadilazi puki pregled

opštih mesta rečenih

o slavnom Firentincu

i njegovom delu

NIKOLO JE MAKIJAVELI napisao *Vladaoca* (1513), knjižicu od nekih stotinak stranica, kako bi se toplo i bezrezervno preporučio Medičijima, gospodarima Firence, u smislu vernog podanika i korisnog službenika. Priča, međutim, kaže da je papa Leo X pokazao mnogo veće zanimanje za dva kućenceta priložena uz knjigu, no za samo delo. Slava Makijavelija je, u međuvremenu, malo porasla, pa je za ovih 500 godina literatura o svakoj rečenici toga delca (*opuscolo*, kaže sam Makijaveli u pismu svome prijatelju Frančesku Vetoriju, *delce*), doslovno o svakoj, višestruko prerasla obim samoga *Vladaoca*. Nema autora u istoriji političke filozofije koji je u tolikoj meri osporavan i hvaljen (istovremeno), kao što je teško pronaći tekst koji je, poput *Vladaoca*, tumačen na toliko različitih, čak direktno suprotstavljenih načina. Savremenici su Makijavelija, uz pokoji izuzetak (Gvičardini), za života primili relativno ravnodušno, da bi se, pošto je umro, na njegovo delo obrušila lavina osporavanja. Englezi su ga se, recimo, načisto prestravili, da bi ga Marlo i Šekspir proglasili gorim od crnog đavola. Neki su istraživači pobrojali da se Makijaveli u barem

Makijavelija

foto: Tanjug

Kosta Čavoški

Nikolo Makijaveli na slici Santi di Tita

400 dela engleske književnosti elizabetanskog doba smatra simbolom čistoga zla. Katolička crkva je *Vladaoca* uredno stavila na listu zabranjenih knjiga (*Index Librorum Prohibitorum*, prva verzija 1559), ali su se, svemu tome uprkos, javili i mislioci poput Spinoze, Rusoa i Hegela koji su Firentinca držali hrabrim čovekom, plemićem slobode i sjajnim piscem. Za sve to vreme, dakle, zanimanje za Makijavelija nije jenjavalo, a u velikim jezicima se, pored neprestanog dotoka novih, ponekad iznenađujuće svežih tumačenja (Tjeri Menisije u Francuskoj, recimo, 2010. godine), svakih nekoliko godina pojavi novi prevod *Vladaoca* (u poslednjih nekoliko godine napisane su po jedna nova biografija Makijavelija na nemačkom, francuskom i italijanskom).

Drugo veliko Makijavelijevo delo koje je, po svemu sudeći, pisano u isto vreme kada i *Vladalac* i koje je dovršeno, otprilike, 1517. godine, *Rasprave o prvom desetoknjižju Tita Livija*, naizgled potpuna suprotnost slavnome *delcu*

– staložena i moćna teorijska rasprava o republikanskom uređenju, a ne priručnik za beskrupulozno održavanje diktatora na vlasti (kako se obično doživljava *Vladalac*) – ne samo da je svojim teorijskim i političkim registrom dodatno ukazala na Makijavelijevu teorijsku neuhvatljivost, na njegovu strasnu opsednutost slobodom, nego je dodatno produbila ionako ponorne nesporazume.

MAKIJAVELIZAM I TUMAČENJA: Međ običnim svetom, pak, Makijaveli je poznat kao utemeljitelj onoga što se naziva makijavelizmom, dakle tehnikom osvajanja, odbrane i održavanja vlasti bez ikakvih moralnih, političkih ili bilo kakvih drugih zazora, te, u tom smislu, tvorcem čuvene parole da cilj opravdava sredstvo (državni razlog). No, to je za tabloidnu upotrebu. Makijaveli je mnogo ozbiljniji igrač.

Pogrešno bi bilo reći da prvo izdanje knjige *Makijaveli* Koste Čavoškog iz 2008. godine (Orfeus, Novi Sad, drugo izdanje, 2012) nije doživelo nikakvu recepciju – najzad to što se već neko

vreme knjiga nije mogla pronaći po knjižarama govori da je naišla na odaziv čitalaca – ali stručna javnost svakako nije posvetila dovoljno pažnje jedinoj monografiji o Makijaveliju na srpskom jeziku u poslednjih pedesetak godina (a, koliko nam je poznato, i na BHSCG jeziku). Na blizu 300 stranica i kao plod višegodišnjeg bavljenja Makijavelijevim delom, Kosta Čavoški je slavnome Firentincu prišao kroz noseće pojmove njegove konstrukcije – vrlina, sreća, nužnost, sloboda, korupcija, poreklo zakona i države – ali pozivajući se ne samo na dva najpoznatija dela, već i na manje komentarisane spise poput *Život Kastručija Kastrakanija*, *Firentinske povesti* ili *Umeće ratovanja*. Dodamo li tome da Čavoški svedeno koristi sekundarne izvore, pre svega nekoliko kanonskih dela engleskog govornog područja, ovaj se postupak – ako je uopšte tako nešto dopušteno primetiti zbog nepregledne literature o Makijaveliju – pokazuje kao hrabar i zanimljiv eksperiment. Rezultat je tekst koji se sigurno i znalački kreće kroz Makijavelijevo delo, da bi, usput, otvorio i nekoliko neuralgičnih interpretativnih tačaka.

Kao iskusan teoretičar i odličan prevodilac, ►

Čavoški je ispred sebe neprestano imao originalan tekst, što je, barem za poduhvat u koji se upustio, jedan od nužnih uslova, uprkos tome što se manje opreznom i manje zahtevnom čitaocu Makijavelijevo delo može učiniti prozirnim i lako prohodnim. Upravo je, međutim, suprotno: krajnja složenost Makijavelijevog izvođenja, njegova erudicija, duhovitost i jezička samosvest, kao i kretanje na samoj ivici protivrečnosti, ili paradoksa, zahtevaju povišenu pažnju i skrupulozan pojmovni rad. Zbog toga u ovoj knjizi dobijamo veoma tanana razlikovanja i korisne klasifikacije nosećih Firentinčevih pojmova, poput sreće (*fortuna*), vrline (*virtù*) ili nužnosti (*necessità*). Čavoški, naravno, sledi nit po kojem je Makijavelijev naum da političko zdanje utemelji na njemu samom, a ne uz pomoć transcendentnog autoriteta. Da bi to uradio, Makijaveliju je neophodno da raskine kako sa antičkom tako i sa hrišćanskom tradicijom vrline, dakle sa vrlinom kao veličinom koja se ne izvodi iz politike, već joj, kao svojevrsni recept ili kalup, prethodi i oblikuje je. Da bismo, dakle, stvar preuzeli u svoje ruke i ovladali sudbinom (*fortuna*), vrlinu moramo da preobrazimo po meri politike. Upravo na tom mestu Makijaveli interveniše kao niko pre njega: umesto moralno dobro, vrlina postaje najefikasniji način na koji se osvaja i održava vlast. Utoliko, recimo, i krvoločnost vladara može biti vrlina. Jeste malo nezgodno, ali to je Makijaveli. Analizirajući odnos sreće, vrline i nužnosti, Čavoški skreće sa kanonskih tumačenja da bi ponešto ublažio Makijavelijevu kritiku hrišćanstva, kao i da bi, oslanjajući se na tumačenja Hane Pitkin, ukazao na značaj izvorne vrline. Kako to već biva u ovakvim iskoracima, upravo su ta i takva mesta najklicavija – izvorna vrlina ostaje ponešto mistična veličina – ali, istovremeno, i otvorena za dalja tumačenja. Najzad, iz mnoštva motiva valjalo bi izdvojiti iznijansiranu analizu nužnosti kao složenog mehanizma motivacije političkog postupanja, kao i isticanje značaja slobode kao uzroka i posledice političkog delovanja.

Čavoški, dakle, prati glavne interpretativne tokove Makijavelijevog dela, što njegovoj knjizi daje na pouzdanosti, ali, istovremeno, to radi pomalo sa strane, kao da gazi po travi pokraj utabanih staza. Njegovo delo se sistematičnošću i pouzdanošću upisuje u red zanimljivih i korisnih tumačenja, a iskoracima iz poznatih tokova preporučuje kao složena konstrukcija koja nadilazi puki pregled opštih mesta. ◀

Ivan Milenković

Pozorište

foto: A. Andić

Kraj drame

Razrešenje petomesečnog sukoba između dela glumačkog ansambla Ateljea 212 i njihovog upravnika Kokana Mladenovića desilo se tokom prvih dana prošle nedelje. Mladenović je podneo ostavku, a za novog upravnika ovog pozorišta imenovana je Ivana Dimić

U PONEDELJAK 5. novembra, kad je prema ranijoj najavi Skupštine očekivano razrešenje petomesečnog sukoba upravnika Ateljea 212 Kokana Mladenovića i dela glumačkog ansambla ovog beogradskog pozorišta, javljeno je da će s tim morati još malo da se sačeka. Zatim je u sredu "Blic" objavio da je Savet za kulturu predložio gradonačelniku Draganu Đilasu da smeni Mladenovića, a Milena Šešić Dragičević, predsednica Saveta za kulturu, tim povodom je izjavila da se telo kojim predsedava ne bavi razrešenjem upravnika pozorišta, ali su ovoga puta načinili presedan zato što se postavlja pitanje "ko bi igrao u Ateljeu 212 ako bi Kokan Mladenović ostao upravnik". Nekako u to vreme, medijskim redakcijama je stigao poziv PR službe Ateljea da sutra, dakle u četvrtak, dođu na konferenciju za štampu.

"Prvi čovek koji će ostati bez posla u Ateljeu 212 sam ja lično", rekao je na konferenciji za štampu Kokan Mladenović, objavljujući da je podneo ostavku na mesto upravnika. "Ličnim primerom pokazujem da odlazak na tržište nije

ništa strašno, da valjani pozorišni radnici nemaju čega da se boje. Ne bojim se izazova, idem dalje ponosan i uzdignuta čela za sve ono što smo napravili u Ateljeu. Odgovornost upravnika je da omogući da proces rada bude nastavljen. Ako je moja ostavka način da se nastavi rad, to je u redu, jer je Atelje mnogo važniji i od mene i mesta upravnika." U nezvaničnom delu ovog skupa, Kokan Mladenović je otkrio da mu je ponuđeno mesto ravnatelja Dramskog programa Dubrovačkih ljetnjih igara, zbog njegovih uspeha u međuregionalnoj saradnji.

Tog istog dana, takođe pred novinarima, ostavku je dao i Igor Brakus, direktor marketinga Ateljea 212. Objasnio je da mu se pojedini glumci ne javljaju na ulici, već da okreću glavu na drugu stranu kada ga sretnu: "U ovoj kući su izbile podele ko je za, a ko protiv Kokana. Na gradu kao najbolji direktor marketinga dobio sam i dok je Svetozar Cvetković bio upravnik, toliko o tome ko je čiji čovek i koliko se ceni nečiji rad i zalaganje. Strašno je u svemu tome što glumci nijednom rečju nisu spomenuli koliko

toga dobrog smo uradili za ove tri godine.”

Komentar gradonačelnika Beograda Dragana Dilasa na događaje u Ateljeu potvrdio je naga-veštaje da odlazak Kokana Mladenovića neće doneti promenu samo glumcima tog pozorišta, već i svim zaposlenim u svim ostalim beogradskim pozorištima: “Žao mi je što smo izgubili dobrog direktora koji je pokušao da promeni neke stvari ne uvek na adekvatan način, ali sa dobrom idejom. Neka pravila će biti uspostavljena. To da se odbijaju uloge i to u velikom broju, da imamo glumce koji po deset godina nijednu predstavu u svom pozorištu nemaju ili imaju dve u pet godina i gde primaju fiksne plate, a glume u drugim beogradskim pozorištima na ugovor, neće više biti moguće. Svi koji ne žele da imaju te obaveze biće slobodni umetnici i pozvani da glume na ugovor. Oni koji budu stalno plaćeni od strane grada postaće javni službenici i imaju svoje obaveze. Da li će biti bolno, hoće, ali siguran sam da je to jedini način da naša pozorišta u Beogradu i kultura prežive. Atelje 212 je pozorište sa najvećim brojem prodatih karata, a Mladenović je od svih direktora gradskih pozorišta najviše postao direktor. Ali je napravio grešku što se uz taj posao bavio i režijom. Uбудuće to neće biti moguće, a oni koji hoće da budu direktori treba da završe menadžment u kulturi, a da se umetničkim delom bave umetnički direktori programa.”

Dan nakon ostavke Kokana Mladenovića objavljeno je da je Skupština grada usvojila predlog glumačkog ansambla Ateljea 212, i da je na mesto v.d. direktora postavila Ivanu Dimić. U njenoj biografiji piše da je “trenutno zaposlena kao dramaturg u Narodnom pozorištu, gde je jedno vreme bila i direktor Drame. Kao dramaturg je radila i u pozorištu ‘Boško Buha’, a u vreme kada je ministar kulture bio Vojislav Brajović bila je jedan od njegovih pomoćnika. Kao prozni pisac do sada je objavila nekoliko zbirki kratkih priča (*Crna zelen, Mahorka, mastilo i muž, Uzimanje vremena, Ima li koga?, Popis imovine*). Na beogradskim scenama izvođene su njene drame *Pred ogledalom, Pepeljuga, Beli ugao, Golje, Zmajovini pangalozi*, ali i dramatisacije *Mamca*, priče *Čigani lete u nebo, Petra Pana...* Autor je nekoliko TV scenarija, prevodila je sa engleskog drame Majkla Frejna, Harolda Pintera, Toma Stoparda...” Treba dodati i da je Ivana Dimić hrabra i požrtvovana, zato što je pristala da pomogne i Ateljeu i Skupštini grada i beogradskoj pozorišnoj sceni. Te njene osobine su u ovom slučaju najvažnije. ◀

Sonja Čirić

▶ tv manijak

Piše: Dragan Ilić

Pesmom do snova

Gotovo po pravilu, svake TV sezone dve velike televizije se nadmeću u programima koji tragaju za talentima. TV Prva bira “Prvi glas Srbije” a RTS cilja šire u šou-programu “Ja imam talenat”. Suštinski, u oba šou-programa su propozicije manje-više iste – tročlani žiri u nekoliko krugova bira najbolje takmičare, manje uspešni otpadaju i tako do gala večeri, kada u finalu dobijemo pobednika. Na TV Prvoj se uglavnom peva, pa su članovi žirija iz muzičkog biznisa, dok na RTS-u ima glume, plesa, folklor, gusala, frula i bogzna kojih još skrivenih talenata.

U žiriju uvek imate jednog člana (članicu) čiji je zadatak da uplaši učesnike. Ostali su tu da kobajagi ohrabre. Vidite da kao u Grandovim potragama za zvezdama ljudi sa nadom dolaze u želji da postanu muzičke zvezde. Mora se samo priznati da u aktuelnim programima Prve i RTS-a nema omalovažavanja takmičara, jer se u “Zvezdama Granda” žiri često surovo poigravao i manipulisaos osobama sa smetnjama ili psihičkim poremećajima.

Nije mi bilo smešno niti zabavno da gledam kako se nekakvi folk producenti poigravaju sa sudbinama prostodušnih ljudi. Fascinirala me samo neobično jaka želja za slavom koja ne jenjava s godinama. Bilo je mnogo starijih osoba koje su želele da pevaju pred Saletom Popovićem. Međutim, moderna pravila televizije zahtevaju da takmičari u “Prvom glasu” ili “Talentu” budu mlade osobe, privlačnog izgleda, oba pola, lica koja će kamera voleti. Nema starih, bolesnih i ružnih, pa je zato pobeda gluvonemog plesnog para u programu “Ja imam talenat” bila prijatno iznenađenje. U “Prvom glasu” nema takvih iznenađenja. Tu se takmičari pripremaju za solističku karijeru, baš kao što su svojevremeno u kući “Velikog brata” pevači vežbali za “Operaciju trijumf”. Pokazalo se da samo u regionalnoj konkurenciji takmičari mogu dostići određeni nivo popularnosti. Neki od uspešnijih su u međuvremenu uspeali da naprave CD izdanja, nastupaju i dostignu lokalnu slavu. Ove “domaće” zvezde teško uspevaju da suštinski promene život i pređu na sledeću stepenicu u svom profesionalnom razvoju. Ostaju klupski ili kafanski muzičari, s tom razlikom što im je honorar možda malo veći. Setite se samo pobednika dosadašnjih emisija – da li ste o njima nešto čuli nakon završetka programa?

Da li su Pilerovi kupili stan ili i danas sviraju u Knezu, šta je sa Kraljevcanima, bratom i sestrom, prošlogodišnjim pobednicima? Gde su pobednici “Prvog glasa”, a pogotovu gde je šampion “Operacije trijumf” Adnan Babajić (setih se imena)? Koliko su samo energije, živaca, suza i znoja proliili dok nisu pobedili – a da li im je ta pobeda zaista pomogla? Da li su samo bili statisti u velikom šou-programu gde njihova veština u stvari uopšte nije važna? Ovih dana, na kablovskoj distribuciji se pojavio šou od kojeg su svi naši i nastali – američki X faktor. Tu je ugovor sa pobednikom vredan pet miliona dolara, suma koja zaista menja život pobednika. Šou je iz Britanije prenesen u Ameriku i granica uzrasta je spuštена na 12 godina. Kao što znate, u Americi postoji tradicija upotrebe dece u šou-biznisu, naročito tinejdžera. Od Majkla Džeksona do današnjih Džastina Bibera, Seline Gomez ili Hane Montane.

Kada vidite takvu milionsku produkciju, postane vam jasno da ništa u emisiji nije slučajno. Svaka epizoda, čak i tokom kastinga, ima svoju dramaturgiju, jasno vam je da su talenti upadljivi i pripremljeni, a cilj je eksploatacija novih zvezda u koje će producenti uložiti ozbiljan novac. U tom smislu, domaći šou koji parira Foxovom X-faktoru je, paradoksalno, “Zvezde Granda” jer jedini nastavlja da prati zvezde nakon izbora. Razlog je veoma praktičan – buduće zvezde nastavljaju da donose novac produkciji. Ova bizarna paralela postaje metafora mnogih naših promašenih investicija. Na sličan način smo stvorili komplikovan obrazovni sistem gde za (idealnih) 8+4+4 godine dobijemo diplomirane stručnjake. Šesnaest godina selekcije, bodova, žirija, roditeljskog i dečijeg stresa – sa dva moguća ishoda. U gorem i češćem slučaju, džedžacet na birou za nezaposlene, dok ćete po boljem scenariju – dobiti odličan posao u inostranstvu. U oba scenarija, društvo neće imati baš nikakvu korist od vašeg obrazovanja. Džaba ste pevali sve te godine! ◀

Izazov novog vremena

U četvrtak 8. novembra u Pekingu je počeo 18. kongres Komunističke partije Kine na kome je izvršena planska primopredaja vlasti. Starije partijske funkcionere na čelu sa predsednikom NR Kine Hu Đintaom zamenili su mlađi predvođeni Si Đinpingom, izabranim za sekretara KP Kine koja ima 82 miliona članova

Kongres Komunističke partije Kine trajao je od 8. do 14. novembra. Učestvovalo je 2270 delegata iz čitave zemlje, ali je posebnu pažnju privukao govor odlazećeg predsednika Narodne Republike Hu Đintaoa, koga će verovatno na toj funkciji od marta sledeće godine zameniti novi sekretar KP Kine Si Đinping. Hu je podneo izveštaj o radu partije i podvukao programska načela koja će uticati na kreiranje politike koju će nastaviti da sprovodi njegov naslednik, sve u duhu specifičnog kineskog sistema u kome odlazeći predsednik daje smernice budućem.

Huov govor bio je svojevrсно obraćanje naciji, u kome je naglasio da su Kini potrebni novi modaliteti za “ubrzanje transformacije ekonomije”, što su neki analitičari protumačili kao poziv na uspostavljanje “jednpartijskog kapitalizma”. Kako je prenela kineska državna televizija CCTV, odlazeći predsednik je apelovao da se implementira strategija razvoja zasnovana na inovacijama, restrukturiranju privrede, uz izjednačeniji razvoj urbanih i ruralnih područja i stvaranje novih mogućnosti za međunarodnu ekonomsku saradnju i konkurenciju. O reformi političkog sistema Hu je rekao da ona čini “značajan deo globalnih reformi u Kini”, dodavši da treba “više značaja pridati poboljšanju demokratskog sistema”, o čemu je svojevremeno govorio i nekadašnji lider KP Kine Deng Sjaoping.

Kada se, međutim, u Kini govori o unapređenju demokratskog sistema, treba imati u vidu da se to pre svega odnosi na demokratizaciju partije, a nikako celog društva. “Nikada nećemo kopirati zapadni politički sistem”, naglasio je Hu, čime je potvrdio da će Kina tražiti sopstveni put u političkoj reformi. On je, takođe, još jednom upozorio tajvansko rukovodstvo da ne preduzima korake koji bi vodili ka samostalnosti, pozivajući na izgradnju mehanizma vojnobezbednosne saradnje zasnovane na poverenju kojim bi se održavala stabilnost u Tajvanskom moreuzu.

U govoru koji je trajao devedeset minuta bivši prvi čovek KP Kine podvukao je koliko je važno da “svi imaju mogućnost da ostvare svoje pravo na obrazovanje, zaposlenje, zdravstveno i socijalno osiguranje”. Tom prilikom, on je uputio i poziv na očuvanje životne sredine i porast ekološke svesti, što predstavlja jedno od gorućih pitanja održivosti budućeg kineskog razvoja. Kada je reč o spoljnoj politici, najveću pažnju je privukao deo govora u kome je Hu naglasio kako Kina treba da poveća kapacitete za eksploataciju morskih resursa, ali i da odlučno zaštititi svoja pomorska prava i interese, i konačno “izraste u pomorsku silu”, što je posebno indikativno ukoliko se posmatra u kontekstu spora sa Japanom oko ostrva Djaou (vidi okvir).

Spor sa Japanom

U prethodnih mesec i po dana bilateralni odnosi NR Kine i Japana dostigli su najnižu tačku u poslednjih 40 godina, tj. od kada su posle Drugog svetskog rata obnovljeni diplomatski odnosi dve zemlje. Japan je kupovinom od privatnih vlasnika dela ostrva Djaou izazvao oštre reakcije kineskih zvaničnika, ali i demonstracije širom Kine, koje su rezultirale masovnim uništavanjem japanske imovine i napadom na japanska privredna predstavništva. Spor oko suvereniteta nad grupom ostrva u Istočnokineskom moru vuče korene iz 1895, kada je Japan mirom u Šimonosekiju dobio Senkaku ostrva, kako ih zovu u Japanu. Posle poraza Japana 1945. ostrva su se nalazila pod administrativnom upravom SAD sve do 1972, kada su vraćena pod suverenitet Tokija, čemu se Kina protivi, ne priznajući "neravnomernu ugovore" iz 19. veka. Od tada je pitanje suvereniteta nad ovim nenaseljenim ostrvima pod stalnim sporom između dve države. Procenjuje se da se na morskom dnu nalaze velike rezerve gasa i nafte, a kineske agencije koje se bave istraživanjima veruju da se u južnokineskim vodama nalaze zalihe nafte od preko 200 milijardi barela (veće zalihe imaju samo Venecuela – 295 milijardi, i Saudijska Arabija – 265 milijardi barela).

PITANJE ŽIVOTA ILI SMRTI: Na samom Kongresu demonstrirana je unutarpartijska stabilnost (posle meseci previranja i skandala), ali i rešenost da se ubuduće izbegnu sve potencijalno kompromitujuće situacije. U tu svrhu poslužio je i govor odlazećeg premijera Kine Ven Đabaoa, koji je naglasio nužnost borbe protiv korupcije kao najvažniji politički cilj sa kojim partija mora da se izbori. "Pitanje korupcije je pitanje života ili smrti, kako za partiju tako i za državu", rekao je Ven.

Upravo je tema korupcije u redovima najviših partijskih funkcionera bila naročito aktuelna u mesecima pred održavanje kongresa. Još je svež slučaj Lei Dihua, prvog savetnika predsednika Hu Đintaoa, čiji sin je pre nekoliko meseci u centru Pekinga slupao "ferari" vredan milion dolara, što je pokrenulo priče odakle Leiju toliki novac. Lei je po izbijanju skandala smenjen, ali je skandal oštetio ugled predsednika Hua. Odlazeći premijer govorio je i o posledicama ekonomske krize za koju očekuje da će se "osećati još nekoliko godina", ali i o tome koliko je za Kinu važno da održi stabilan i održiv ekonomski rast, sprovede reforme i restrukturira privredu. Ni on nije propustio da spomene političke reforme koje su važne zbog "jačanja demokratije" i "očuvanja socijalne pravde", a među važnije ciljeve i on je svrstao unapređenje sistema socijalne zaštite i borbu protiv "neravnomerne raspodele sredstava".

RAST OD SAMO 7,5 Odsto: Na marginama 18. kongresa KP Kine održana je konferencija za štampu državne Komisije za nacionalni razvoj i reforme i tom prilikom je njen šef Džang Ping izjavio da je kineska vlada uverena kako

će postići projektovani privredni rast od 7,5 odsto do kraja godine. On je dodao da se ova prognoza zasniva na ekonomskim pokazateljima koji beleže poboljšanje od avgusta, a posebno u oktobru. Džangove ocene izazvale niz pozitivnih reakcija kineskih zvaničnika koji nastoje da uvere i domaće i strane investitore, da će pad kineske proizvodnje iz trećeg kvartala ove godine biti zaustavljen. Ovo je inače prvi put da Kina u poslednjih osam godina planira ekonomski rast niži od osam odsto, što svedoči o efektima ekonomske krize koja polako utiče i na drugu ekonomiju sveta.

Među faktore koji su prouzrokovali usporavanje ekonomskog rasta, Džang je svrstao smanjenu potražnju sve zaduženijih država, ali i opreznije investiranje usled krize zbog čega je država pojačala makroekonomsku kontrolu i domaću potrošnju. "Najnoviji pokazatelji rasta industrijske proizvodnje, maloprodaje i izvora, pokazuju da su mere koje je preduzela država doprinele stabilizaciji ekonomske situacije", rekao je on. Industrijska proizvodnja porasla je na 9,6 odsto u oktobru mesecu (u poređenju sa 9,2 odsto u septembru i 8,6 procenata u avgustu), dok je maloprodaja robe široke potrošnje porasla na 14,5 odsto (u poređenju sa 14,1 odsto u septembru i 13,2 procenata u avgustu), navodi se u Komisiji za nacionalni razvoj i reforme. Džang je naglasio i da je privredna situacija u Kini stabilna, dok je kao cilj istakao postizanje održivog rasta i strateško restrukturiranje privrede.

PREVAZILAŽENJE STRAHA OD INTERNETA: Prve reakcije na održavanje kongresa stigle su očekivano od zagovornika reformi koji već godinama traže smanjenje privilegija državnih ▶

Dr Ristić

dom zdravlja +

01.-30.
NOVEMBAR

- OPŠTA MEDICINA
- MEDICINA RADA
- PEDIJARIJA
- GINEKOLOGIJA
- FIZIKALNA MEDICINA
- RADIOLOŠKA DIJAGNOSTIKA
- BIOHEMIJSKA I MIKROBIOLOŠKA LABORATORIJA
- PREVOZ SANITETOM
- INTERNA MEDICINA
- KARDIOLOGIJA
- ENDOKRINOLOGIJA
- REUMATOLOGIJA
- UROLOGIJA
- OFTALMOLOGIJA
- OTORINOLARINGOLOGIJA
- NEUROLOGIJA
- OPŠTA HIRURGIJA
- MEDICINA SPORTA
- GASTROENTEROLOGIJA
- STOMATOLOGIJA

ENDOKRINOLOGIJA

ŠTITNA
ŽLEZDA

HIPOFIZA

PANKREAS

ŠEĆERNA
BOLEST

firmi, podsticanje rasta otvaranjem tržišta, veću društvenu prohodnost i šire socijalno osiguranje. Jača kontrola nad radom viših partijskih funkcionera, o kojoj je govorio predsednik Hu, izazvala je dosta pažnje na kineskim društvenim mrežama, pa tako na *Weibou* mogu da se pročitaju komentari u kojima se traži stroža kontrola, ali i postavlja pitanje da li će političke reforme moći da budu sprovedene, “jer zahtevaju redistribuciju stečenih interesa”.

Sun Davu, osnivač jednog od poznatijih poljoprivrednih konglomerata, poznat i kao kritičar partijske politike, izjavio je prethodnih dana da se većina nacionalnog bogatstva nalazi u rukama malog broja ljudi i da je to glavni problem sa kojim se Kina suočava. “Finansije, medicinska zaštita i sredstva za obrazovanje su koncentrisani na jednom mestu”, upozorio je on, ističući da je “finansijski sistem izuzetno korumpiran”. “Država bi trebalo da dozvoli privatnim bankama da finansiraju seljake i ruralnu populaciju”, rekao je Sun.

Da je partija, ipak, odlučila da prihvati izazov novog vremena, pokazuje slučaj dvojice delegata koji su se pojavili na kongresu. Šu Bin, generalni menadžer i glavni urednik *Rednet.cn* i Liao Hong, predsednik i glavni urednik *People.com.cn*, dvojica su predstavnika internet portala koji su dobili svoje mesto na Kongresu, što je prvi put da je internet sektor zastupljen u partijskom odlučivanju. Šu je izjavio da se radi o “novoj, ali ne i neočekivanoj stvari, jer mi zapravo predstavljamo običnog čoveka ispred kompjutera”, izazivši uverenje da njihovo učestvovanje pokazuje spremnost partije da sluša javnost i uvažava uticaj “novih medija u novom dobu”.

Kina ima oko 500 miliona korisnika interneta, što internet čini značajnim privrednim sektorom, ali i platformom za izražavanje slobode govora. Rasprostranjenost i dostupnost interneta omogućila je da tokom kongresa partijski delegati i obični ljudi mogu da diskutuju o važnim temama. Jedan od poznatijih primera je Su Gang, partijski sekretar iz Kvandžoua, koji svakodnevno komunicira sa građanima preko mikroblogova. “Mikroblog je zgodan način za mene da saznam šta javnost oseća, posebno mlađa generacija”, izjavio je on, uz priznanje da svakog dana provodi između dva i tri sata u ovoj komunikaciji. Samo prvog dana održavanja kongresa na mikroblogu portala *Weibo* zabeleženo je 25 miliona komentara koji su se odnosili bilo na sam kongres, bilo na KP Kine, što svedoči o interesovanju za ovu temu

Samospaljivanje na Tibetu

Od početka održavanja Kongresa KP Kine na Tibetu se spalilo sedam Tibetanaca u znak protivljenja kineskoj upravi na Tibetu, prenose zapadne agencije. Tibetanska vlada u egzilu tvrdi da se od februara 2009. godine spalilo 69 Tibetanaca, od kojih je 54 preminulo. Tibetanske organizacije sa sedištem u Americi saopštavaju i da se tokom održavanja kongresa u Tongrenu u provinciji Činghaj održavaju demonstracije hiljada stanovnika koje se protive kineskoj vlasti. Istorijski Tibet je pripadao Kini od 1644. do 1912. godine, kada postaje defakto nezavisan, jer je dalaj-lama posle kineske revolucije odbio da prizna novu republikansku vladu. Pod suverenitet kineske države Tibet je vraćen 1951. čemu se posebno protivio novi dalaj-lama koji je uz pomoć SAD 1959. podigao pobunu protiv centralne kineske vlasti. Ubrzo je morao da napusti Kinu i od tada živi u egzilu. Dobitnik je Nobelove nagrade za mir 1989. Poslednja veća pobuna na Tibetu izbila je 2008. i u zapadnim državama je izazvala dosta kontroverzi i kritika na račun kineske vlasti zbog načina na koji je okončana. Kina ne dozvoljava stranim posmatračima da ispituju stanje ljudskih prava na Tibetu, a dalaj-lamu smatra separatistom.

DOK SE JEDNI SPALJUJU... Prokineski delegati sa Tibeta

u kineskom društvu. “Posebno je značajno što je vlada preduzela neke korake pošto su određena pitanja bila pokrenuta na internetu, što samo pokazuje snagu novog medija”, izjavio je za agenciju Sinhua Robert Kun, američki ekspert za Kinu.

Meng Dijan, profesor na Šangajskom univerzitetu, kaže da je jedna stvar sigurna – “a to je da mnogi partijski funkcioneri nisu više uplašeni kada govore o internetu, kao što su bili ranije. Mikroblogovi i novi mediji izrastaju u poseban kanal za komuniciranje bilo za ljude u partiji, ili van nje”.

Kada je reč o internetu i blogovima, posebno pitanje se odnosi na cenzuru koja je sveprisutna, a tokom kongresa je posebno pojačana. Tako je onemogućena pretraga pojmova koji se vezuju za ime Si Đinpinga (očekivanog naslednika na čelu partije) ali i Ven Đabaoa i njegovu porodicu, koga je “Njujork tajms” samo par dana pred početak kongresa označio kao najbogatijeg Kineza, što je pokrenulo

polemike na kineskim društvenim mrežama. Nesumnjivo je da je tehnološki napredak proširio kanal demokratije i podigao svest ljudi o njihovim pravima, ali je istovremeno vladajuću partiju stavio na iskušenja sa kojim će morati da se suočava u budućnosti.

Izazovi sa kojim će morati da se suoči nova garnitura “crvenih mandarina” su održavanje trenda ekonomskog rasta koji je doveo do “kineskog čuda”, ali i suočavanje sa posledicama ubrzanog razvoja – socijalnim raslojavanjem, prekomernim zagađenjem okoline i neravnomernim regionalnim razvojem. Demografska neravnoteža usled primene politike jednog deteta, biće jedno od važnijih pitanja sa kojim će Peking veoma brzo morati da se uhvati u koštac. Na spoljnostopolitičkom planu uvek je na prvom mestu odnos sa SAD, a otvorena pitanja koje Kina ima u neposrednom okruženju moraće možda da sačekaju izbor sledećeg rukovodstva 2022. godine.

Sanja Radović

Prokletstvo drugog mandata

Je li afera Petreus samo predigra za ono što ćemo gledati u nastavku Obaminog predsednikovanja

KO ĆE DA VODI AMERIČKU DIPLOMATIJU: Hilari Clinton i Barak Obama Foto: REUTERS

NOVIJA AMERIČKA ISTORIJA zabeležila je toliko neuspešnih drugih predsedničkih mandata da za taj fenomen u ovoj zemlji postoji i posebna kovanica (*Second-Term Curse*). Barak Obama mora da je pomislio "šta, zar već?", kada su mu dan posle izbora javili da direktor CIA namerala da podnese ostavku zbog ljubavne afere sa svojom biografinjom. Šta je predsednik znao, i kada je to saznao, sasvim je drugi par opanaka, ali čak i ako sa najvećom rezervom primamo sve što se za sada zna o vezi Pole Brodvel sa Dejvidom Petreusom i razlozima zbog kojih

je afera buknila u času u kom je buknila, te o pravoj ulozi FBI-ja i vođstva Republikanske stranke u celoj ujdurmi, opet ostaje da neprijatna iznenađenja vezana za ključne funkcionere administracije nisu nimalo retka u drugom predsedničkom mandatu.

Možda je najbolji primer Dvajt Ajzenhauer, koji je u drugom mandatu morao da žrtvuje bliskog mu šefa kabineta Šermana Adamsa, koga je pre toga pokušao da odbrani sledećim rečima: "Divim se njegovim sposobnostima. Cenim ga zbog ličnog i službenog integriteta. Potreban

mi je." Samo nekoliko dana kasnije Adams, za kog se ispostavilo da je primao skupe poklone od jednog krupnog industrijalca, morao je da se pakuje i napusti Belu kuću, koju je Ajzenhauer malo pre toga sa velikom lakoćom po drugi put osvojio.

Drugi mandat je po pravilu okrutan prema pobednicima i gotovo uvek prepun skandala. Ričard Nikson je ostavku zbog Votergejta podneo pre isteka prve polovine drugog mandata koji je izbio ogromnom većinom glasova. Istorija je bila milostiva prema Ronaldu Reganu, koga mnogi pamte i kao čoveka koji je dobio hladni rat, ali neki misle da je njegov trijumfalno započet drugi mandat (osvojio je većinu u 49 američkih država) istovremeno i njegov najneuspešniji politički period, računajući i osam godina koje je proveo na položaju guvernera Kalifornije. Taj period ostao je zapamćen po aferi "Iran-kontra", kada je iz podruma Bele kuće vođena tajna operacija u kojoj je Iran dobijao oružje kako bi oslobađao američke taoce u Libanu, dok su iranske pare išle u Nikaragvu i njima se finansirali desničarski protivnici predsednika Danijela Ortege, iako je američki Kongres zabranio pomoć "kontrašima".

VIZIONAR ILI HROMI DABA: Svi posleratni predsednici gubili su podršku na izborima za Predstavnički dom i Senat u šestoj godini drugog mandata, što eksperti objašnjavaju zamorom birača koji žele da vide nešto novo na političkoj sceni. Zato važi mišljenje da u drugom mandatu predsednik ima malo manje od dve godine da ostvari ono zbog čega se kandidovao, što za Obamu otprilike znači da negde do sredine 2014. godine mora da ostavi svoj konačan trag. Posle toga će po svojoj prilici na svojoj koži početi da otkriva zašto se predsednicima u drugom mandatu lepi etiketa Hromog Dabe (*lame-duck president*). Kako je već prorekao jedan Obamin bivši šef kabineta, 2014. više niko neće zanimati šta on radi.

Pravilo je, takođe, da predsednici u prvom mandatu zaziru od krupnijih poteza kako ne bi upropastili svoje šanse da budu reizabrani. Tako je Obama brzo odustao od predizbornog obećanja od pre pet godina da će odmah

LJUBAVNA AFERA KOJA JE POTRESLA CIA: General Dejvid Petreus i njegova biografkinja Pola Brodvel

po inauguraciji da zatvori bazu Gvantanamo. Posle je razočarao i one koji su očekivali da će krivično da goni službenike CIA koji su širom Bliskog istoka držali tajne zatvore i u njima, baš kao i u Gvantanamu, mučili zarobljenike osumnjičene da pripadaju Al Kaidi. I prijatelji i protivnici sada čekaju da konačno na delu vide "pravog" Baraka Obama.

Je li 44. predsednik idealista i vizionar koji će sada sve staviti na kocku ne bi li ostavio dubok trag u američkoj politici? Desnica već godinama plaši birače da će Obama pokazati svoje pravo, tobož "levičarsko" i "socijalističko" lice kad više ne bude morao da strahuje od gubitka podrške zbog svog, tobože, do sada relativno vešto prikrivanog radikalizma (ovde govorimo o onoj američkoj desnici koja zapadnoevropske zemlje smatra opasnim socijalističkim ideološkim tvrdavama).

Levica pak strahuje da Obama ni sada neće biti veran svojim liberalnim uverenjima i da neće osloboditi zatvorenike iz Gvantanama, kao i da neće uspeti da poveća poreze bogatima.

U SENCİ BENGAZIJA: Ali šta će uraditi na spoljnopolitičkom planu? Svet više ne voli Obama kao što ga je onomad voleo, ali to ne znači da je nebitno ko će u njegovom drugom mandatu sesti u fotelju Hilari Klinton.

Državna sekretarka je neposredno uoči izbora nagovestila da će biti voljna da ostane malo duže na svom mestu, što su poznavaoi odmah protumačili kao njenu rešenost da se pobrine

da se poglavlje o ubistvu američkog ambasadora u Bengaziju u analima Stejt departmenta ne napiše na njenu štetu. Gospođa Klinton je, naime, preuzela odgovornost za tragediju u kojoj je Kristofer Stivens izgubio život, što je u predizbornoj kampanji ocenjeno kao hvale vredan gest požrtvovane odanosti predsedniku, ali priča time nipošto nije zatvorena, a kongresna saslušanja o bezbednosnim propustima do kojih je u Bengaziju došlo tek predstoje.

Preljubnički skandal Dejvida Petreusa dodatno je politički začinjeno činjenicom da je ove nedelje general trebalo da svedoči o Bengaziju, a CIA je u ponedeljak bila prisiljena da demantuje raniju izjavu njegove ljubavnice Pole Brodvel, datu na predavanju na Univerzitetu u Koloradu, da je američki konzulat u Bengaziju zapravo napadnut zato što je CIA tamo držala zarobljenike koje su odmetnuti libijski pobunjenici pokušavali da oslobode. Obama je još u januaru 2009. potpisao izvršnu direktivu kojom je CIA izgubila pravo da drži zarobljenike, što je zapravo bila naredba da se prekine sa tajnim zatvorima koje je CIA otvorila širom zemaljske kugle za vreme mandata Džordža Buša.

Portparol CIA Preston Golson izjavio je da je "svaka sugestija da se Agencija još bavi pritvorom neobaveštena i neosnovana". Teško da će se na taj način zaustaviti spekulacije, o kojim će tek biti govora kada se Petreus narednih nedelja ipak pojavi pred odgovarajućim kongresnim odborom. Republikanci su sačuvali većinu u donjem domu Kongresa i nemaju razloga

za strahopoštovanje prema tesnoj većini sa kojom je Obama sačuvao Belu kuću (u koju je pre četiri godine ušao sa sedam procenata razlike u odnosu na Džona Mekejnu).

KO ĆE NASLEDITI HILARI KLINTON: "Njujork tajms" ovih dana podseća da su se mesecima za ovaj posao pominjala samo dva kandidata (ambasadorka u UN Suzan Rajs i senator Džon Keri iz Masačusetsa), da bi se polje nadmetanja poslednjih dana uvećalo. Republikanci su zamerili Suzan Rajs na prvim izjavama o Bengaziju (u času kada još nije bilo jasno šta se tačno desilo i da su poginula četiri Amerikanca, ona je dala izjavu o spontanitim protestima u Bengaziju izazvanim nezadovoljstvom zbog antiislamskog filma na internetu) i ne pada im na pamet da joj daju neophodnu prolaznu ocenu u Kongresu (uticajni senator iz Južne Karoline Lindzi Grejem već je javno za nju rekao da ne dolazi u obzir da bude unapređen bilo ko "umešan u debakl sa Bengazijem").

Kada je Keri posredi, Obama navodno zazire od mogućnosti da demokrate izgube njegovo mesto u Senatu, mada je već u petak njegovog mogućeg naslednika Devala Patrika pozvao na večeru u Belu kuću sa suprugom. Druga manjkavost vezana za Kerijev dolazak na mesto državnog sekretara bilo bi upražnjeno mesto koje bi ostavio na čelu senatskog Odbora za spoljnu politiku: tamo bi ga nasledio Robert Menendez iz Nju Džersija, čija bi netrpeljivost prema Kastrovom režimu onemogućila bilo kakvo Obamino diplomatsko otvaranje prema Kubi. U optičaju je i trenutni savetnik za nacionalnu bezbednost Tomas Donilon, na čije mesto bi u tom slučaju mogla da dođe Suzan Rajs, jer ne podrazumeva potvrdu Senata.

Poslednjih se dana spominju i mogući republikanski kandidati za položaj državnog sekretara, poput senatora Džozefa Libermana i Džona Hantsmena, koji je bio Obamin ambasador u Kini, pre nego što je lane kraće vreme važio za pretendenta na mesto republikanskog predsedničkog kandidata. Potonji ima prednost eksperta za Aziju, a omogućio bi Obami da se pozove na podršku obe vodeće stranke pri vođenju spoljne politike, koja je za njegovog prvog mandata bila centralizovana u Beloj kući.

Poznavaoi ne isključuju ni mogućnost da Klintonovu jednostavno nasledi sadašnji zamjenik Vilijam Berns, diplomata od karijere i poznavalac Rusije koji ne vuče nikakav politički prtljag i ne bi izazvao otpor republikanaca u Kongresu SAD.

Ljiljana Smajlović

Tenis: London 2012.

Dobra godina

Novak Đoković je najbolji zato što iz sezone u sezonu demonstrira vidljiv napredak u igri

Mada se ceo finalni meč londonskog superturnira mogao gledati – i gledali smo ga – bez daha, čini se da je njegov ključni trenutak bio u drugom setu, pri rezultatu 5:4 za Rodžera Federera. U tom trenutku izgledalo je da se, kao u ogledalu, ponavlja situacija iz prvog seta, kada je Novak Đoković umesto pobeđivanja od 6:4 dopustio da protivnik izjednači. Elem, Federer u toj situaciji ne

uspeva da iskoristi nijednu od dve set lopte i borba se nastavlja do brejka kojim će Đoković okončati meč (7:6/8:6/7:5).

Taj ključni trenutak, u kom Đoković brejkom izjednačava rezultat na 5:5 najbolje ilustruje njegovu neverovatnu osobinu da od protivnika bude mentalno jači i pribraniji. To se videlo u svim mečevima koje je odigrao u Londonu, a najupadljivije u susretima s Endijem Marijem

i Huanom Martinom del Potrom. Kod Marija, koji je od prvih deset tenisera sveta u protekloj sezoni najviše napredovao, najlakše je primetiti trenutak u kom psihološki “pukne” i počinje da gubi. Novak Đoković je, dakle, najbolji zato što iz sezone u sezonu demonstrira vidljiv napredak u igri i, još više, sigurnost u sebe koja je već postala ozbiljna pretnja protivnicima. To se moglo primetiti i u meču s Federerom, igračem

Đoković: statistika (grend slemovi i svetska tura)

	2012.			U karijeri			
	Pobede	Porazi	Indeks*	Pobede	Porazi	Indeks*	Br. titula
Ukupno	75	12	0,862	469	123	0,792	34
Grend slem	24	3	0,889	134	27	0,832	5
Svetska tura	34	6	0,850	172	46	0,789	13
Taj-brejkova	17	12	0,586	137	79	0,634	
Desetorka**	50	5	0,706	84	64	0,568	
Finala	6	5	0,545	34	19	0,642	

* - Odnos ukupnog broja mečeva i broja pobeda

** - Rezultati susreta s protivnicima iz prve ATP desetorke

ali Federer uspeva da spase set loptu i, potom, set ulazi u taj-brejk koji, uz peripetije s mini brejkovima, dobija Novak Đoković sa 8:6.

I drugi set počinje brejkom koji posle 11 minuta razmene udaraca pravi Rodžer Federer. U narednim gemovima održava prednost – 3:2, 4:2, 4:3, 5:3, 5:4...

Đoković uspeva da napravi brejk za izjednačenje, dobija svoj servis gem i još jednim brejkom završava meč.

“Najbolji si”, rekao je Federer Đokoviću na uručanju trofeja. “Ja ne mogu da igram mnogo bolje nego što sam to danas učinio i veoma sam zadovoljan.”

Novak je uobičajeno džentlmenki uzvratio: “Rodžere, čast je i uživanje igrati protiv tebe.”

I zaključio ocenom s kojom je teško ne složiti se: “Godina nije mogla početi i završiti se na bolji način.” Malo opširnije: “Pobedio sam svih pet mečeva, to mi se nikada nije desilo u karijeri. Nije mogla bolje sezona da mi se završi. Početak je bio fantastičan, titula na Australija openu, polufinale i finale, i sada titula i opet broj jedan. Neopisiv je osećaj i mnogo dugujem svima koji su bili ovde i koji su me podržavali ove sezone.” Što se Federera tiče, “počeo je bolje nego ja, od Rodžera se to i očekuje, da je agresivan i blizu linije, bio sam svestan i pokušavao sam da nametnem ritam, ali nisam uspeo u tome i odmah sam izgubio devet poena. Bilo je teško vratiti se u meč, ali sam uspeo da uspostavim ritam i primenio sam pravu taktiku. Kraj prvog seta sam odigrao dobro, baš kada je trebalo, a tako je bilo i na kraju drugog. Izvukao sam se iz izgubljene situacije, spasao sam dve set lopte...”

Federer je ocenio da je meč bio “ekstremno neizvesan”: “Nije trebalo da dozvolim toliko brejkova, ali opet, očigledno se i Novak tu

nešto pita. Bilo je ekstremno neizvesno... Meni ostaje samo da žalim što sam dva puta imao vođstvo.”

Ne znamo da li je i kako pročitao procenu Borisa Bekera da je u finalnom susretu favorit Novak Đoković, ili se možda ponadao da će Beker pogrešiti kao pred polufinale u Vimbldonu, kada je Đokovića takođe video kao favorita. “Od tada je odigrano puno tenisa”, rekao je Beker za B92. “Đoković ima sjajan kraj sezone. Završiće godinu na prvom mestu, vratio je svoju prepoznatljivu formu.”

Istom prilikom Beker je precizno dijagnostičirao da Endi Mari u poslednje vreme igra veoma agresivno, ali i da “još uvek nije pronašao balans, još uvek ne zna kada da napadne, a kada da igra pametno. Federer je Federer, on je osvojio toliko turnira, ako mu date malu šansu da se vrati, on će je iskoristiti.” Čini mu se da je u polufinalu Marija iznenadila podrška koju je “njegova” publika davala Federeru, ali je – tačno, sad je lako reći – ocenio da je Đoković “dovoljno iskusan i da razume da igra protiv jednog od najboljih tenisera svih vremena i da je očekivano da publika bude na Federerovoj strani, što ne znači da će biti protiv njega. Ali i on takođe ima veliku podršku širom sveta, i ove nedelje je bio šarmantan, rekao je prave stvari. On je zabavan momak i siguran sam da će i on imati veliku podršku.” Tako nekako je i bilo.

Usput su, osim ličnih, oboreni i neki rekordi turnira. Tek četvrti put u 43 godine istorije završnog Masters kupa u borbi za titulu srela su se dvojica najboljih tenisera sveta. U ovoj godini Đoković i Federer igrali su četiri puta: Novak je pobedio u Rimu i Rolan Garosu, Rodžer na Vimbldonu i u Sinsinatiju. Za Federera je, ako o tome vodi računa, bilo važno i to što je 2011. prekinuo onaj neverovatni niz od 43 Đokovićeve pobede. “Ovo je bila duga godina”, rekao je Đoković za ATP veb-sajt. “Stvarno nisam znao kako ću nastaviti posle neverovatne 2011.”

Saldo je, i na kraju ove godine, upečatljiv. Sa 18 turnira na kojima je igrao odneo je šest pobjedničkih trofeja, igrao u pet finala i četiri polufinala. Uzeo je svoju petu grend slem titulu na Australija openu, četiri pehara Masters 1000 serije, igrao u finalu Rolan Garosa, nosio srpsku zastavu na otvaranju Olimpijskih igara u Londonu... I okončao svoju drugu godinu na mestu prvog tenisera sveta.

Pa, teško je reći da to nije bila dobra godina. ◀

Aleksandar Ćirić

za kog je malo reći da je hladan kao led. I, dalje kroz amatersku psihologiju, Federerov osmeh dok je čestitao Đokoviću možda više govori o porazu nego sam rezultat.

Finalni susret je počeo loše za Đokovića: Federer bez izgubljenog poena dobija svoj i pravi brejk na Novakov gem, potom ponovo osvaja svoj. Tek potom Đoković počinje da “ulazi” u meč i izjednačava na 3:3. Pri rezultatu 4:4 Đoković uspeva da napravi brejk i povede sa 5:4,

foto: Reuters

Nove boje za crveno-bele

Nakon tri i po godine predsednikovanja Vladan Lukić je odlučio da ode iz kluba. Zašto niko nije pustio suzu za njim i šta će biti sa još uvek najtrofejnijim srpskim fudbalskim klubom

CRVENA ZVEZDA JE nastavila niz pobeda u G grupi Lige šampiona. Posle Ajaksa i Olimpijakosa na prepunoj Marakani pao je i slavni Mančester junajted. Dvadeset i pet godina posle slavne kampanje u sezoni 1990/91. srpski je velikan ponovo na putu da juriša na osvajanje najvećeg trofeja u klupskom fudbalu. Pokazalo se da je rukovodstvo koje je došlo u klub pred kraj 2012. godine imalo viziju povratka na staze stare slave i da se u prethodnom periodu radilo kako treba. Pre samo tri godine izgledalo je da je klub pred gašenjem, ali je to izbegnuto hrabrim potezima nove uprave koja je najpre sanirala probleme uz pomoć države i potom za kratko vreme formirala tim koji može da parira najvećim evropskim klubovima.

Da li vam ovo zvuči stvarno?

U nedelji u kojoj je Vladan Lukić i formalno napustio poziciju na koju je bio reizabran u maju ove godine i kada ne izgleda da u FK Crvena zvezda iko drži upravljačke uzde, ima glasova koji govore da je sada trenutak da se svi problemi razreše i da klub za nekoliko godina zaista bude ovo što smo napisali u uvodu teksta. U realnosti sve izgleda kao mora: tim je na osam bodova od Partizana, titula je daleko kao i ranijih sezona, i u "večiti derbi" koji je na programu u subotu 17. novembra ulazi se bez igre i bez energije. O energiji je govorio i Lukić u svom oproštajnom obraćanju: on je rekao da nema više snage da se bori sa gomilom problema koji pritiskaju klub i sa tim se ne treba šaliti: ni mnogo veći "lideri" ne bi mogli da se izbore sa onim čega se Lukić sa svojim timom poduhvatio 2009. godine kada je došao na čelo kluba. Danas se može reći da je on "izgoreo u velikoj želji" i da je njega ponela ideja Zvezde a ne ono što je taj klub danas zaista. On je pokušavao da balansira između slavne prošlosti i slavne budućnosti koju je najavljivao, ali to

foto: BetaPhoto

nije bilo dovoljno da se vrte dugovi, da se ne uvećavaju dugovi i da se napravi tim koji može, za početak, da bude konkurent u borbi za titulu prvaka Srbije. Lukića je ubilo što nije mogao da izađe na kraj sa "tekućom nelikvidnošću", odnosno sa nemogućnošću da bar u nekom periodu obezbedi stabilno funkcionisanje kluba oko koga se vrte "pozajmljivači novca". Zvezdina realnost je da osim imena i onih koji se kunu u to ime nema ništa: novca, rezultata, tim, autoritet koji bi mogao da nekako uspostavi red i osigura bar časnu pogibiju na terenu.

O Lukiću i njegovom "značaju" bilo je i ranije rači u "Vremenu", pa se sada više na tome ne bismo zadržavali. On se, u zbiru, pokazao kao slab lider nesposoban da uspostavi punu kontrolu i da proba da reši probleme zbog kojih je došao. Odlazak na par dana pred derbi i posle dva vezana poraza u prvenstvu dovoljno govori o njegovoj spremnosti da se suoči sa pritiskom i on ostaje kao neko ko je zalutao na to mesto i – ukoliko klub uspe da izađe na zeleno granu – vrlo brzo neće ga se niko sećati.

KO ĆE DA PLATI: Zbog takvih osobina

njegov odlazak ne donosi ništa osim dodatne potvrde da se u klubu i dalje ne zna "ko pije a ko plaća", o čemu svedoče i izjave potpredsednika Aleksandra Antića ("Navijači nemaju kome da viču 'uprava napolje' jer nema uprave") i trenera Aleksandra Jankovića koji kaže da bi podneo ostavku ali da nema kome. Njegov odlazak neće pokrenuti ništa osim dodatnih spekulacija na temu ko treba da dođe i šta je smislio još jedan Aleksandar, Vučić.

Nekoliko meseci traju nagoveštaji da je sa novom vladom došlo vreme i za novu upravu FK Crvena zvezda. Tabloidi su danima zatrpavali javnost nagađanjima i spinovima o tome ko će doći umesto Lukića, a čitava stvar se ubrzala nakon odlaska Roberta Prosinečkog na početku sezone. Bilo je najavljivano da dolazi Dragan Džajić koji je viđen kao dežurni spasilac i jedini čovek koji može da "vozdiigne Zvezdu". Od njegovog povratka na čelo kluba neće biti ništa prema onome što se sada zna jer em on sam ne može da se nosi sa finansijskim problemima (za koje je i sam delimično krivac), em postupak protiv njega još uvek nije okončan. Iza

NI PUTIN NIJE POMOGAO: Odlazi Lukić, a Vladimir V. je bio zbog Zenita, uprkos dresu foto: Srđan Stojanović

svake priče koja se bavi budućnošću kluba stoji ime prvog potpredsednika Vlade Vučića kog predstavljaju kao neku vrstu “neočekivane sile koja se tempirano pojavljuje i rešava stvari”.

I sada, dok Lukić skuplja stvari iz Ljutice Bogdana 1, iza scene traju pregovori ljudi iz Vlade i onih iz uprave koji su poznati javnosti: pomenuti Antić, Petar Škundrić, Goran Vesić. Njima se pridružuje i Mladen Dinkić sa idejom nalaženja načina da država preuzme dugove kluba za udeo u vlasništvu i da se nađu modeli pomoći sportskim klubovima u Srbiji otpisivanjem dugova i stvaranjem fonda pomoći sportu kroz oporezivanje sportskih kladiionica. Vučić diriguje pregovorima koji imaju za cilj da se u klub dovede dopunjena uprava, dopunjena kadrovima po ukusu SNS-a, da se dovede novi predsednik koji bi trebalo da bude legenda kluba i da se stvori ambijent u kome će generalni sponzor Gazprom pojačati godišnji ugovor za još neki milion evra.

U trenucima kada igrači mesecima nisu primili plate i kada se govori o tome da možda unapred treba neke od njih prodati da bi se

preživelo, dolaze nagoveštaji da je sada došao trenutak da se sve reši i da za pola godine klub može da bude “u sigurnim vodama”. To danas izgleda kao skup lepih želja kada se ima u vidu da se najviše duguje bankama, menadžerima i nekadašnjim igračima i trenerima. Taj dug je, prema onome što se pojavljivalo u javnosti, između 32 i 62 miliona evra i zaista izgleda da samo “sila s neba” to može da preokrene i klub spase zvaničnog bankrota.

PITANJE KONTROLE: Zračak nade je činjenica da generalni sponzor nije odustao nego je tražio samo veći stepen kontrole i značajnije mesto za svoje ljude. U tom smislu se opet pojavilo ime Branka Radujka, doskorašnjeg direktora Telekom Srbija, danas menadžera u Gazpromu, kao dobitne kombinacije: bilo kao predsednika kluba bilo kao člana Upravnog odbora. Postoji i mogućnost da iz Rusije bude upućen u Zvezdu finansijski direktor koji bi nadgledao i rukovodio svim finansijskim operacijama u klubu.

Međutim, ovo su sve pretpostavke i nagađanja sa ishodom koji je verovatan kao i opis

sa početka teksta. U Zvezdu danas niko ozbiljan ne želi da dođe niti se vidi ko bi to ozbiljan mogao da bude. Ako je kandidat neki poznati igrač on nema iskustva u rukovođenju klubom, ako je kandidat neki super menadžer on neće umeti da se “snađe” sa navijačima – neće znati “šta je to Zvezda”, i tako u krug. Ono što ostaje, već godinama unazad jesu tačni odgovori na pitanje ko je napravio dugove koji dave klub, kako se dolazi ne mesto u klubu i da li je samo preuzimanje kluba od strane države jedino moguće rešenje? Zvezdini problemi su finansijske i identitetske prirode: ovi finansijski su manje-više jasni i njih je moguće rešiti otpisom ili otplatom, ovi identitetski su problematičniji jer se tiču vere u nešto a za to još niko nije iz-

mislio digitron koji će pokazati kolika je cena ljubavi prema klubu. Zvezda mora da izađe iz 1991. godine, da se vrati iz Barija i da ne priča više o posetama od 100.000 ljudi jer je to daleka prošlost. Klub mora da bude nađe novu dimenziju, da odredi svoju pravu veličinu jer u ovom poretku je daleko ne za evropskim liderima nego i za klubovima mnogo manjeg renomea. Dres koji je nosila generacija koja je osvojila Kup šampiona je ovima koji su sada u klubu ne prevelik nego i pretežak i oni se dave pod tim pritiskom.

Neće ni Vučić ni Big Lale zaista promeniti Zvezdu ako joj ne obuku novo, primereno odeo. A oni koji pevaju “da se vrate slavni dani naše prošlosti” treba da nađu nove pesme, nove vođe i novo ponašanje. Da skinu uniformu i postanu navijači civili koji će zaista samo dlanovima i glasom bodriti svoj tim, bez obzira na protivnika. To bi značilo više za ozdravljenje nego finansijska injekcija od sto miliona dolara, otpis svih dugova i uvođenje u škola predmeta “Legenda o Crvenoj zvezdi”. ◀

Slobodan Georgijev

Šećerlema od radnje

U Ulici Gavrila Principa, u kvartu nekadašnjeg prestižnog dela Beograda, u sivilu zgrada lepotica naše arhitekture, čija se šminka odavno razmrljala, nalazi se izlog u kojem ima što nigde nema. Mala, veća, pa najveća liciderska srca, išarana filigranskom preciznošću, a u sredini ogledalce, pa kad se nagledaš rukotvorine, i sam se malo ogledaš...

UŠLA ODSKORA NEKA seta u narod i priča o starim dobrim vremenima, ali se ne može baš tačno odrediti dokle seže ta prošlost. Ipak, reklo bi se, što u sećanju odemo dalje od sadašnjosti, kao da nam to donosi veći mir i magiju lepih uspomena. Ali, kad još i naiđete na autentični beleg, što svedoči o dobu “odavde do večnosti”, osetite neobično zadovoljstvo kao da ste u kinoteci gledali dokumentarac sopstvene mladosti.

Eto, odjek tog Beograda kojeg više nema odjeknuo je na ovogodišnjem Oktobarskom salonu. Jedan od performansa održan je u Ulici Gavrila Principa 14. U kvartu nekadašnjeg prestižnog dela Beograda, u sivilu zgrada lepotica naše arhitekture, čija se šminka odavno razmrljala, nalazi se jedna radnja. U izlogu ima što nigde nema. Mala, veća, pa najveća liciderska srca, išarana filigranskom preciznošću, a u sredini ogledalce, pa kad se nagledaš rukotvorine, i sam se malo ogledaš.

Eh, kome smo ih ono kupovali i kačili oko vrata!

Odmah pored ovih srdašaca, luše okačene o svoju prepoznatljivu krivulju, uvijene u celofan; pa onda malene šećerleme u obliku loptica

i lilihip različitih boja i veličina. Čovek prosto ne zna da li su to poslastice ili kakve igračke. Može biti i jedno i drugo: malo se igraš, a onda igru zalogajem zasladiš. Samo što ovo potonje kao po pravilu izaziva žal i blago kajanje.

Ovo je što ima u izlogu, a što nema – ima u radnji.

Glavna priča je, u stvari, stari dobri rahat-lokum, istočnjačka poslastica koju nam u amanet ostaviše Osmanlije iz vakt “morskog” nam osvajača. Danas, zahvaljujući porodici Bosiljčić, u Belom gradu imamo poslasticu po kvalitetu ravnu onoj iz Carskog grada.

POČECI: S početka prošlog veka tadašnji dečak Branislav Bosiljčić uputio se iz rodnog Valjeva u Beograd na zanat. Bombondžijski. Šegrtovao je kod nekih dobrih majstora, izvesno vreme i radio kod njih, a kad je zanat dobro ispekao, godine 1936. otvorio sopstvenu radnju negde u današnjoj Ustaničkoj ulici. Ne lezi vraže, posle rata nacionalizovaše Branislavu radnju. On se skloni u Obrenovac i započe sve iz početka. Kad je bio već sredovečnih godina, tačnije 1963, vraća se u Beograd i na današnjem mestu, preko puta Manakove kuće, otvara novu-staru radnju.

Ubrzo se zamorio, ali šta uraditi s radnjom kad je sina Vladimira iškolovao za mašinskog tehničara, a ovaj se zaposlio u struci. Žao Branislavu kalupa, modli, mašina koje sve to prave i okreću, starih receptura i malih tajni koje je za života kriomice pokupio i sopstvenim iskustvom stekao. Ubledi on sina da se mane ćorava posla u fabrici i nastavi gde je on stao. I bi to dobar izbor. Vladimir Bosiljčić ubrzo se lati ozbiljnog rada, popravi stare alatke i mašine, uvede neke mehaničke novotarije tek da se malo ruke odmene. Spoj mladosti i iskustva već s početka je rezultirao unosnijim poslom. Krenulo se u ozbiljnu proizvodnju, pre svega rahat-lokuma s orasima, vanilom, kokosom, divljom pomorandžom, suvim grožđem, medom... Sve prirodno, ni trunke bilo kakvog hemijskog pomagala.

Tradicija na sreću nije prekinuta. Posle Vladimirovog penzionisanja radnju su preuzeli njegovi sinovi Živorad i Branislav.

“Način rada, s vrlo malim izmenama, ostao je isti kao i pre rata, iz vremena moga dede”, kaže Branislav junior, po zanimanju ekonomista. “Od stotinak radnji, koliko ih je u to doba bilo u Beogradu, preostala je samo ova naša,

**UMETNOST RAHATLUKA:
Bombondžije na radnom mestu**

fotografije: Aleksandar Anđić

a na prste jedne ruke mogu se izbrojati slične u celoj Srbiji.”

STO KILA RATLUKA NA DAN: Nova vremena nisu promenila navike i prohteve starih mušterija. Naprotiv! Sve je više mladih, što osetivši slast i ukus ratluka hrle u Ulicu Gavрила Principa.

“Dešava se da vremešne gospođe, naše stare mušterije, više ne mogu da lično dolaze u kupovinu”, priča Branislav. “Nismo ih zaboravili, niti to smemo. Porudžbine im dostavljamo kući.

I brat i ja imamo tako svoje bake i znamo da nerado piju ‘čelave kafe’, kako zovu one bez ratluka.”

Po rečima našeg sagovornika, ova porodična radnja se u prošlosti suočavala s morem teškoća. Trebalo je pobediti industrijalizaciju i kojekakve novotarije što su se mogle učiniti kao nešto bolje. Ipak, kaže on, kupac na kraju uvek prepozna kvalitet, a to im je prevashodni cilj. Uz to, radnja je postala pravi muzej. (Valjda zato ovde i Oktobarskog salona.) Sve mašine su originalne, danas ih više niko ne proizvodi, a

valjda je i to razlog što malo-pomalo, pa neka školska ekskurzija zaluta ovde!

U razgovoru saznajemo i da se dnevno napravi stotinak kilograma ratluka. Ne više, jer je najbolji kad se jede svež, a upravo ova količina zadovoljava njihove stalne kupce. Nešto veća potrošnja je za vreme posta i posnih slava.

Ratluk se inače spravlja od šećera i kukuruznog skroba i za pomenutih stotinak kilograma potrebno je pet sati kuvanja. Onda odmaranje od jedne noći, pa sečenje na kockice, pakovanje i... dalje se sve zna.

ŠVALERSKE BOMBONE: Ono što se ne zna jeste izbor ratluka: sa brusnicom, čokoladom, ružom, ružom i orahom, ružom i suvim groždem, vanilom, vanilom i orahom, bergamotom (šta god to bilo), kokosom, orahom i medom, rumom i suvim šljivama, pistačima, mentom, ananasom, lešnikom, a onda je tu i šarenica: od svačega pomalo, ali šareno.

Vladimir je ponosan na podatak da je Turistička organizacija Beograda uvrstila njihove proizvode kao posebnu atrakciju u “Ulici otvorenog srca” svakog prvog januara u Beogradu. Kaže da su im česti kupci i naši koji žive u inostranstvu. I mnogi, kao po pravilu, ovde obavezno svrate u kupovinu. I jadaju se da se, zbog propisa koji zabranjuju da se unosi hrana, dovijaju na razne načine kako bi nadmudrili carinike i svojima odneli ratluk ili bombone, poslastice mladosti baka i deka. Mnogo je i onih koji su pohodili Hilandar i tamošnjim monasima nosili ove poslastice kao dar vredan pažnje.

Bili bismo pomalo nepravedni ako bi glavna priča bila samo ratluk, mada je on glavni proizvod porodice Bosiljčić. Tu su još izuzetne mentol bombone, ali i one s ukusom limuna, meda, kafe, kakaoa i, verovali ili ne “švalerske”.

“Ima tu malo šale, ali i zbilje”, kaže Branislav. “Jedna vrsta naših bombona, zelene boje, u dobroj meri neutrališe miris konzumirane hrane, pogotovu luk koji se po pravilu služi uz roštilj. I zamislite sada ljubavnika, koji izvede damu na roštilj, a potom u nekom završnom činu druženja ona iz njegovih usta oseti miris luka!”

Uveravam vas, poštovani čitaoci, da nije na odmet imati ove bombone u džepu. Šta znate da li će vam i kada ustrebat. I potpisnik ovih redova je dobio od domaćina nekoliko “švalerskih” na probu, ali rekoh li vam na početku teksta “kol’ka je žalba za mladost?”

Pokloniću ih jednom mlađem kolegi. ◀

Mika Dajmak

Kažu u Dalmaciji: dobar konj ima stotinu mana, a loš konj samo jednu – ne valja. Isto je i sa ženama. Pre nego što se “politički korektno” uznemireni raspomame, dopustite da se pozovem na ozbiljne autoritete: Miroslav Krleža u *Zastavama* pominje vrhunski kompliment svojoj junakinji, stasitoj i lepoj poetesi: “hanoveranska bedevija”. Milan Kundera pak ponoviče sličan kompliment u *Smešnim ljubavima*: čuveni dr Havel ubio se od muke da smuva jednu lepoticu “nalik na trkaćeg konja” (uspeo je). Molim ne potcenjivati konje, kobile to jest; ima nas koji volimo “konjastost” u žena; pre svega u smislu sapi, ali i bistrog, sjajnog oka i raširenih nozdruva. Ako me razumete.

E, sad o ružnoći: u prošlom broju “Vremena” (br. 1140, pismo “Vasić i lepe žene”, str. 77) čitalac Bogdanović Jugoslav ispravno je primetio da sam “opsednut lepim ženama”: “Šta biste vi mislili o ljudima koji vas odbacuju zato što ste ružni?”, pita on mene i primećuje usput da i nisam neka lepota. To poslednje je takođe živa istina. Kad sam se jednom tako kandidovao za direktora BIA, pre neku godinu, naveo sam kao svoje prednosti sledeće: suviše sam mator da bih bio ambiciozan; suviše sam sujetan da bih nasedao laskavcima; a i ružan sam kao kraba, pa sam prema tome po definiciji nepristrasan i objektivan (to sam bestidno pokrao od Džona le Kareja, uz dužnu atribuciju). Dakle, taj problem nemam: kakav sam – takav sam, nekako pretičem i takav, ne žalim se.

Nego, da se vratimo na temu. Lepa žena ima stotinu mana, ako ste sitničavi – i ako dotična neće da vam da. Ružna žena ima samo jednu manu – ne valja, ali to nije stvar estetska, nego iznad svega duševna, da ne kažem karakterni; nekako isto ispada. Poznavao sam “objektivno” (u smislu gabarita i trenutno poželjne estetike) lepih žena koje su iz nekih razloga bile takvi skotovi da ih ne bih pipnuo ni službenom palicom (još znam neke od njih). Neki razloga? Hm, da vidimo. Arogantne kučkelepotice, manipulativne i bezdušne; zalupane ambiciozne spisateljice kojima ne fali lepote i zicflajša, ali im fali talenta i poniznosti, bez kojih *Sitzfleisch* (pa i najlepši, visoki, čvrsti i obli guzovi) ne vredi; lokalne gadure, zgodne i hoćke, ali pohlepne i lišene svakog moralnog osećanja; politički ambiciozne ćurke koje bi (a to su i radile) svakoga izdale; itd., toga ima do mile volje, kao i kod muških. Da ih vidiš na ulici – okrenuo bi se garant, ali su ružne iznutra i tu pomoći nema; kanda to odatle ide.

S druge strane, na prvi pogled ružne žene (valjda po meril-

Ružne žene

Postoje li uopšte ružne žene?

ima g. Bogdanovića, ali ne i mojima) imaju običaj da budu pune prijatnih iznenađenja. I to je sve iznutra. Živeo sam jednom tako sa jednom “bedevijom” (Krleža): kad sam je upoznao, smrztio sam se i prvo što sam rekao bilo je “Ala si ti ružna”; “Znam”, rekla je i osmehnula mi se, a ja sam pao na dupe. E, to vam kažem. Znam ih onoliko takvih: na prvi pogled ne bi im orah iz ruke uzeo; a kad tamo, da sad ne dužim.

Lepota i ružnoća nemaju nikakve veze sa tzv. prevlađujućim stereotipima lepote, pa, prema tome i ružnoće, mada se ružnoća nikada ne definiše i ne opisuje kao ti stereotipi lepote; hvalospesi se pevaju lepoticama, sa svim mogućim analizama, ali rugobe niko ne analizira. Kad bi neko probao,

stigli bismo ovde gde smo sada, u ovom pismenom sastavu. Ali, estradne ribetine i njihovi silikoni i jebačine svačija su briga. Ostale žene, pa i one kao “ružne” ne zanimaju nikoga – dok se, kao neke koje znam, ne nametnu bezobrazno i navalentno, pa se ugraju na onaj usrani “crveni tepih” (hrvatski: *red carpet*) i pred objektivne *paparazza*. Bolje da ne pominjem imena, ja ionako ne razumem ni “kemp”, ni “art”; ja sam i priglup, osim što sam ružan.

Tu dolazimo na misteriozni pojam “šarma”. Lepota je jedno; ružnoća, mada neistražena, je drugo. Šarm je, kako mi se čini, tu najvažniji. Šta je šarm – ne pitajte, duža je to priča. To je valjda ono što ružne žene i muškarce čini privlačnima, čak i lepima. Kad sam kao klinac živeo u Strazburu, tamošnje devojke govorile su da imam “*le charme slave*”, onako visok, mršav, krakat i blesav, rugoba ukratko; ali su našle to nešto, bolje nego da nisu, da sada ne dužim na tu temu. Šta je šarm? Taj moj “slovenski šarm” možda, ne bih znao kasti. Ali, primetio sam, ima tu nešto kod šarmantnih žena: brza pamet, oštar jezik i smisao za humor, iznad svega. Ima i telesnog šarma: određene gracioznosti udova i pokreta koji odaju unutrašnju lepotu i eleganciju, ne sporim. Smisao za humor, uveren sam, najvažniji je sastojak tog famoznog šarma. Ništa strašnije od nadrkane lepotice bez smisla za humor, tupave i sujetne preko svake razumne mere; uostalom, puni su ih filmovi, znate na šta mislim. Ništa tužnije od lepe, ali nesigurne žene koja se brani tako što ne zatvara usta i melje bez prestanka, umesto da pusti pamet u pogon, a ima pameti, nego ne zna šta bi s njom. Takozvane ružne žene shvate ubrzo da gde su jake, pa puštaju pamet i duh u pogon; rezultati umeju da budu spektakularni.

Oprezno, dakle, sa lepotom. I ružnoćom.

Kost u pustinji

Prva lekcija novinarstva

VREME 1140

Talentovani gospodin Tijanić je zaista elokventan. Previše! Mnogi ljudi, koji su znali više od Aleksandra Tijanića, znali su da je "čutanje" jače od elokvencije, bar u komunističkom sistemu, gde se gospodin Tijanić slobodoumno razvijao u granicama samocenzorskog konopca, kao na dolapu.

Taj konopac je postajao sve duži dok na kraju nije pukao... Čovek je oštrouman i citira sve istorijske naslove, zbrda-zdola, koji zadivljuju čaršiju sećanjem i količinom, bez ulaska u suštinu. Nezaposlena beogradska čaršija to voli! Čim bi se dotakla suština, to bi izazvalo kratak odgovor, naravno u psovka od polukultivisanih građana... Mladi kadrovi su isprovocirani njegovim govorom i on ih poziva na unutrašnje evaluiranje i spoljnu revoluciju. Aleksandar Tijanić je oštrouman čovek, koji je sejava duhovite reči kao povetarac okolo istine, od početka karijere pa naovamo, ali je bio previše inteligentan da u nju dira. "Diskrecija" u govoru je važnija nego elokvencija. Istina oprana tim duhovitim vetrom je opstajala kao stara kost u pustinji koja štrči posle oluje, kao i frizura gospodina Tijanića, netaknuta njegovim poludubokim mislima. Novinarska "suština je u istini", koju treba reći "kratko"! Previše je reči danas u Srbiji, potrebna su dela i rad.

Matija Čenanović

Tehnologija vlasti

Povratna karta za Prokića

VREME 1140

Izgleda da višedecenijska borba Teofila Pančića sa političkim, a nadasve intelektualnim utvarama ne uspeva da zada završni udarac. Utvare se, saglasno svojoj etimologiji, vraćaju.

Imam utisak da svemu nedostaje jedna reč, i to ona prva iz naslova – tehnologija. Insistiram na ovoj reči

iz naslova, iako je prati ona druga koja samo daje univerzalni obol prostoru u kojem obitava. Insistiram na "tehnologiji" jer ona svojom tehnicističkom okrutnošću opisuje sve ono što druga reč – vlast – pokušava da zamagli svojom univerzalnom zavodljivošću. Imam utisak da ona upravo nedostaje da bi se Teofilova intelektualna borba konačno razumela.

Radi se o reči – mislim na tehnologiju – koju evo uživo pratim 15 godina. Treba živeti izvan uopštavajućeg života Beograda pa stvarno na svojoj koži osetiti njen svakodnevni tehnicizam. Radi intelektualnog poštenja, priznajem da sam je pozajmio iz životnog iskustva izvornog komunista, mog prijatelja i intelektualnog oca, koji sigurno ovde ne bi želeo da bude izvorno citiran. U njegovoj interpretaciji ova reč svojom suvom objektivnošću uspevala je da i голу komunističku praksu učini građanskom. Uveren sam da bi to tim pre učinila i sa današnjom demokratskom praksom, kada bi bila stavljena u veberovski "razumevajući" kontekst. Tada bi i intelektualni nesporazumi razočaranih "oktobarskom" revolucijom postali mnogo jasniji, a isti prostor ispunjen bilo kakvom smislenom sadržinom, pa bi Teofil Pančić izgubio dobru kolumnističku temu.

Druga reč u naslovu – vlast – prirodno sledi nešto tako "jako" kakva je tehnologija. Ali se ovde ne misli na ono što svako u Srbiji prvo pomisli kada se ona izgovori, jer ona je u našoj interpretaciji jača od bilo koje strasti, pa i libida. Setimo se samo kako ju je doživeo Ciga Jerinić kada je na sceni samozabrinuto osetio njenu slast igrajući Josifa Visarionovića.

Vlast je ovde, u stvari, mnogo ličnija od bilo kakvog samozatajnog javnog intelektualnog promovisanja. Pomislimo samo na snagu svoje roditeljske "božje" uloge i ako smo odgovorni, sva težina "tehnologije vlasti" će nam se pojaviti u celokupnoj svojoj ogođenosti. Tim pre ako smo "slabiji" pol u bračnom

nadgornjavanju, i baš zbog toga ako smo u nepopunjenoj intelektualnom prostoru.

Zato "tehnologiju vlasti" treba konačno uvesti u javni diskurs da se ne bi više proizvodili nezadovoljni intelektualci. Jer nezadovoljstvo je sasvim lična stvar, a "tehnološko" razumevanje srpske stvarnosti je javna potreba. Ako se ona intelektualno ne "objektivizira", onda ćemo imati stalne prebege sa jednog na drugi pol te stvarnosti, a ovaj retki resurs (kao što su i svi ostali resursi) u Srbiji ne treba rabiti na nepostojeće i uzaludne "borbe".

Posle petnaestogodišnjeg ličnog iskustva mogu da potvrdim da je "tehnologija" lekovita tvar, rastvara čak i vlast.

Jovica Cvetković, Leskovac

Stevan i Vuk

Šta čekate? Što trpite?

VREME 1140

Pišete da se "fotografija Stevana Filipovića sa otvorenim okom vrata i uzdignutim pesnicama danas nalazi u zgradi Ujedinjenih nacija u Njujorku, kao jedan od simbola borbe protiv fašizma". Uveličana je do prirodne veličine "od tek 160 cm, koliko je Filipović bio visok".

Sve čestitke Jovani Gligorijević, ne samo za ovu vest već za ceo članak. Da je Vuk Jeremić, makar malo viši, možda bi je skinuo! Treba je od njega čuvati!

Dragutin Maksimović

Izvinjenje

U prošlom broju "Vremena" u tekstu "Šta čekate? Što trpite?" pogrešno su potpisane četiri fotografije okupljenih na pogubljenju Stevana Filipovića. Fotografije nisu autentične, već potiču iz dokumentarnog filma *Metalac* Ratomira Ivkovića iz 1961. godine. Izvinjavamo se čitaocima i autorima knjige *Stevan Filipović – Istina o istorijskoj fotografiji* iz koje su fotografije preuzete.

>> prodaja&pretplata

ŠTAMPANO IZDANJE

	Beograd [kurir]	Srbija [poštom]	kontinentalna Evropa [površinskom poštom]	ceo svet [avionom]
6 meseci	4650 din	4400 din	75 EUR/99 USD	115 EUR/149 USD
12 meseci	9300 din	8800 din	150 EUR/199 USD	230 EUR/299 USD

INTERNET IZDANJE

	bez PDF-a	sa PDF-om
6 meseci		
Srbija	750 din	1200 din
svet	16 USD	24 USD

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog.

VREME ELEKTRONSKA ARHIVA

	Srbija	svet
VREME DVD komplet 1997–2012 (br. 334–1103)	900 din	USD 29
dopuna kompleta za dosadašnje kupce	500 din	USD 15

Elektronska arhiva nedeljnika VREME u PDF formatu sa sačuvanim stranicama kao u štampanom izdanju i sa mogućnošću pretraživanja, obuhvata period od marta 1997. do februara 2012. Diskovi se dostavljaju poštom u roku od 20 dana od kad dobijemo dokaz o uplati. Raniji brojevi Vremena ne postoje u ovom elektronskom obliku.

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU
www.novinarnica.net

U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene je uračunata poštarina. Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite na adresu **VREME, Trg Republike 5, Beograd**, ili faksom na broj 011/3238-662, sa naznakom za šta je uplata izvršena (pretplata za štampano/internet izdanje, knjiga ili VREME-DVD). Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME isključivo na račun 205-13281-15. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja na internet adresi <http://www.vreme.com/pretplata> pomoću kreditne kartice, (cena u USD), kojom prilikom će se stanovnicima zemalja članica EU zaračunati i dodati odgovarajući PDV ili direktno na naš devizni račun – podatke možete naći na internetu na www.vreme.com/pretplata. Šestomesečna pretplata na štampano izdanje podrazumeva 26, a godišnja 52 broja. Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski od dana otvaranja naloga, a korisniku su na raspolaganju svi brojevi objavljeni na internetu od kraja 1998. godine.

► dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom ► telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ► e-mailom na prodaja@vreme.com

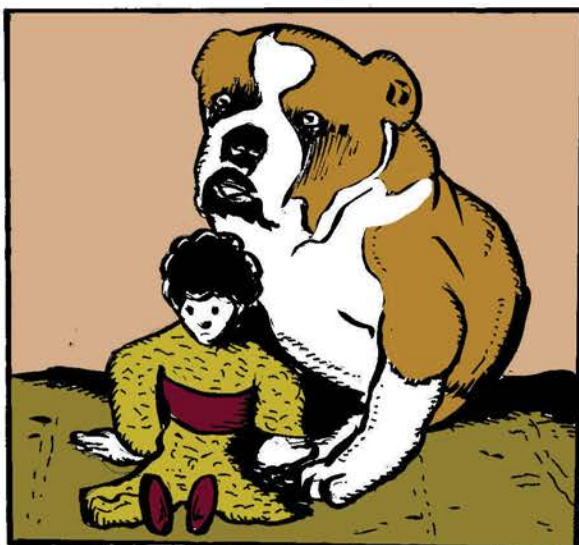
UČIMO POLJSKI POMOĆU FOTO-STRIPA!

ALEKSANDAR ZOGRAF.

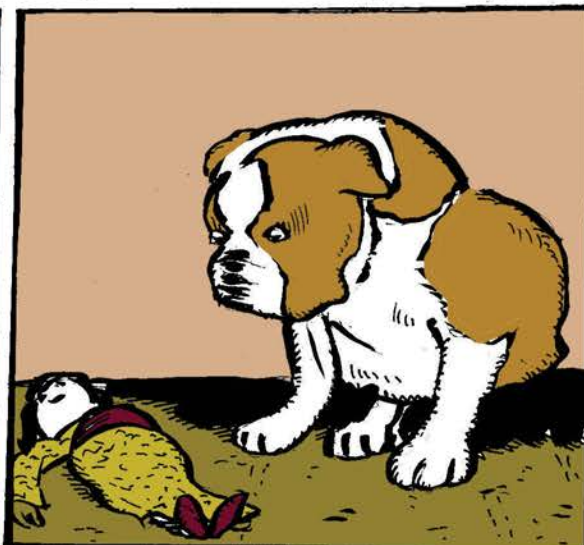

NA BUVLJOJ PIJACI U LOĐU SAM BRZO SHVATIO DA POLJSKE
BUVLJE PIJACE VRLO LIČE NA BUVLJE PIJACE U SRBIJI, U STVARI,
ČAK I PRODAVCI IZGLEDAJU NEKAKO SLIČNO... TAMO SAM NABAVIO
PRIMERAK VARŠAVSKOG ČASOPISA 'NAKOŁO 'SWIATA (OKOŁO SVETA),
IZ 1930. GODINE, U KOJEM SAM PRONAŠAO FOTO-STRIPOVE
LOKALNE PROIZVODNJE... MISLIO SAM DA BI BILO ZABAVNO
NACRTATI IH PREMA TOM STARINSKOM UZORU...

Smutna opowieść o nieszczęsnej lalce i czułym psu
Tužna priča o nesrećnoj lutki i osećajnom psu

Szczęśliwi...
Srećni...

Co się stało?
Šta se desilo?

Umarła!
Umrla je!

Nauka pocałunku w sześciu obrazach

Nauka o poljupcima u šest slika

„Słodko”
« Slatko »

„Romantycznie”
« Romantično »

„Czule”
« Osećajno »

„Marzycielsko”
« Sanjalački »

„Namiętnie”
« Strasno »

„Demonicznie”
« Demonski »

(W wykonaniu artystek Teatru „Ananas”)
(izvele glumice Pozorišta Ananas)

Svemir

Ima tome već blizu dvadeset godina otkad mi je moj drug V. ispričao kako je na svojoj koži spoznao onu veliku istinu iz Verdijevog *Rigoleta* – da (je) *La donna è mobile*. Krenuo je u gimnaziju, prvi put se pravo zaljubio, a sa svojom djevojkom se svake večeri sastajao na istom mjestu i u isto vrijeme. Bilo je rano proljeće, mrak je brzo padao, a noći su bile vedre. Uglavnom, svaki put kad bi djevojka došla na dogovoreno mjesto,

promrmljao nešto, a ubrzo su se i razili. Ipak, tako mi je priznao, tek tad mu je ta ženska pala u očima, tek tad je, na neki drukčiji i dublji način, počeo da pati.

Dugo se nisam sjetio ove priče, a onda mi je neki dan prošla kroz glavu. Prolazio sam Gračaničkom ulicom u Beogradu, onim dijelom što spaja Rajičevu i Kralja Petra i na crnoj metalnoj kapiji školskog dvorišta Osnovne škole “Kralj Petar Prvi”,

na drugoj po redu (s lijeve strane) vertikalnoj šipci ugledao ćirilni grafit ispisan bijelom bojom, odozgo prema dole. Pisalo je: *Srbija do svemira*.

Bio je suton. Nekakvi glasni i živopisni stranci spuštali su se prema *Znaku pitanja*. Bankarske službenice u sivim kostimićima su se vraćale kući. Žamor s Knez Mihailove gubio se u vjetru. Razveselio me taj grafit. Nisam iz njega, kao što poneko vjerovatno bi, iščitavao nikakav bizarni patriotizam. Nisam također, kao što neki zasigurno bi, tu vidio ni bilo kakvu političku subverziju. Grafit je, jebiga, čini mi se, *ljubavni*. Valjda sam se zato i sjetio ispričati mog druga V.

Svrha tog grafita je da neko nekom o njemu priča, da ga citira, zarad kakve interne šale. To ispričaš curi koja ti se dopada, kad izidete prvi put, kad jedno drugom već kažete ponešto o sebi, a onda razgovor na tren presuši. Joj, kažeš, znaš šta sam vidio na putu ovamo, ono, skroz slučajno, prošao sam tuda milion puta, ali nikad prije to nisam primijetio, znaš, na kapiji one škole blizu Kalemegdana piše *Srbija do svemira*.

Ako je već izišla s tobom, cura će i da se nasmije, a tebi će da bude milo, pa će i priča opet da krene. Ako baš krene, u jednom trenu može i da ti se učini da se svemir urotio da spoji vas dvoje. Ne treba tu misao gušiti cinizmom. Čovjek sklon zabludama pati kad zablude propadnu; čovjek nesklon zabludama uvijek i stalno. U istini je sve, osim sreće.

I dobro, nećeš joj baš kad god se vidite reći *Srbija do svemira*, ali to može da postane vaša interna šifra. I asocijacije će da se razgranaju. Gračanica, recimo, i grad u Bosni i manastir na Kosovu i njegove replike i svašta još nešto zbog Gračaničke ulice će da te podsjetu i na grafit i na šifru i na osobu s kojom šifru dijeliš. I sve tako treba da bude. Svemir se urotio da tako bude.

Ali jednu stvar treba da znaš. Ne baš da stalno misliš o njoj, ali trebaš da je budeš svjestan, onako kako su ljudi svjesni vlastite smrtnosti. Doći će trenutak, prije ili kasnije, kad će ona, kad neki razgovor na tren presuši, nekom drugom ispričati kako u Gračaničkoj ulici, na kapiji školskog dvorišta Osnovne škole “Kralj Petar Prvi” piše *Srbija do svemira*. I treba da znaš da tako treba da bude. Svemir se urotio da bude tako. A ne možeš protiv svemira.

◀ Muharem Bazdulj

foto: A. Andić

prije nego se pozdrave, poljube, šta li, V. bi podigao pogled ka nebu i izgovorio: *Space, the final frontier*. Volio je on *Zvezdane staze*, onu generaciju sa kapetanom Pikarom, ali ta rečenica tu nije, naravno, bila fanovski slogan. Nije V. pretjerano vješt s riječima, ali je kao zaljubljen čovjek naslutio da u ovakvim šifrovanim ritualima ima nečeg poetskog. Nije da je to *Space, the final frontier* značilo “Volim te do neba”, ali opet i nije skroz da nije. Bilo je u toj frazi i nekog takvog *potencijala*.

I dobro, kako to uvijek biva, nije valjda prošlo ni proljeće, a ta je cura ostavila mog druga i spetljala se s drugim tipom, nešto starijim, kojeg je V. dobro poznavao, kako to već ide u malim gradovima. Nije moj drug, naravno, bio sretan zbog ovakvog razvoja događaja, ali ga nije doživljavao ni pretjerano tragično i nije ga to samo po sebi odveć razočaralo. Gore mu je bilo poslije nekoliko mjeseci, kad je i njegov nasljednik u srcu ove male zavodnice ostavljen, pa su se njih dvojica jedanput u kafani slučajno našli za istim stolom. Kad su ostali sami, već malo i pripiti, stali su se, polušaljivo, jadati jedan drugom. I onda je taj stariji tip rekao: Ma super je ona ženska, al malo i čudna, znaš, jebote, kad god bih se sreo s njom, ona bi digla pogled ka nebesima i rekla ono: *Space, the final frontier*, znaš ono iz *Star Treka*, jebo je *Star Trek*. V. se nasmijsao i

OPEN FOR BUSINESS AND RELAXATION!

Otvaranje u
novembru
2012.

gantnerundenz

Beograd

WELCOME HOME TO BELGRADE!

od € 130,-
po osobi
i noćenju

Hotel Belgrade je inovativni hotel sa četiri zvezdice, superior klase, koji prestonicu Srbije u sponu čini bogatijom za još jednu dimenziju po međunarodnim standardima. Hotel se ističe svojim modernim dizajnom, opuštenom atmosferom i vrhunskim sadržajima. Promotivna cena za otvaranje uključuje slobodno korišćenje City SPA centra sa teretanom, kao i besplatni internet. **Dodatna pogodnost:** Noćenje za drugu osobu po ceni od samo 20,00 eura. Ponuda važi do 29.12.2012.

Tel. +381/(0)11 6301-094; reservations.belgrade@falkensteiner.com;
www.belgrade.falkensteiner.com

FALKENSTEINER

Hotel
Belgrade

MOJE VREDNO U SIGURNIM RUKAMA

ŠTEDNJA U BANCI KOJOJ VERUJEM

Štedeti znači imati poverenja u stabilnost, snagu i iskustvo koje Vam danas mogu ponuditi samo najveći. Zahvaljujući poverenju koje nam ukazujete godinama unazad, mi brinemo o budućnosti kakvu zaslužujete, svesni da ono vredno ostavljate na čuvanje onima kojima najviše verujete.

Detaljne informacije o dinarskoj i deviznoj štednji možete dobiti u više od 200 ekspozitura Banca Intesa, ili na sajtu www.bancaintesa.rs

Vaša štednja u sigurnim rukama.

BANCA INTESA

Mislimo unapred sa Vama.

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec